

תוכן הענינים

- א. תוכן ענינים 1
 ב. דבר השלוחה 3

מאמרי אנשי הצוות

- ג. הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה / האם ניתן ברף שהקב"ה מציב לנו? 6
 ד. הרב אמיר שרון / אז מה אם יצאנו ממצרים? 8
 ה. הרב ניר כפרי / סגולות בפסח 13
 ו. הרב אליהו מלכה / חג המצות או חג הפסח? 16
 ז. הרב דניאל אלול / בעד ארבעה בנים דברה תורה 18
 ח. עידן מוגרבי - מדריך / בוכתה ה' אלוקינו 27

מאמרי אברכים

- ט. ר' פיני כפרי / אל תתייחס אליו! 31
 י. ר' יצחק אנג'ל / אין בעל הנס זוכר את ניסו! 34
 יא. ר' אהרן חזי / "והיה הדם לאות לכם על הבתים" 38
 יב. ר' יניב יעקב / לחפש פרחים 42
 יג. ר' ישראל בן ססי / קצת סדר ב"סדר" 45
 יד. ר' יוסף ברזילי / תקופת המדבר 49
 טו. ר' אבישי לטין / וה' הולך לפניכם" 51

מאמרי שיעור ה' ומעלה

- טז. משה זכריה / עשרת המכות 54
 יז. אמיר דהאן / האח הגדול 57
 יח. ניסים טושינסקי / עשרת המכות - לקחים 60
 יט. אוהד כלף / שביעי של פסח 64
 כ. אמיתי בן שלמה / שתיקה, כעס וסליחה מצריים 67
 כא. דניאל מזרחי / בדיקת חמץ ומלחמתנו ביצר הרע 70
 כב. מאור בן סעדון / מאין באנו 74
 כג. עודד עמרן / המאכלים בקרעת הפסח - רמזים ורעיונות 77
 כד. שם משולם / מלך מהולל בתשבחות 80

מאמרי שיעור ד'

- כה. דויד אהרן ציוני / הכרת הטוב 84
 כו. יוסי זילברמן / אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים דיינו 87

90	כז. נבו טובי / חכם, רשע ומה שביניהם
93	כח. רון מלכה / חג האמונה
96	כט. שי שרון / לוחמה בטרור - שיטת הלחימה ביצר
99	ל. שמואל לנדסמן / פסח, ראש השנה ומה שביניהם
102	לא. גלעד חיימי / גבורת הנשים היהודיות
104	לב. יוסף חיים כץ / גודל מעלת שיר השירים
107	לג. רון ארביב / שבת הגדול
110	לד. יוסף טולידאנו / ארבעה בנים

מאמרי שיעור ב'

113	לה. ישעיהו כהן / מי הם ארבעת הבנים
116	לו. נועם הריס / חד גדיא
118	לז. אבי הורביץ / אל תתנפח

מאמרי שיעור א'

121	לח. אביהו גרינפלד / מכת כינים
124	לט. איתמר מטלון / שיר הסיום
126	מ. דביר חסיד / קריעת ים סוף
129	מא. דניאל לוית / אינו (רוצה) יודע (איך) לשאול
131	מב. הלל דיין / דצ"ך עד"ש באח"ב
134	מג. הראל מעודד / הרעיון שמאחורי המילים
138	מד. זיו יהונתן יוסף / אמונה היא מידה או ידיעה?
141	מה. אהוד טייץ / שבחו של המרבה לספר
144	מו. ישי פריד / וכל מאמר אשר יאמר
148	מז. ישראל נוימן / שלושת הדברים החשובים
151	מח. ליג'אלס אדנה / רשע, מה הוא אומר
154	מט. אבי וגר / דצ"ך עד"ש באח"ב
158	נ. מוטי ברוק / תורת המידות
159	נא. משה אדוארד / סיפור יציאת מצרים
161	נב. משה לוי / למה להראות עצמנו כעבדי פרעה?
164	נג. עדיאל כהן / "וה' הכה כל בכור בארץ מצרים"

נספחים

164	נד. הקדשות /
-----	---------------------

דבר השלוחה

אם תשאל כל אדם באשר הוא, לא משנה אם מדובר ביהודי או גוי, חילוני או דתי, מהי הצלחה בחיים, הוא יאמר לך משפחה טובה ופרנסה טובה, ובסדר הזה, היינו שהמשפחה חשובה לכל אדם הרבה יותר מהפרנסה.

עם ישראל לדורותיו הבין את הדבר הזה ודאג כל הזמן ליצור מסגרות שיחזקו את התא המשפחתי. אחת המצוות המשמעותיות בכיוון הזה, היא מצוות סדר ליל פסח. ישנה חובה לדבר עם דור ההמשך, לשאול ולשמוע, כל החג הוא באווירה משפחתית. הרי בזמן המקדש כל המשפחה הייתה יוצאת לטיול לירושלים ומתארגנת יחדיו לאכילת קרבן הפסח. כמובן כל יציאה לטיול משותף מעלה התמודדויות שגורמות לליכוד הבית.

בתקופה האחרונה זכינו לחגוג יחד אתכם תלמידים יקרים לא מעט חתונות של בחורים מהשלוחה, וחלק נוסף נמצא בדרך אל החופה. מבחינתנו אין רגע מאושר יותר בעבודה החינוכית שלנו מאשר לראות את הבחור עומד תחת החופה מתוך קדושה, באירוע המבוסס על כללי הקדושה והצניעות, מתוך מגמה ברורה לבנות בית של תורה ויראת שמים טהורה.

עם ישראל לדורותיו הבין שהמפתח לחיים טובים הוא המשפחה היהודית. אנו מדגישים לא מעט את העניין בלימוד שלנו בבית המדרש, אבל כידוע לא המדרש עיקר אלא המעשה. אנו מאחלים לכולכם שתזכו להקים בית נאמן בישראל המבוסס על אדני הקודש, בית מלא שמחה תורה וקדושה.

אנו שולחים ברכת גיוס קל ונעים לשיעור ב' שהתגייס השבוע, ומאחלים להם שיחזרו במהרה לשלוחה שלמים ברוחניות ובגשמיות.

כמו כן שיעור ג' היקר, אנו כבר ממש מתגעגעים אלכם, עוד ארבעה חודשים ואנו בעז"ה נפגשים שוב.

שיעור א' היקר אנו שמחים לראות אתכם מתמודדים ונלחמים וגם מצליחים, המשיכו כך.

שיעור ד' היקר, האחריות שאתם מפגינים כלפי השלוחה וכלפי כל דבר שבקדושה מעורר השתאות. כמו כן אנו חייבים להודות לכם על "שבת זכור" המופלאה שארגנתם.

שיעור ה' היקר, שתזכו לסיים את ההסדר מתוך התעלות, ושתצאו לחיים מתוך געגוע ללימוד התורה, ושתזכו כולכם להקים במהרה בתים נאמנים בישראל.

בברכת פסח כשר ושמח

צוות השלוחה

האם ניתן לעמוד ברף שהקב"ה מציב לנו? הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה

פתיחה

עם ישראל קיים מאז קבלת התורה בהר סיני לפני כ-3320 שנה. לצערנו, ברוב השנים עם ישראל ברובו לא שמר את התורה באופן משביע רצון. ונשאלת השאלה אולי הציפייה שכל עם ישראל ישמור את התורה היא ציפייה בלתי ריאלית, עובדה שזה לא הולך.

את השאלה הזו לא שאלתי אני. הגמרא במסכת ברכות מצטטת את דברי אליהו הנביא לקב"ה. "אמר רבי אלעזר: אליהו הטיח דברים כלפי מעלה (=דיבר כלפי הקב"ה באופן בוטה), שנאמר: 'ואתה הסבת את לבם אחרנית (=אתה הקב"ה יצרת בעולם פיתויים גדולים, בראת באדם יצר הרע בעצמה אדירה, בכך גרמת להם לעזוב את דרך התורה). אמר רבי שמואל בר רבי יצחק: מנין שחזר הקדוש ברוך הוא והודה לו לאליהו, דכתיב: 'ואשר הרעתי'".

שאלתו של אליהו הנביא מהדהדת חזק מאד בחללו של עולם, **איך אפשר לבוא בטענות כלפי עם ישראל אם העמידו בפניהם משימה לא ריאלית?!**

תשובתו של המהרש"א

המהרש"א טוען שאין אפשרות לקבל את טענתו של אליהו כפשוטה, משום שבכך משמיטים את כל עניין השכר והעונש, עליו מושתת כל קיום המצוות. אלא, אליהו טוען טענה של "עורך דין" כלפי הקב"ה, לא כויתור על העונש אלא רק כהקלה. הקב"ה מקבל את דבריו של אליהו, ואומר שיש להתחשב בדבריו כשיקול להפחתת העונש, כי יש כאן טענה. על כך אומרת אחר כך

הגמרא, שללא הטענה הזו של אליהו היו מתמוטטות רגליהם של ישראל לגמרי במשפט מול הקב"ה.

כל אדם קיבל אפשרות של בחירה חופשית ועליו לבחור בטוב. נכון שזה קשה, אבל על האדם להתמודד (אומרים ש"קשה" יש רק בלחם, וגם אותו אוכלים). לא מצפים ממך לאפס טעויות, אבל חובתך לבחור בסך הכל בטוב.

תשובת הרב קוק

בספרו "עין איה" מסביר הרב את הדיון של אליהו והקב"ה אחרת לחלוטין, יש כאן דיון עקרוני על היכולת של האדם לשנות את מצבו ולהתקרב לקב"ה.

השיטה הדטרמיניסטית (=גורל קבוע מראש) טוענת שאין לאדם בעצם בחירה אמיתית, הוא נתון לסד לחצים ומחויבויות המובילות אותו בעל כורחו לדרך ידועה מראש. אם זו הגישה אין כל הצדקה מוסרית לתת לאדם עונש על מעשיו. אי אפשר לחייב אדם לבצע פעולה ואז להעניש אותו על כך שהוא ביצע אותה.

אליהו הנביא טוען כלפי הקב"ה נגד השיטה הזו. הוא רוצה לטעון שהקב"ה ברא בעולם הן את הטוב והן את הרע, וכל תפקידו של הרע הוא להצמיח מתוכו את הטוב, שהרי אין טוב אמיתי אם הוא לא מגיע מתוך הרע. הזריחה מופיעה מתוך עומק החשיכה ותינוק חדש נולד לאוויר העולם דוקא תוך משבר הלידה.

אם זה כך, שגם הרע הוא בריאה של הקב"ה, אז טוען אליהו הנביא שבעצם יש כח באדם לשנות את מצבו בכל רגע, שהרי הנהגתו של ה' בעולם יכולה לשנות את מצב האדם כל הזמן. אין הכרח לאדם להיות בטוב או ברע, הכל בר שינוי.

הקב"ה מסכים עם טענתו של אליהו הנביא ומודה לו שכך הם פני הדברים.

המשמעות המעשית של הדברים היא שלאדם ישנו ציווי לבחור בטוב. אז נכון שאין לו יכולת להתמודד לבד ולשנות את מצבו מקצה לקצה, ובשביל כך הוא צריך סיוע של הבורא. אבל הקב"ה מבטיח שאם תעשה את הבחירה בטוב, ביכולתי לשנות הכול, אפילו את לב האבן הקשה והאטום שאינו מוכן לשמוע כלום, ולהפוך אותו ללב בשר רך המוכן לשינוי ושיפור.

תפקיד האדם לבחור בטוב, והקב"ה ברוב רחמיו ייצור מכפלת כוח אדירה שתקדם אותו קדימה בהמשך התהליך.

סיכום

דברי הרב מעודדים מאד, כמובן שהאדם מטבעו רוצה לבחור ברע, והקושי לבחור בטוב עצום, אולם אם האדם יבין כמה טוב יצמח לו מהבחירה בטוב, ויחליט לעשות מעשה, עליו לבצע רק את השלב הראשון, לרצות בטוב ולעשות את הצעדים הראשונים לבד. מכאן ואילך, בהמשך התהליך, ישא הקב"ה את האדם על כפיים וירומם אותו מעלה מעלה. ב"ה בשלוחה ראינו כל כך הרבה פעמים את התהליך הזה מתממש, הקב"ה מחכה רק להתעוררות של האדם ומשם הכל היסטוריה.

כמה קשה להתחיל, אך כמה גדול הסיוע למי שזכה להתחיל. כמה חבל על מי שלא השכיל לעשות אפילו את הצעד הראשון.

אז מה אם יצאנו ממצרים?

הרב אמיר שרון

כל שנה מסבים אנו לשולחן הסדר וחוגגים את חג הפסח, וכשנשאל כל יהודי מה יש לחגוג? על מה אתה מודה? יאמר לך בצורה פשוטה, מה זאת אומרת, אנו מודים לה' על יציאת מצרים, אנו חוגגים על כך שיצאנו מעבדות לחרות ולא רק בפסח, כל יום וכל לילה אנו מצווים להזכיר יציאת מצרים כיוון שזהו עיקר גדול באמונה.

נשוב ונשאל אותו, אז מה אם יצאנו פעם לפני 3,300 שנה ממצרים? הרי השתעבדנו שוב בימי השופטים כמה וכמה פעמים, על ידי נבוכדנצר מלך בבל, על ידי פרס, יוון, אדום והרשימה ארוכה. אומנם גם מאומות אלה השתחררנו, אז אולי היה נכון יותר לקבוע חג על הגלות האחרונה שיצאנו ממנה, למשל בימי בית שני הינו צריכים לחגוג זכר ליציאת בבל ופרס. מה תועלת לחגוג זכר ליציאת מצרים, הרי ברגע שהשתעבדנו לאומה אחרת יציאת מצרים בטלה ומבוטלת אז למה עדיין חוגגים אנו את חג הפסח?

האמת שכבר מהר"ל [גבורות ה' פרק ס"א] מביא שאלה זו, וזו לשונו: "יש מקשים מה הועיל לנו היציאה הרי אנו משועבדים בשאר מלכויות, דמאי שנא (=במה שונה) מלכות מצרים משאר מלכויות?"

המהר"ל דוחה שאלה זו ואומר "דברי הבאי הם" ומסביר "כי כאשר יצאו ישראל ממצרים קיבלו הטוב בעצם עד שהיו ראויים בעצמם להיות בני חורין מצד מעלתם, וזאת המעלה עצמית לישראל שהם ראויים להיות בני חורין מצד עצם מעלתם, ודבר מקרי לא יבטל דבר עצמי כלל".

כלומר ביציאת מצרים התחדש משהו עצמותי, חרות מהותית שקיימת בעם ישראל, כל השעבודים שיבואו בעתיד לאחר יציאת מצרים הם מקריים.

ננסה להסביר זאת ממקום אחר. כידוע יש מחלוקת בין רבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא עד מתי אוכלים את קורבן הפסח, האם עד חצות הלילה או עד עלות השחר. הגמרא בברכות ט. מסכמת "הכל מודים שכשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב... וכשיצאו לא יצאו אלא ביום... על מה נחלקו על שעת חיפזון".

ראב"ע סבר חיפזון של מצרים שבחצות הלילה האיכו המצרים בישראל לצאת לאחר שמתו בכוריהם, ולכן סובר ראב"ע שאוכלים את הפסח עד חצות. רבי עקיבא סבר חיפזון של ישראל, שישראל לא יצאו אלא בבוקר, לכן ניתן לאכול את הפסח עד הבוקר.

הרב זצ"ל בעין איה על המקום מסביר את מחלוקתם של ראב"ע ור"ע. כדי שעם יצא מעבדות לחירות צריך שיקרו שני דברים:

א. חופש פנימי והתרוממות משפלות העבדות, האדם מרגיש חופשי ובן חורין למרות שעדיין הוא משועבד בפועל.

ב. חירות חיצונית מעשית, כי אי אפשר להסתפק רק בחירות הפנימית, אם אינה באה לידי ביטוי מעשי.

מסביר הרב, שעם ישראל נגאלו גאולה פנימית בלילה, כשפרעה אומר להם: "קומו צאו מתוך עמי". זו הייתה אתחלתא דגאולה, אלא שעדיין היינו פיזית בתוך מצרים, רק בבוקר, ביום, ביד רמה לעיני כל מצרים יצאנו בפועל, אז התקשורת יכולה הייתה לצלם את המאורע הנדיר.

ראב"ע סובר שהעיקר זה ביטול השעבוד מבחינת המצריים שהיה בלילה, אז עם ישראל נגאל גאולה פנימית של הנשמה כאשר סר כח המשעבד, לכן סובר ראב"ע שעיקר הנס היה בלילה, לכן אוכלים את הפסח עד חצות הלילה.

רבי עקיבא מסכים עקרונית עם ראב"ע שגאולת הנפש היא העיקרית, אבל תוכן פנימי לא מספיק, לא מספיק לדבר על אידיאלים גבוהים, צריך להגשים אותם בעולם המעשה. רק כאשר דברים יוצאים החוצה ובאים לידי ביטוי, אז התמונה מושלמת ואפשר לדבר על גאולה שלמה. לכן אוכלים את הפסח עד הבוקר, עד זמן היציאה בפועל ממצרים.

זו כוונת הגמרא נגאלו בלילה (גאולה פנימית) יצאו ביום (יציאה בפועל). בדרך כלל בכל החגים היום הוא העיקר, תוקעים בשופר ביום לא בלילה, נוטלים לולב ביום ולא בלילה, ארבע המצוות של פורים נוהגות ביום ולא בלילה. דווקא בפסח רואים שהעיקר זה הלילה – ליל הסדר על כל המצוות שבו, מצוות ההגדה, מרור, מצה, ארבע כוסות וכו'. ביום הפסח עצמו מצוות אלו לא נוהגות.

לפי דברינו הדבר מובן, בפסח אנו חוגגים את גאולת הנשמה שהייתה בלילה, והיא הגאולה הנצחית, שום אומה ולשון לא יוכלו עלינו מכאן ולהבא, בכל דור ודור קמים עלינו לכולותינו אבל לא יצליחו, כי רבש"ע גאל אותנו בלילה וזה גאולה נצחית ומוחלטת. נשמתנו השתחררה לעולם וכרתה ברית נצחית עם בורא עולם, לכן מודים אנו על כך בליל הסדר.

הגאולה החיצונית, הפיזית, גם היא חשובה מאוד אך בה לעיתים יחולו שינויים. ההיסטוריה תלמד אותנו שהרבה מלכויות יקומו עלינו וישעבדו

את גופינו, יצרו את צעדינו, ישפכו את דמנו, אבל בציפור נפשנו הם לא יוכלו לנגוע, את הקשר הנפשי בינינו לבין רבש"ע הם לא יצליחו לנתק.

מובנים עתה דברי המהר"ל לאור הסברו של הרב קוק, שביציאת מצרים קיבלנו משהו מהותי "בעצם". דבר מקרי כמו שיעבוד גשמי כזה או אחר לא יבטל דבר עצמי. פסח הוא רלוונטי גם על נהרות בבל, גם במרתפי האינקוויזיציה, גם בגטו וורשה וגם באושוויץ, אסירי ציון החזיקו מעמד בכלא הסובייטי כיון שאת החירות הנשמטית הפנימית לא הצליחו לקחת מהם.

הרב חרל"פ מאיר זאת מזוית שונה. הוא טוען כי הקב"ה מתגלה בעולם בשתי דרכים:

א. בבריאה ובטבע - כשם שהבגד מעיד על החייט שתפרו והבניין מעיד על הבנאי שבנאו כך העולם מעיד על הקב"ה שבראו. כדי שלא יהיה מישהו שיכפור ולא יאמין בכך, ברא הקב"ה את העולם בצורה ניסית מוחלטת של יש מאין שידעו שיש כאן יד אלוקית שפועלת, ושהוא יתברך בעל הכוחות והיכולות כולם.

ב. בהיסטוריה האנושית - הקב"ה מתגלה בכך שמשגיח על האנושות כולה ומוביל תהליכים בהיסטוריה שמי שמתבונן רואה בהם השגחת ה' (הרב קוק היה רגיל לכתוב היסטוריה ולא היסטוריה כי דרך המאורעות ההיסטוריים רואים את מסתרי ה'). ריבונו של עולם רצה שיהיה עם מיוחד שיוביל את האנושות כולה, לכן החליט לברוא עם יש מאין כשם שהעולם נברא יש מאין. משום כך הקב"ה הגלה אותנו למצרים כדי שנשתעבד טוטאלית - גוף ונפש, נהיה חסרי זהות וישות לחלוטין, דווקא מהמקום המנוגד ביותר למהותנו נצא לעולם הפוך לגמרי. מעולם של כפירה - "לי יאורי ואני עשיתיני" לעולם של "אנוכי ה'". מעולם של זימת מצרים לעולם של צניעות וריסון תאוות וכו'. כלומר היינו משועבדים במצרים גם בנפשנו,

כשיצאנו נגאלנו גאולת נפש נצחית, מעין בריאה של יש מאין, בכדי שנראה כאן את יד ה' שמוציא עם של מאמינים מתוך אומה כופרת, ולא יבוא מאן דהו ויטען שהיה כאן סה"כ מרד לאומני של שכבות המצוקה או הפיכה צבאית כזו או אחרת.

פסח ישאר חג האמונה והחירות לנצח כי קיבלנו בו משהו נצחי. ליל הסדר - עלינו לעשות סדר בלילה, לעשות סדר עדיפויות בין הלילה ליום ולתת את הבכורה לגאולת הלילה ולא לגאולת היום. כי מה שנשתנה בלילה הזה מכל הלילות הוא שהפכנו את כל הלילות ליום. פסח כשר ורלוונטי.

סגולות בפסח

הרב ניר כפרי

מובא בשם האר"י הקדוש שכל מי שנוהר בפסח מחמץ כל שהוא מובטח לו שלא יחטא כל השנה. וכך מופיע בבאר היטב [או"ח סימן תמז].

צריך להבין איך זה יתכן הבטחה שאיננה מתקבלת על הדעת? הרי אנו רואים בפועל ממש שגם אנשים יראים ושלמים שמאוד מחמירים בהלכות חמץ בפסח גם הם נכשלים במהלך השנה בכל מיני איסורים? כמו כן לא מצינו שכתוב כך בכתבי האר"י הקדוש? עוד יש להקשות היכן מצינו שבזכות עשיית מצוה כל שהיא אדם יינצל מן החטא כל השנה, והדברים צריכים ביאור.

כדי למצוא תשובה לכך עלינו לראות מאמר בזוהר הקדוש שכתוב כך "ומאן דנטיר לון (הכוונה לגוף ולנשמה) מחמץ ושאור, גופיה איהו נטיר מיצר הרע לתתא, ונשמתא לעילא". זאת אומרת מי ששומר את עצמו מחמץ בפסח הוא מפחית את האחיזה של היצר הרע אצלו בגוף, וממילא הנטייה לאיסורים ולתאוות מופחתות אצלו, ויותר קל לו להתגבר עליהם. מה שכתב הזוהר ונשמתא לעילא, גורם שיאירו עליו מן השמים הרבה הארות מצד מקור נשמתו לעזר וסיוע בעשיית המצוות ולימוד התורה הקדושה. לכן המצה נקראת נהמא דאסוותא [זהר פרשת בא דף מ] דהיינו לחם רפואה, שהיא מרפאה את האדם מכל תחלואי גופו, דהיינו מיצרו של האדם שרוצה להחטיאו ולטורדו מן העולם הזה ומן העולם הבא.

כיצד אכילת מצה פועלת על נפשו של האדם?

עדיין אנו צריכים לפרש את הסגולה הזו של אכילת המצה כיצד היא פועלת עלינו לחזקנו נגד יצרנו הרע, ולתת כוח ביד יצרנו הטוב להגביר את כוח הנשמה על הגוף.

"ידוע ומפורסם כי המצווה ראשונה שנצטוו בצאתם ממצרים שהוא התחלת הכניסה ליהדות היא מצוות אכילה" [ר' צדוק מלובלין, תקנת השבין נא:]. ודאי יש לכך משמעות רבה שדווקא האכילה של האדם היא יסודית מאוד בעבודת ה', כי "שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו" [משלי כא, כג]. וביאר הרמב"ם: "שומר פיו מלאכול מאכל רע או מלשבוע, ומלשונו מלדבר אלא לצרכיו" [הלכות דעות ד, טו] וכן פירש הרמח"ל שאין רשות ליצר הרע להיכנס לגופו של האדם אלא דרך פיו בלבד כי זה מקום הכניסה לגוף ולכן רק דרך האכילה שאיננה מתוקנת יכול היצר הרע להיכנס ולהחטיא את האדם. המהר"ל מפרש את חטאה של חוה על הפסוק "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעיניים ונחמד העץ להשכיל", שהיא הקדימה את הזנת הגוף, בכך שהיא אמרה נחמד העץ למאכל הגוף, ותאוה לעיניים שהוא יפה ואסתטי, ורק בסוף הזכירה גם שבכוח האכילה הזו הוא מסוגל לתת כח וחיות לעבודת ה'.

התיקון לחטא אדם הראשון הוא בזה שביום הראשון שאנו יוצאים ממצרים מתוך מט' שערי טומאה לתוך השער הראשון של בקדושה, הוא שנקדש את האכילה שלנו שהיא תהיה רק על פי רצון ה' דהיינו שאנו אוכלים מצות כי ה' ציוה אותנו. ובזה אנו מקדימים את עבודת השכל והנשמה לעבודת קיום הגוף. בזה יהיה סיוע גדול לעבודת ה' למשך כל השנה, בכך אנו מראים שיצאנו לחירות מן הדחפים הגופניים שלנו, שאנו אוכלים מה שבא לנו, ועוברים לקידוש החומר שאנו לוקחים ממנו לעבודת ה' ועושים ממנו מצוה (מלשון צוותא וחיבור) לה' ולמצוותיו, מתוך בחירה ומתוך רצון, והיא החרות האמיתית שאנו מסוגלים לבחור בעצמנו. לא

להיות מוכתבים לדרישות הגוף. לכן אנו מבינים עתה את יסוד הסגולה לאכילת מצה בפסח להינצל מיצרנו הרע ומן העבר.

יעזרנו ה' על דבר כבוד שמו שנזכה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים בקדושה וטהרה.

פסח כשר ושמח לכל הבחורים היקרים (שימרו על עצמכם תרתי משמע).

חג המצות או חג הפסח

הרב אליהו מלכה

מצינו ארבע שמות לחג הפסח: חג הפסח, חג המצות, חג האביב וחג החרות.

באופן עקבי התורה מקפידה לכנות את החג בשם "חג המצות": "שלוש רגלים תחוג לי בשנה, את חג המצות תשמור" [שמות כג יד-טו], "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות" [דברים טז, טז], וכן על זה הדרך.

לעומת זאת בשפתנו ובלשונונו אנו קורים לחג בשם "חג הפסח". גם חז"ל במשנה ובגמרא כינו אותו כך: "מסכת פסחים", "סדר ליל פסח", "חול המועד פסח" ועוד.

מדוע קיים הבדל זה?

בספר "מאוצרנו הישן" [חגים ומועדים – פסח] ראיתי רעיון נפלא, וזהו תורף דבריו: התשובה לכך טמונה בביטוי המופיע בשיר השירים "אני לדודי ודודי לי". אנו מפארים את הקב"ה והוא משבח אותנו (בשם ר' לוי יצחק מברדיצ'ב). כלומר, מצינו שבתפילין שלנו מופיעה פרשת "שמע ישראל", שבה אנו מייחדים את הבורא ומתפארים בו, ואילו בתפילין של הקב"ה כתוב הפסוק "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", כלומר שהקב"ה מתפאר בנו [גמרא ברכות ו].

לענ"ד, הביאור במאמר חז"ל שהקב"ה מניח תפילין כוונתו לומר שהקב"ה קושר עצמו לרעיונות הנשגבים של גדולת ישראל, כמו שאנו מניחים תפילין וקושרים את מחשבותינו באחדותו יתברך ובדבקותנו בו.

מכאן גם נובע השוני בין שמותיו של החג:

חג המצות - מציין את העובדה שבני ישראל יצאו ממצרים ולא הכינו לעצמם צידה לדרך. אפילו את הלחם לא הספיקו להכין כמו שצריך מפני שהבצק לא הספיק להחמיץ, שנאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם".

למרות שעם ישראל ידע מראש שהוא אמור לצאת ממצרים, אף על פי כן לא הכינו שום צידה לדרך, כי שמו מבטחם באלוקי ישראל והשליכו עליו יהבם, וממילא לפני היציאה עשו "מצות" מרוב המהירות. לכן בתורה שניתנה בידי הקב"ה הוא קורא לחג הזה בתואר "חג המצות", כדי לשבח אותנו.

לעומת זאת **חג הפסח** - מציין שהקב"ה פסח (דילג) על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואותנו הציל, ולא פגע בנו. אם כן זהו שבח לקב"ה שהציל אותנו. בתואר זה נקרא החג ע"י חכמי ישראל כאות תודה לקב"ה מאת כנסת ישראל.

כלומר יש כאן הדדיות: **אני לדודי** - אני מכנה את החג "חג הפסח" כדי לשבח את הקב"ה, **ודודי לי** - הקב"ה קורא לחג "חג המצות" כדי לשבח אותנו.

אסיים ברעיון נאה שראיתי בספר "עיטורי תורה" בשם "בוצינא דנהורא" [שמות ח"ג עמוד 99]: "**ופסח ה' על הפתח**" - ישועת ה' באה לעולם אחרי

שהייתה תחילה אצל האדם איזו התעוררות לתשובה, כאומרם ז"ל: "פתחו לי פתח תשובה ואני אגאלכם" (ילקוט שמעוני שיר השירים תתקפ"ח). תחילה צריכה להיות אתערותא דלתתא ע"י פתיחת פתח של תשובה כלשהיא. והנה במצרים היו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה ולא הייתה אצלם שום התעוררות, ושום פתח של תשובה לא נפתח על ידיהם. לחכות יותר אי אפשר, כי עמדו על סף של טמיעה ואבדון. לא המתין הקב"ה עד שבני ישראל יהיו הראשונים ויפתחו איזה פתח של תשובה, אלא "ופסח ה' על הפתח" - הקב"ה פסח על פתח התשובה הנדרש מצידם, והביא להם את הגאולה בלי אתערותא דלתתא.

בברכת פסח שמח וכשר

נ.ב.

כשר ודאי יהיה, אבל צריך להתאמץ שיהיה שמח [בשם ר' אברום שפירא זצ"ל].

בעד ארבעה בנים דברה תורה

הרב דניאל אלול

כל מי שאין לו על מה לכתוב כותב על ארבעת הבנים. למה? כי כל כך הרבה כתבו על כך וניתן לקחת מהחומר הכתוב ולעשות דרשות יפות (דרך אגב: אין עם זה שום בעיה). סיבה נוספת לכך שרבים כותבים על ארבעת הבנים נובעת מכך שכל אחד מנסה למצוא את עצמו אצל אחת מהדמויות. כשאדם קורה את הקטע הזה בהגדה לא מן הנמנע - ואפילו ניתן לומר שמחוייב המציאות הוא - שישאל את עצמו למי אני דומה הכי הרבה? אולי היתה זו אחת מהכוונות הפשוטות של עורכי ההגדה, לתת לאדם את הזכות ואת האפשרות לבחון את עצמו ולבדוק את הרמה הדתית שלי, לבדוק את מידת היראת שמים שלי, לבדוק היכן אני ביחס לבוראי. לפחות פעם אחת בשנה זה חשוב מאוד.

האמת היא שלא מחוייב לומר שאני מזוהה עם **אחת** מהדמויות. יש אנשים חדים ומושלמים לכיוון מסויים, והם אכן יכולים להזדהות עם דמות אחת בלבד, והם בדרך כלל לא יטעו. לרוב בני האדם הדברים אינם נכונים כלל ועיקר. כולנו עוברים בחיינו משברים, משברי ים החיים, גלי הים החומרי סוערים עלינו ומבקשים להטביענו, ואנו חייבים לנווט את ספינתנו אל חוף מבטחים. אדם צריך לעבור את האתגרים המשחרים לפתחו ולנסות להגיע אל השלמות אותה ייעד לו הבורא.

יתכן ויש את כל ארבעת הבנים באדם אחד - יש עיתים שהוא חכם, יש שהוא רשע, יש שהוא תם ויש שהוא אינו יודע לשאול, או עם הארץ ולא יודע שיש בעיה - אז לך תלמד, או שיש רגעים שזה לא מעניין אותו ברמה

כזו שפשוט הוא לא רוצה לברר ולא רוצה לשמוע את האיסור מהרב. חושב שאם לא ישאל אז אין שאלה ואין תשובה. תסמונת "בת היענה".

לפעמים מדובר בתקופות שונות של החיים. יש אדם שהיה בגדר "שאינו יודע לשאול" כשהיה ילד. אח"כ ידע לשאול אך בתמימות. עם הזמן ראה את העולם הזוהר (עדיין לא למד שלא כל הנוצץ זהב, אבל נעזוב זה כרגע) ונכשל בעבירות עד שנדבק לו התואר המפוקפק של "רשע". אך הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יום אחד הוא נסע בצומת מסובים (להתארח במאמר של עידן) ואז קופץ לקראתו איזה "נחמן" מהמאמר של שי שרון וזורק עליו קלטת על "הכרת הטוב" מהרצאותיו של דוד ציוני. הבחור שמע את הקלטת וחזר בתשובה. מעכשיו הוא צדיק, וברור שלא היה מגיע לכל זה אם לא היה חכם.

אך יש מציאות שבו-זמנית כל ארבעת הבנים שוכנים אחר כבוד בגופו הגשמי של מיודענו ובנשמתו האצילית. ארבעת הכוחות הללו מתמזגים ופועלים במקביל. אנחנו לא מושלמים, ויש לנו רגעים שהצד החכם משפיע עלינו יותר, אז אנחנו מתנהגים בצידקות. יש פעמים, ויתכן שיהיו סמוכים מאוד לרגעים הקודמים, בהם יצר הרע משתלט עלינו, אנו לא פועלים בחכמה, וחוטאים בר מינן. יש דברים שאנו יודעים כי אנחנו לא בסדר בהם אך נקיפות המצפון לא נותנות מנוח ולכן שואלים שאלה כללית כדי לצאת ידי חובה. יתכן והשאלה הזו לא תשאל כלפי אף גורם חיצוני. לעיתים אדם שואל את עצמו "מה זאת?", "מה יהיה אתך חבר?", "עד מתי תמשיך ככה?". לא תמיד יש כח באותם הרגשות מצפוניות לשנות את כיוון החשיבה ולפעול בהתאם. לפעמים עצם השאלה מיצתה את כל התהליך ואדם מרגיש טוב עם עצמו. הנה אני איש מוסרי ואפילו הרשתי לעצמי לשאול את עצמי שאלות נוקבות. "סו וואט", מה הועילה השאלה אם כל מטרתה היא לסתום פיות.

כמו שמסממים אותנו בתקשורת; נותנים לך כאילו תוכנית ראיונות וכאילו מעלים את הצד שלך, אך בזה הם ממצים את הענין. אתה הוצאת קיטור וחשבת שדעותיך נשמעו, אך זהו שלא נכון. הם הראו שאתה קיים ובזה נגמר הדיון. שיטתם העקבית ממשיכה לשלוט ודברך לא יישמעו עד לתוכנית הראיונות הבאה, שתבוא כשהם ירגישו שהכל עומד להתפוצץ. שאלה שכל מטרתה לסתום פיות (של אחרים או של עצמך) - לא שאלה חכמה היא, שאלת תם היא. והלוואי שהיא נשאלת בתמימות. נקווה שלא נשאלה ברשעות מסווית, כי גם זו אפשרות.

אך לכולנו יש רגעים בהם אנו מתעלמים מהכל ולא יודעים לשאול או שלא רוצים לשאול. לעיתים זה בגלל שלא למדנו מספיק, אז אנו באמת לא יודעים מה הבעיה כדי שנשאל עליה. ולעיתים יש רגעים של משבר, בהם יש שילוב בין כוחות הרשע לזה שאינו יודע לשאול. אדם בוחר לעשות רע ומשתיק את המצפון שלו, ומכסה את עצמו בכל מיני אמירות נבובות. "מה הבעיה?", "מי אמר שיש בכלל בעיה?", "למה אתה ממציא בעיות?", "אתה יודע, אני חושב שאתה מתוסבך עם כל השאלות שאתה שואל, לא כואב לך הראש?".

יש שילוב זרועות גם בין החכם והתם. יש לחכם הרבה מה ללמוד מהתם, מהתמימות שלו, מהפשטות שלו. כשחכם ותם נפגשים יכולים להגיע גבוה מאוד בעבודת ה'. מצד אחד מקיימים את מצוות ה' בתמימות (גם בשלמות וגם בפשטות ללא תהיות), ומצד שני משתמשים בכוחות החכמה כדי ללבן את הדברים וכדי להחכים יותר בידיעת התורה וקיום מצוותיה, שהרי "לא עם הארץ חסיד".

חכם יכול להשתלב לעיתים אפילו עם זה שאינו יודע לשאול, ויש מצבים בהם תצמח מכך גם תועלת. יש גבולות לכל חכמה. יש דברים שהגענו

אליהם ויש דברים שעדיין לא. אדם צריך להכיר בערכו ולדעת שאינו מושלם. "איזהו חכם?" שואלים חז"ל, ומשיבים "הלומד מכל אדם". זה שלומד מכל אדם מבין שאין בידו את כל אוצרות החכמה (אפילו לא בדיסק). הוא עניו ויודע שאינו מושלם ומבין גם עוד דבר, שיש דברים שהוא יכול ללמוד דווקא מהאנשים הפשוטים, שלכאורה נראה כי הוא חכם מהם.

ובאותו ענין, למה חכמי ישראל נקראים בתואר "תלמיד חכם"? כי תמיד יש עוד מה להוסיף בחכמת התורה. יש בחינה של חכם, שזה מה שכבר השגת, ויש את בחינת התלמיד, שזה מייצג את מה שעדיין לא הגעת אליו, ואתה לומד כדי להשיג את החכמה החסרה לך.

התם יודע להתחבר לא רק לחכם, כאמור לעיל, אלא גם לרשע (לצערנו) - הוא רשע כי הוא תם. הוא חוטא כי הוא לא מספיק חוקר לדעת אם יש בעיות הלכתיות בפעולות אשר הוא פועל חדשים לבקרים. בל נשכח שהוזכר לעיל כי יש גם שילוב של רשע עם זה שאינו יודע לשאול. הוא רשע כי הוא רוצה להיות רשע, אך כדי להסתיר את רשעותו מעמיד הוא פנים של אחד שאינו מבין כלל במה מדובר, ויש לו הרגשה שעם ההצגה הזו הוא יצליח להטעות אחרים, ואם הוא ממש שחקן טוב - הוא מצליח לרמות אפילו את עצמו. אשריו, תנוח נפשו בגן החיות. בתקוה שנפשו לא תהיה צרורה עם צורר היהודים.

להמחשת הענין אתאר מעשה מפורסם באחד שהיה רשע גדול ולא הניח עבירה אחת שלא עשה. אמרו לו חבריו, "עבירות יש לכולנו, אבל אתה הגזמת! מה יהיה אתך? מה יעשו אתך בשמים? מה, אתה לא מפחד?!". ענה להם השובב "אל תדאגו, גם על זה חשבתי. יש לי תוכנית מגירה איך לצאת זכאי ביום הדין" (הוא שכח שיש מי שפותח את המגירות הללו, ואותו אחד

גם יצר אותו). הבחור בחר בדרך הרשע וחשב לעשות חיים, אך משמים בחרו לו חיים קצרים ושלחו לו זימון (חד כיווני) לבית דין של מעלה. מיודענו המשופשף הגיע זחוח דעת אל דוכן הנאשמים ולהגנתו טען שהוא פשוט לא יודע קרוא וכתוב. וראה זה פלא. טענתו נפלה כרעם ביום בהיר. אב בית הדין גירד את פדחתו ולפסוק פסק כהאי לישנא: "לתת לך גיהנום אי אפשר, שהרי אינך יודע לקרוא ואין אתה אדם במצבך, מצד שני להכנס לגן עדן לנצח נצחים גם לא מגיע לך, כי לא עשית מה שצריך לעשות בשביל לזכות בכך. אתה יודע מה? ניתן לך כרטיס "חופשי חופשי", בו יהיה רשום שאתה רשאי להכנס ולצאת לגן עדן ולגיהנום. כאן הבחור שלנו כבר לא יכל להסתיר את התרגשותו. הוא ציפה להקלה בעונש אך לא ידע שתוכניתו תפיל בפח אפילו אב בית דין במתיבתא דרקיעא. מזכיר בית הדין הגיש לו את הרשיון והוא יצא לדרכו, כמובן לכיוון גן עדן. הוא הגיע לשומר וביקש להכנס. שאל השומר "מי נתן לך אישור?" הראה לו את הרשיון והמלך נתן לו להכנס. הוא הסתובב מעט במחוזות גן עדן, אך נפשו היתה עגומה יען כי כל חבריו המהמרים והממהרים (למות) לא נמצאו שם והוא פשוט לא מצא את עצמו. הוא החליט שהגיע הזמן לקפוץ לביקור לווהט בגיהנום. הוא הגיע אל שערי גן עדן וכדי לאפשר את יציאתו הראה בשנית את רשיונו, ואכן הדלתות נפתחו. אך לו רץ לו אל עברי פי פחת ועוד הוא מזמר לו להנאתו הגיע לפתחה של גיהנום. גם כאן השומר לא נותן להכנס ללא אישור ולכן הוא התבקש להראות את רשיונו בפעם השלישית. האישור ניתן והוא נכנס. מחשש שהקוראים מעיינים בחוברת בשעות הלילה, ומחשש נוסף שמא הם נמצאים לבדם בשעות הללו, הוחלט במועצה העליונה לפטור את הקוראים היקרים מהתיאורים החמים של מה קרה שם בעמקי שאול תחתית, די אם נרמוז שמושיק הגנב, זה שנפטר רק לפני כמה שנים, הספיק לצעוק לו "חבר, אני שרוף עליך". אך עד כאן, כי אני מרגיש שאני נסחף. הבחור שלנו מבין שאם הוא לא רוצה לשמש כשישליק לעת מצוא עליו לקפץ במהירות האור אל מחוץ לגיהנום הזה. הוא מגיע אל השער ורואה כי המלאך

התחלף. הוא מבקש ממנו לצאת, אך השומר אומר שאין רשות לאף אחד לצאת. כאן הבחור שלנו ממש מתחיל לצאת מכליו, "מה זאת אומרת, הרי יש לי אישור", ותוך כדי כך הוא מגיש את הרשיון שבידו למלאך. המלך דוחה את ידו המושטת וצועק לו בבוז "מצטער אני לא יודע לקרוא, השאר כאן". דומה, כי כל מילה נוספת מיותרת.

ברשותכם נחזור למאמר, יען כי באמת התחיל לעלות לי לחץ הדם. שילוב הכוחות של ארבעת הבנים הללו מקביל גם לארבע היסודות עליהם מרבים חז"ל לדבר: אש, רוח, מים ועפר. שילוב ומיזוג של מינונים שונים מכל יסוד יוצר את האישיות המיוחדת של כל אחד. לכל אדם יש יסוד יותר דומיננטי, והוא מושך את האדם לכיוון מסויים. אך יש בקרבו עוד שלושה יסודות חשובים, והמינון שלהם יקבע את הצורה הסופית והמדויקת שלו. יש אנשים בהם ישנם שתי כוחות דומיננטיים, ויש שילובים רבים נוספים, וכבר עסקו בזה חכמי ישראל לדורותיהם. לך נא ראה בספריהם ותרווה תמאונך (אל תשכח לשלוח עותק גם לי).

סוף דבר הכל נשמע, הכרת האישיות שלנו כמות שהיא תסייע בידינו לעבוד את ה' על פי הכוחות שניטעו בנו. הכרת המציאות הזו יש בה כשלעצמה כח אדיר לסמן לאדם את המטרות והיעדים אליהם הוא שואף, ובהתאם לנטיות לבו הטבעיות הוא יוכל למצוא את עצמו במציאות העולמית והפרטית. ניתן להוסיף עוד לקחים רבים, וכל אחד מוזמן לנסות את כוחו.

לכל דור יש את ארבעת הבנים שלו, והפנים שלהם משתנים עם השנים. נקווה רק שאם יהיה שינוי הוא יהיה רק לטובה, והלוואי שלפחות החכם יידע לשמור על עצמו לבל ישתנה עם שינויי מזג האויר, וימצא את עצמו היום מקביל לאחרים של פעם, ודי למבין.

לסיום, מצד אחד צריך לזכור את כולם ולהכליל את כולם סביב שולחן הסדר, כי "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא", אך מצד שני אסור שיהיה מחול שדים והפיכת כל המוסכמות עד לרמה כזו שהגולם קם על יוצרו, ועוד מעט הצדיק יצטרך לבדוק אם יש לו מקום סביב השולחן. יתכן מאוד שלא יבינו את חומרותיו, והוא יוקע אל מחוץ לסלון החמים. גם הרשע גם התם וגם זה שאינו יודע לשאול צריכים לזכור שהם היו צריכים להיות חכמים. הם התרחקו ויש לכך סיבות רבות ומגוונות. המחנכים וההורים צריכים לעשות חושבים ולהסיק מסקנות כדי לא להרחיק ילדים אלו, ואם כבר התרחקו - למצוא את הדרכים הנכונות כדי לקרבם. אבל צריך לדבר ישירות גם אל אותם ילדים, וכמובן זה יתאפשר רק אחרי שהם יודעים שאתה באמת אוהב אותם, לא מתנשא עליהם ורוצה רק את טובתם. אחר הדברים האלה אתה רשאי וצריך לומר להם שידעו כי גם הם נדרשים לעמול כדי לשוב לצור מחצבתם. הם לא יכולים לעסוק כל היום רק בהאשמות כלפי המגזר שמופקד (או שהופקד) על חינוכם. עליהם לראות גם את הצד של האחריות שלהם לכל המצב, ולראות מה הם נדרשים לעשות כדי להצליח בחייהם. אדם שיהיה עסוק כל ימיו בלהאשים את האחרים על כשלונותיו, אולי יהיה צודק, אך מה שבטוח זה שהוא לא יצליח לצאת ממצבו, ועוד דבר אחד בטוח - הוא לא ממש חכם.

תגיד, מה נסגר בסוף לגבי הכותרת? אומרים "כנגד ארבעה בנים" או "בעד ארבעה בנים"?

האמת, שזו מחלוקת בין חז"ל לביני, אז כנראה שהם צודקים ואני טועה. חז"ל רצו לרמוז אולי לאותה מראה שכל אחד צריך להעמיד מול עצמו. הוא עומד מול הדמויות בהגדה ובוחר למי הוא יותר דומה. אבל אני בהחלט חושב שאני צודק לגבי ה"בעד" לפחות מבחינה אחת שכולם יודו לה, שצריך להיות בעד כל הבנים שלנו ולאהוב את כולם, לא בגלל שהם

טובים, לא בגלל הציונים היפים והמראה הרטוב, רק בגלל שהם הבנים שלנו. את החישוב של ה"מידה כנגד מידה" אני משאיר לכם.

בקיצור, שיהיה לנו פסח כשר ושמח. לנו ולכל אחינו בני ישראל...

סליחה, אתה מגיע לצומת מסובין?

עידן מוגרבי - המדריך בשלוחה

"מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא ור' טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להן רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית" [הגדה של פסח].

ישנן מספר שאלות על מאמר זה וננסה בע"ה להביא עליהן כמה תירוצים:

א. ידוע שר' עקיבא היה גר בבני ברק, והוא היה תלמידם של ר' אליעזר, ר' יהושע ור' טרפון. אם כן למה הם באו לר' עקיבא שהיה הקטן של החבורה, ולמה הוא לא בא אליהם?

ב. ר' אליעזר בן הורקנוס היה נוהג לומר "משבח אני את העצלנין שאין יוצאים מבתיהן ברגל, דכתיב 'ושמחת אתה וביתך' ", ואם כן גדלה כלפיו השאלה מדוע עזב את ביתו שהיה בלוד והלך להסב עם תלמידו ר' עקיבא?

ג. איך יכול להיות שר' עקיבא הסב בפני רבותיו? ואפילו אם נאמר שהביאו לו רשות... והרי ראינו בש"ס כמה פעמים שר' אליעזר הקפיד על רבי עקיבא אז מדוע כאן יחלוק לו כבוד ונתן לו רשות? והיכן מצינו שהקפיד על ר' עקיבא? כשחלה רבי אליעזר נכנסו רבי עקיבא וחבריו לבקרו. הוא ישב בכילה שלו והן ישבו בטרקלין כי לא ידעו אם היה יכול לקבלן מחמת חוליו. ואותו היום ערב שבת היה... כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו, נכנסו וישבו לפניו מרחוק ארבע אמות מפני שהיה בנידוי. אמר להם: למה באתם? - אמרו לו: ללמוד תורה באנו (לא רצו לומר לו שבאו לבקר אותו בגלל מחלתו האחרונה). אמר להם: ועד עכשיו למה לא באתם? אמרו לו: לא היה לנו פנאי. אמר להן: תמיה אני אם ימותו מיתה בדרך הטבע (אלא

ימותו ביסורים ע"י הרומאים). אמר לו רבי עקיבא: מה תהיה דרך מיתתי?
אמר לו: שלך קשה משלהן, מפני שאתה היית תלמידי המובהק ולבך פתוח
כפתחו של אולם ויכלת לרכוש את כל תורתך, אך בכל זאת לא באת עד
עכשיו. נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו, אמר: אוי לכם שתי זרועותיי שהן
כשתי ספרי תורה שנגללין. הרבה תורה למדתי, והרבה תורה לימדתי.
הרבה תורה למדתי - ולא חסרתי מרבתי אפילו ככלב המלקק מן הים,
הרבה תורה לימדתי - ולא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשפופרת.
ד. למה התלמידים לא היו מסובין עם רבותיהם? עד שהיו צריכים לבוא מן
החוץ להודיע לרבותיהם שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית?

ויש להשיב כי ר' עקיבא היה המרא דאתרא של בני ברק, ובית דינו היה
בעיר, ומצינו במדרש איכה שבמקומו של התלמיד צריך לחלוק לו כבוד,
ואפילו רבותיו צריכים לחלוק לו כבוד במקום שלו, ולכן הרב נתן לו רשות
להסב.

יש דעות שאומרות שהמעשה הזה קרה בזמן ההכנות למרד בר כוכבא.
באותה תקופה היו גזרות על עם ישראל, וזו היתה התקופה הקשה של
עשרת הרוגי מלכות. עם ישראל וחכמי ישראל הבינו שאין ברירה כי אם
לצאת למלחמה. ר' עקיבא - שמאוד האמין בבר כוכבא, ואפילו טען שהוא
המשיח עד שאמר עליו את הפסוק "דרך כוכב מיעקב" - רצה לצאת
למלחמה, והעם היה מוכן למסור את הנפש. אבל הוא לא רצה להיות
היחידי בהחלטה, ורצה שיהיה להחלטה גיבוי רוחני והלכתי.

ר' עקיבא השתמש בליל הסדר (חג החירות) כדי לכנס אליו את כולם, כאילו
הכינוס נעשה רק לשם החג כפי שהיה מקובל, וכך הרומאים לא יחשדו. כך
הספיקו לסיים את ההגדה, וגם להתפנות לעסוק בשאלה האם לצאת

למלחמה. התלמידים חיכו בחוץ לקבל תשובה ואולי גם לשמור ולהזהיר מתקרית עם הרומאים אם תהיה.

כשראו שהחכמים עדיין מהססים להביא תשובה הגיעו התלמידים לחזק ידיהם ואמרו להם: "רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית". התלמידים התכוונו לזה שבקריאת שמע יש את הפסוק "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאודך", ורבי עקיבא דרש את הפסוק הזה [ברכות סא] "בכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך". התלמידים הדגישו שמדובר בקריאת שמע של שחרית, כי השחר מבשר את הגאולה. אמרו להם תלמידיהם, אל תחששו רבותינו, כי כבר אנחנו מוכנים למסור את נפשנו בכדי להביא את הגאולה לישראל.

במסכת מכות [דף כד ע"ב] מובא המעשה הבא: פעם אחת עלו חכמים לירושלים, כיוון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיוון שהגיעו להר הבית ראו שועל יוצא מבית קודשי הקודשים, התחילו לבכות ור' עקיבא היה מצחק, שאלו אותו: מפני מה אתה מצחק? שאל אותם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו: "והזר הקרב יומת" ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה?! אמר להן: לכך אני מצחק! כי אני רואה פה את תחילת הנבואה של גאולת ישראל שהסוף שלה הוא טוב.

זאת אומרת, שההסתכלות הכללית של ר' עקיבא הייתה שונה משל חכמים. ר' עקיבא ראה את ההתחלה של הגאולה. הוא ראה את האור שבתוך כל החושך... והחידוש הגדול ביותר, שהוא ראה את האור בתוך עומק החושך, וקשר את רוס אורה של הגאולה בעומק החושך של הגלות. לכן החכמים באו אליו, כי הוא היה היחידי שהיתה לו הסתכלות שונה על כל המצב. בל נשכח שמדובר אחרי חורבן בית ראשון.

רבי עקיבא ראה את האור שעתיד להיות גאולה, וחכמים הודו לו בסופו של המעשה. חכמים מספרים לנו את המעשה הזו ואת נדומים לו כדי שגם אנחנו נשכיל להתבונן על המציאות דרך משקפיו של ר' עקיבא, לחפש את הטוב והמאיר בכל דבר, ודרך זה להעלותו ולקרבו אל הגאולה הפרטית שלו והכללית של כולנו. "בְּרַכָּךָ ה' מְצִיּוֹן וְרֵאָה בְּטוֹב יְרוּשָׁלַם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ" [תהלים קכח, ה].

יהי רצון שנזכה לראות את ה' בכל מעשה ידינו ושנזכה לצאת מהגלות לגאולה ונראה ביאת משיח במהרה בימינו!!!

תודה לריבונו של עולם שזיכה אותי לעשות את המאמר הזה!!!

אל תתייחס אליו!

ר' פיני כפרי

אם נספר לאדם שאינו יהודי את מנהגי היהודים יש אפשרות שאת רוב המנהגים יקבל בעין יפה. אך על הלכה אחת בטוח שיחשוב שאנו משוגעים. לפני חג הפסח אנו אומרים על לחם וחמץ שהוא כעפר הארץ. וזה מקובל להלכה כך שאם אדם ימצא חמץ בפסח הוא לא עבר על איסור חמץ בפסח. יש מן הראשונים שטענו שאם אדם אכל חמץ מבוטל בפסח לא חייב כרת (לא התקבל להלכה) אך גם ההווה אמינא מורה על דרך התורה.

**אם כן יש לברר את הוראת התורה, כיצד אפשר לומר על לחם שהוא עפר?
מה, עובדים עלינו?**

לא, לא עובדים עלינו, אלא שמבחינה הלכתית אומרת התורה שהביטול האמיתי שלנו הוא בלב ובראש. **אתה צריך לבטל את החמץ אצלך, בלב זה הביטול האמיתי!** הביטול צריך להיות כל כך שלם עד כדי כך שאם תראה חמץ בפסח לא תשים לב אליו והוא יהיה שווה בעיניך לעפר הארץ. חז"ל ראו שלא כל אחד יכול לעשות את השינוי בליבו ולבטל את החמץ מליבו ולהשוות את החמץ כעפר הארץ, לכן בנוסף לביטול שבלב יש את הביטול שבפועל והוא להוציא את החמץ הפיזי מהבית.

מבחינה רעיונית התורה אומרת שהעבודה האמיתית נמצאת אצל כל אחד בלב, אין צורך לעבוד הרבה מבחינה חיצונית, רוב העבודה היא פנימית!

כל אחד ואחד מאיתנו מחליט למי להתייחס ולמי לא להתייחס, למה לשים לב ולמה לא לשים לב. עינינו קולטת המון מסרים ופרטים אך לא לכולם

אנו שמים לב. לדוגמא: אדם שמחפש מכונית לקנייה, לפתע מתחיל לשים לכל סוגי המכוניות וחושב לעצמו כזאת אקנה או כזאת. וכן בכל דבר ודבר, את מה שאנו מחפשים, אליו אנו שמים לב. גם מבחינה חברתית, יש אנשים שמעדיפים "לשרוף" אחרים, הם מחלטים לא להתייחס אליהם כלל ולהשוות אותם כעפר הארץ. כמו כן באה התורה ואומרת לנו, בטל את החמץ מליבך כך שלא תתייחס אליו כלל וכלל! הוא יהיה בעיניך בדיוק כמו עפר הארץ. כמובן שכולם מבינים שהחמץ זה הרוע שבנו, הריחוק מהשם, הגאווה שבנו. הגאווה היא שמרחיקה אותנו מהפשטות שבחינו, מהקב"ה, אך באה התורה לומר לנו להתייחס לרוע שבנו כעפר הארץ, רק מחשבות טובות, די בעבודה הפנימית הזאת.

חז"ל יודעים שלא כל אדם יכול לשנות את התייחסותו כלפי החמץ, לכן גזרו חז"ל לבטל את החמץ בפועל, להוציא את הלחם, העוגות וכל מה שמתפיח על מנת שלא תיכשל ב"גלוסקאה נאה" (משהו כמו עוגה חמה עם שוקולד נוטף).

חז"ל רוצים מעשים גשמיים, מעשים פיזיים, קום ותחיל לעבוד, תנקה וממילא תסדר, תשטוף ותעמול על מנת שבאמת תצליח לבער את החמץ. חז"ל יודעים את נפש האדם, המחשבות, הטרדות וכל שאר התעסקויות שלנו גורמים לבלבולים, גורמים לכך שאנו לא יודעים לעשות בירור בצורה חדה בין טוב לרע ולבטל בליבנו את החמץ כעפר הארץ.

דוגמא פשוטה שיש לנו לצערנו היא תפילת שמונה עשרה. מאוד קשה לנו להתפלל תפילה בכוונה, מחשבותינו מבולבלות ואנו מאוד טרודים. פשוט **חוסר ביישוב דעת**. מצרים סימלה את גלות הדעת, את חוסר יישוב הדעת, כך הייתה שיטתו של אותו רשע "תכבד העבודה על האנשים ואל ישעו בדברי שקר".

אנו בחג הפסח מנסים ליישב את הדעת על ידי שאלות הבירורים (שאלות תשמור לפסח), על ידי מעשים מיוחדים שימשכו את דעתנו. וכמובן על ידי בירור החמץ מתוכנו וביעורו. אנו צריכים ללמוד לעשות הבדלים חדים ומשמעותיים בין טוב לרע, אפילו אם הרע הוא מוכר ואהוב כלחס, אך אם הוא רע אנו סולדים ממנו ומבטלים אותו.

יהי רצון שנזכה לבטל את החמץ בליבינו, נשים את גאוותינו השלילית כעפר הארץ ונזכה ליישוב הדעת בתפילה, בלימוד ובחיים.

חג כשר ושמח!

אין בעל הנס זוכר את ניסו! ר' יצחק אנג'ל

האם חשבנו פעם כמה ניסים קורים לנו בכל יום ויום?

מן הסתם לא חשבנו...

הסיבה לכך היא משום שכל כך התרגלנו לזה שאנחנו קמים בבוקר,
נושמים, אוכלים, רואים, חושבים, מריחים וכו' וכו'...

אז זה לא שאנו לא רואים את הניסים, פשוט התרגלנו אליהם וקראנו לזה
טבע!

עם ישראל יצא ממצרים בניסים גדולים ועצומים, החל מעשרת המכות
בשנה האחרונה לשהותם במצרים ועד לנס העצום בקריעת ים-סוף וטביעת
המצרים, ועל כך הודו בשירת הים המוכרת.

אחת הסיבות שאנו חוגגים את חג הפסח זה על מנת לזכור את העניין הזה
ולהעבירו הלאה לדורות הבאים, על מנת שלא יישכחו את ניסי ההצלה
הגדולה שעשה לנו בורא עולם. ולכן העיקר בליל הסדר זה כמובן קריאת
ההגדה - "והגדת לבינך..."

נתמקד לרגע דווקא על העניין שבו פתחתי ..., אנחנו באמת מאוד מתלהבים
ועורכים סדר וחג שמח על כך שהקב"ה "פסח על בתינו" והצילנו ממצרים
בניסים גדולים, אבל אולי לפעמים אנו צריכים לזכור להודות לבורא עולם

על הניסים התמידיים שקורים לנו כל יום ויום גם אם הם לא גרנדיוזיים ומלהיבים, וזה שוב, רק בגלל שאנו רגילים אליהם.

דוגמא יפה לכך שאנו עושים מהנס "טבע" נוכל להמחיש במשל נחמד:

דמיינו לכם אדם שנולד שנה לאחר שיצאו אבותינו ממצרים והתרגל 39 שנים שהמן יורד באופן קבוע מהשמיים. לפני הכניסה לארץ מודיעים למיודענו שאוטוטו הוא ניכנס לארץ ישראל הקדושה ושם יצטרך לעמול ולגדל "לחם מן הארץ", זאת אומרת לשתול זרעים וכעת מה-א-ד-מ-ה תצא חיטה וכו'... הבחור שלנו חושב טיפה על הרעיון ומלגלג בליבו "מהאדמה?! מהבוץ הזה נוציא לחם?! לחם מגיע מהשמיים! זה הגיוני! זה רגיל!!". את הנמשל אתם יכולים להבין - אנו מתייחסים לדברים כמו גדילת חיטה מהאדמה כמובן מאליו ולא מחשיבים אותם כחסדים של הקב"ה, וזאת רק משום שהם קורים באופן קבוע.

השאלה היא אם כך מדוע צריך לעשות תזכורת כל שנה ליציאת מצרים?
הרי לכאורה אין חשש שנס עצום שכזה יישכח כמו נס יומיומי רגיל... גם אם לא נחייב חג קבוע אנחנו אמורים לזכור ולהעביר הלאה נס בסדר גודל כזה?

העניין הוא שזה ממש לא ככה, ברוב "כשרוננו" אנחנו עלולים לשכוח ממש מהר אפילו ניסים עצומים וכבירים שלא מתרחשים כל יום, ולייחסם אפילו לעצמנו.

דוגמא לכך נוכל לראות ממש מהדור שלנו לגבי כל מלחמות ישראל ב 60-50 שנה האחרונות, ששת הימים, יום כיפור, מלחמת המפרץ, עופרת יצוקה

ועוד ועוד, שהיו מלאות בניסים גלויים לעין כל (למי שמשכיל להתבונן כמובן).

אפילו חיילי האויב שהתראיינו לגבי אותן המלחמות מודים שאין במלחמות אלו כל הסבר טקטי לניצחון ישראל במערכות, "האלוהים עזר להם" הם אומרים כהסבר להפסד.

אבל אצלנו היה אפשר לשמוע על מיני קריאות ניצחון כמו "כל הכבוד לצה"ל!", כאשר הקב"ה הקדים אותם וקרא לזה "כוחי ועוצם ידי...".

כך הם הדברים גם לגבי השהות שלנו בארץ ישראל בכלל. הרב גרשון שחור שליט"א אמר דבר שממש ממחיש את העניין זה: הרי אם נערוך סקר בכל מקום בעולם ונשאל קבוצת אנשים רנדומאלית "האם כל הסבים והסבתות שלך נולדו בארץ מגוריהם?" אין ספק שברוב המקומות, אצל רוב האנשים התשובות תהיינה חיוביות לגבי כל הסבים והסבתות ואפילו לגבי דורות מוקדמים יותר. נערוך את אותו סקר פה בארץ ישראל, ובאופן לא מפתיע התשובות תהיינה ברובן שליליות. ישנם ישראלים בודדים שיכולים להגיד שהם כמה דורות בארץ, וגם אצלם רוב המשפחה "חדשה" בארץ קודשינו.

סקר שכזה ממחיש כמה שאנחנו טריים בארץ ישראל!! ובכל זאת אנחנו כבר ממש מרגישים כאילו זהו דבר מובן מאלינו, כאילו ברור שיש לנו את הארץ, אין שאלה בכלל. כבר שכחנו את כל התלאות שעברנו עד שהגענו לכך, עד כדי כך שאנשים כבר מתפנקים וחושבים אפילו על ירידה מהארץ רק כי לא נוח לי פה עם כל הטרור והבלגן!!!

גם לגבי יציאת מצרים חשש זה קיים, ואף היו כאלו ואחרים שניסו לייחס אפילו את נס קריעת ים סוף ל"כוחות הטבע", זאת אומרת גאות ושפל טבעיים בלי כל התערבות של בורא עולם.

בכדי שדעות כוזבות כאלו לא יכהו את נס ההצלה - לכן יציאת מצריים היא אחת מהדברים שצריך אדם לזכור בכל יום! אך חוץ מהזכירה היומיומית שגם היא "נשחקת" עם הזמן, צריכים אנו יום אחד בשנה שיהיה ליום זכירה מרוכז!!!

לכן עיקר הסדר הוא ההגדה וסיפור הניסים לדורות הבאים, בכדי שאף פעם לא יהיה מצב שנשכח כמה תלאות עבר העם שלנו עד שנעשה לעם, ואיך הצילנו ה' מידם!

יהי רצון שנזכה לזכור ולא לשכוח!!! להבין להשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך!!! ושנזכה לגאולת הגוף והנפש!

פסח שמח!

"והיה הדם לאות לכם על הבתים"

ר' אהרן חזי

"רַבְּבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּידָּהּ, וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בְּעֲדֵי עֲדָיִים, שְׂדֵים נָכְנוּ וּשְׁעָרָהּ צִמְחָה, וְאֵת עֵרֶם וְעֶרְוָה" [יחזקאל טז, ז]. "וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ, וְאֶמֶר לְךָ בְּדָמֶיךָ חַיִּי" [שם פסוק ו].

הנביא מתאר לנו מציאות בה מצב הזכויות של עם ישראל בארץ מצרים נמשל לאדם עירום מבגדים. חז"ל מספרים לנו שמידת הדין קטרגה על עם ישראל לפני בורא עולם, שהרי גם עם ישראל וגם המצרים עובדי עבודה זרה ומדוע המצרים מוכים וישראל לא? לכן נותן הקב"ה לעם ישראל שתי מצוות יקרות - קורבן פסח וברית מילה - ובזכות שני הדמים הללו זוכים עם ישראל לגאולה.

כידוע, עם ישראל צווה לתת את הדם על פתח הבית כסימן היכר בין בתי מצרים לבין בתי ישראל על מנת שלא ייפגעו אף הם במכת בכורות. בפרקי דרבי אליעזר כתוב: "ונותנין על משקוף בתיהם דם ברית מילה ודם פסח" זאת אומרת שעם ישראל משח על הפתח גם את דם המילה וגם את דם הפסח.

ונשאלת השאלה, הרי בכל שאר המכות לא היה צורך בסימן המבדיל בין ישראל ובין מצרים, ומדוע במכת בכורות ישנו צורך בסימן? במיוחד לאור העובדה שהמכה באה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו וכפי שאמר "אני ולא מלאך אני ולא שרף", הרי פשוט שבורא עולם לא צריך עזרה להבדיל בין מצרי ליהודי? זאת ועוד, מדוע דווקא דם פסח ודם מילה נבחרו להיות המצוות שישמשו כאות ובזכותם יגאלו עם ישראל?

האדמו"ר מסלונים בספרו "נתיבות שלום" עונה, שיציאת מצרים נחלקה לשני חלקים, האחד גאולת עם ישראל משעבוד מצרים והשני בחירת עם ישראל ע"י הקב"ה להיות עמו ונחלתו. במכת בכורות היה השילוב בין שני החלקים גם הצלה מהשעבוד וגם הפיכת עם ישראל לעם הנבחר. באמת, בכדי לגאול את עם ישראל ממצרים ולהכות את המצריים אין שום צורך בסימן כלשהו להבדיל בין מצרים לעם ישראל, אך לעניין החלק השני ביציאת מצרים, דהיינו לבחון מיהו יהודי אמיתי הראוי להשתייך לעם ה', ישנו צורך באות פנימי שיבחין מי ראוי להיכנס לעם הנבחר. האות על הבתים לא בא כסימן היכר בין בתי ישראל לבתי מצרים, אלא כאות המבחין מיהו הראוי להשתייך לעם הנבחר ומי לא.

אך עדיין נשארת השאלה, מה מיוחד במצוות קרבן פסח וברית מילה שנבחרו להיות האות שייחד את עם ישראל לעם הנבחר?

כדי לענות על השאלה הנ"ל צריך לראות במה היו תלויות מצוות אלו.

קרבן פסח נראה כמעשה פשוט, לכאורה רק לשחוט ולצלות גדי. חז"ל מספרים לנו מה עומד מאחורי מעשה פשוט זה. ארץ מצרים שקועה בעבודה זרה. ברשימת עשרת האלילים הנבחרים אפשר למצוא את הנילוס, את פרעה, את הבכורות ואיך אפשר לשכות, את הצאן. אחד האלילים המובחרים במצרים הוא הגדי, ולכן במצרים לא אוכלים בהמה דקה. עם ישראל מצווים לקחת גדי לעיני המצרים, לקשור אותו בביזיון למיטה ארבעה ימים לפני, כדי שכל ארץ מצרים תשמע את הצעקות שלו. בערב פסח, לא שוחטים אותו בסתר אלא מתארגנים חבורות ועושים אותו על האש, ממלאים את כל ארץ מצרים בעשן של גדי צלוי. כמו כן, תוך כדי האכילה אסור לשבור עצם כדי שהשלד יישאר שלם, כך שאי אפשר

להתבלבל מה אכלו פה. עוד הגדילו לעשות, משחו את הפתח של הבית בדם הגדי.

עם ישראל משקשק מפחד מאימת המצרים, אלא שהוא חדור באמונה שלא יארע לו כל רע כאשר הוא עוסק במצווה ומוכן למסור נפש בכדי לעשות רצון ה'. באמת המצרים רצו לסקול את ישראל כאשר הם ראו מה ישראל מעוללים לאליל החביב שלהם. אלא שהבורא לא נתן להם אפילו להוציא הגה של מחאה.

גם לקיים מצוות ברית מילה אינה מעשה פשוט כפי שהוא נראה על פניו. מבקשים מכל הגברים למול את ערלתם. חשוב לזכור שלא מדובר רק על תינוקות בני שמונה ימים, הרי מלבד שבט לוי, כלל ישראל לא מלו עצמם במצרים, ולא פשוט לאדם בוגר לעמוד בייסורין של המילה בהיותו בדעתו. איזה אדם מסוגל לתת שיחתכו ממנו בבשר החי? איפה נמצא אמא המוכנה שיעשו אפילו דקירה קטנה לבנה הקטן? אלא שגם פה עם ישראל הראה נכונות למסור נפש למען עשיית רצון ה'.

שתי המצוות הללו לא נבחרו במקרה. הם מיוחדות במסירות הנפש שהייתה הכרחית לקיומן. אחת מצד האמונה ואחת מצד הקדושה. בשביל להיכלל בעם ה' היה צריך לשפוך דם (במקרה שלנו, כפשוטו) ודווקא במסירות נפש. על זה מרמז הפסוק "והיה הדם לאות על הבתים", באיזה בית תמצא יהודי אמיתי? בבית שאף על פי שבעליו שקוע במ"ט שערי טומאה עם כל זה הוא "שופך דם" לכבוד עבודת ה', דהיינו שעמל והתאמץ בעבודתו. וכך מסופר במדרש, שבאו עם ישראל למשה ושאלו אותו כיצד יגאלו, הרי כל מצרים מטונפת בעבודה זרה שלהם? ענה להם משה בורא עולם חפץ לגאול אתכם, לכן הוא אינו מביט בעבודה זרה שלכם. ומדוע

אינו מביט בעבודה זרה? כיוון שהוא רואה את ההשקעה של עם ישראל
והרצון להתרומם ולהתעלות בעבודת ה'.

עד כאן היסטוריה, אך מה אנו לומדים מכאן ויכולים לקחת אתנו הלאה?

אם נתבונן, נבחין שהדרישה של בורא עולם מהעם שעדיין שקוע במ"ט
שערי טומאה היא מסירות נפש והשקעה בעבודת ה'. בורא עולם יודע
שמבחינת העבודה זרה, הם זהים למצרים, ולכן אינו מבקש שיהפכו להיות
צדיקים גמורים ושיסירו כל שמץ של חטא מעליהם, אלא רק שיעמלו
וישקיעו כוחות מעצמם על מנת לעשות רצונו. במיוחד ביסודות שמסמלים
קורבן פסח וברית מילה, שהם האמונה בה' יתברך ושמירת הברית.

כך גם אנו, אף על פי שאנחנו רחוקים מהשלמות ומלאים כישלונות
ונפילות, ובמיוחד ביסודות של אמונה בה' ושמירת הברית, עיקר הנחת רוח
שנעשה לבורא עולם היא לא רק בהצלחות שלנו, אלא ברצון ובעמל שלנו
בכדי להתגבר על הקשיים, להצליח בניסיונות ולהתקרב אליו יתברך. אנחנו
צריכים להבין שעיקר רצון ה' מאיתנו היא שנשקיע ונתאמץ בקיום התורה
והמצוות ללא התחשבות במצבנו העכשווי. מאמץ אין פירושו להתחייב
להיות 100%, אלא להמשיך הלאה ולהתקדם למרות הקשיים והנפילות.
יהי רצון שנזכה להיות עמלים בתורה ומצוות ובמיוחד ביסודות הנ"ל לא
משנה באיזה דרגה אנחנו, ובזכות זה נזכה גם אנחנו לגאולה במהרה
בימינו, אמן.

לחפש פרחים

ר' יניב יעקב

התורה אומרת "כי האדם עץ השדה". המשמעות העמוקה של הדבר היא, שמה שעובר על העץ ומה שעובר על הטבע עובר גם עלינו.

ישנו שיר האומר "כמו בטבע גם בלב ארבע עונות". ארבע עונות ואולי גם יותר עוברות על כל אחד מאיתנו, ישנן עונות של נתינה וישנן עונות של קבלה. כמובן ישנן עונות של פריחה, של רצון להתחיל מחדש, רעננות - בדיוק כמו האביב, בדרך כלל נחוש זאת בתחילת הזמן או בתחילת שנה, יום הולדת וכדו'.

אולם ישנן עונות שבהן אנו רק מתכנסים בתוך עצמנו בשמיכה ומקווים לא ליפול לייאוש ארוך - בדיוק כמו בחורף. כשמרגישים שנוחתות עלינו כל מיני צרות וכישלונות על הראש - ממש כמו גשם שלא מפסיק ורצוננו רק להיסגר בבית.

יש עונות של סיפוק וקטיפת הצלחות - כמו תקופת הקיץ שכבר יש בטבע ממש פירות - כמו שאנו מסיימים מסכת, מסיימים איזה ספר וכדו'... אז מרגישים שהנה בידינו פרי עמלנו. כמובן ישנן תקופות רגילות ויבשות, שהשגרה רק חוזרת על עצמה בלי שום דבר מעניין - ממש כמו הסתיו העזוב. עוד יום ועוד יום, אין חדש, רק עוד יום שנתלש מהלוח כמו עלה שנושר.

מטרתנו להאריך את משך העונות הטובות ולקצר את משך העונות השליליות. כמו כן לדעת כיצד להתנהג בכל תקופה.

רבי נחמן מברסלב מדבר רבות על התקופות השונות, ונותן עצות והסבר כיצד כדאי להתנהג בכל תקופה על מנת להוציא ממנה את המרב.

כעת נתמקד בעצה אחת הנקראת "אזמרה" – שפירושה מציאת נקודות טובות. הרעיון הוא להסיט את המבט אל עבר "מה שיש" ולא להתעמק ב"מה שאין". ע"י הידיעה שה' שמח ומעריך את הקצת שלנו - אז מי אנחנו שלא נעריך אותו. ע"י כך שנשמח במה שכן עשינו נקבל כוח וחשק לעשות עוד קצת ועוד קצת עד שכבר הרע יעלם מאליו.

פסח, שבא באביב, קורא לנו את הקריאה הזו - עכשיו נגאלנו, בזמן זה יצאו אבותינו ממצרים לדרך חדשה, גם אתה יכול בתקופה זו להתחיל דרך חדשה, דרך של "אזמרה".

ישנה הלכה שהיוצא ביומי ניסן לשדה צריך לברך ברכת האילנות - ההלכה מחייבת לברך רק על עץ שהוציא מספר פרחים קטנים, אין לברך על עץ שאין בו פרחים. זה בעצם הרעיון - לחפש עץ שרק מתחיל לפרוח אחרי החורף הארוך, כמה נקודות טובות שכן יש בו, פירות ותוצאות עדיין אין, אבל התחלה של משהו יש. חפש בין העלים עד שתמצא כמה פרחים ואז תוכל לברך. ככה גם אנו צריכים לעשות - לחפש בנו ובחברינו רצון לצמוח, התחלה של משהו, כמה נקודות, כמה מצוות טובות שהוא כן עשה, אז כבר תבוא הברכה להמשך.

לסיום, שמעתי על משחק מיוחד. בכל ערב שבת האבא מביא שקית ממתקים, כל ילד שמספר על מעשה טוב או תכונה טובה שמצא באחיו השבוע, מקבל ממתק - ובסוף גם אבא אומר על אמא ואמא על אבא משהו טוב מהשבוע. הילדים שיגדלו בבית זה יהיו משהו מיוחד - הם כל הזמן

מחפשים רק טוב בשני. הם מתרגלים לראות בו ובמציאות את החיובי,
ממילא הם תמיד יהיו שמחים, כי הטוב שבחיים תמיד יבלוט בנו.

השם יתברך אוהב אותנו עם כל העונות המוזרות שעוברות על כל אחד
מאיתנו, הוא רוצה שגם אנחנו נאהב את עצמינו ונמצא בעצמנו דברים
טובים ונשמח בהם, אז גם הוא ישמח בנו.
חג שמח.

קצת סדר ב"סדר"

ר' ישראל בן ססי

פעם חשבנו לעצמנו מהו בעצם סדר? ולמה הוא חשוב? תמיד שמענו את הסיפורים על אותם רבנים שכדי לבדוק בחורים טובים לא היו הולכים לבית המדרש אלא הולכים לחדר של הבחור לראות אם הוא מסודר, פעם חשבנו לעצמנו האם להיות מסודר זה סתם נוחות או צורך? או שאולי יש בזה בעצם גם עבודת ה'?

במאמר זה ננסה לענות על חלק מהשאלות הללו.

כל זמן וכל מצב שהאדם נמצא בו עליו להיות מודע שזהו חלק בלתי נפרד מעבודת ה' המוטלת עליו. אין הבדל אם זה ברוחניות או בגשמיות, לעולם צריך למצוא את עבודת השם **שבכל** מצב.

רוב ההכנות של עם ישראל לפני פסח הם כדי שלא לעבור על איסור "בל יראה ובל ימצא" ו"שאור לא ימצא בבתיכם" ולכך מוקדשת בעצם עבודת הניקיון והסדר. אנשים נשים וטף עמלים ימים ושבועות כדי שהבית יהיה נקי ומסודר לפסח.

הערה: שמעתי מהרב אליהו מלכה שליט"א בשם הרב אברהם שפירא זצ"ל שאמר כי לצערנו ליל הסדר נהיה ליל בלאגן, בגלל כל הלחץ והעייפות המצטברת. לכן כדאי לתכנן את הזמן ולהבין שכדאי להגיע לליל הסדר מסודרים. יהי רצון שנוזכה!

ננסה עכשיו להבין איך דרך עבודת הניקיון והסדר נתקרב לקב"ה, ונבין שהעבודה הזאת היא עצמה עבודת ה'.

אילו לאדם לא הייתה בנפשו ממידת הסדר הוא לא היה יכול לבנות שום דבר. כל בנין מוכרח שיקדם לו סדר, תכנון לפני עבודה, ותוך כדי העבודה לעבוד מסודר כדי שהבניין יעמוד לתפארת ולא ייפול אחרי זמן קצר. כך גם בבנין רוחני. כדי שאדם יתקדם ויתעלה באופן מסודר בעבודת ה', הוא חייב לעשות חושבים איך עושים את זה, להתקדם לאט לאט כדי שהבנייה הרוחנית תהיה שלמה ותחזיק מעמד!

נמצא ששורש מידת הסדר הוא מאבני היסוד של ההתחלה בעבודת ה', ככל שאדם יותר מסודר בנפשו הוא יותר בנוי ויותר מוצק. ככל שאדם פחות מסודר והדברים מבולבלים אצלו הוא בבחינת גלות, כל עבודת היהודי היא לצאת מה"גלות", לצאת מהבלבול ולהעמיד כל דבר על מקומו, זהו שורש היציאה מהגלות הפנימית של הנפש אל החרות האמיתית. נמצא אם כן, שמידת הסדר היא מידה מהקב"ה, הקב"ה מחיה אותה בכל רגע ממש, ושורשה בפנימיות הנפש, שקיים בה הצורך לסדר ברוחניות. כמובן שאצלנו בהקבלה זה מורגש בגשמיות.

וברור שכדי שהנפש תחיה עם סדר פנימי מוכרח שיהיה סדר בחיצוניות, ועלינו לזכור כל הזמן את הנקודה הפשוטה: מי הכריח זאת? הקב"ה! כל מחשבה על משהו מוכרחת לצאת מנקודת הנחה שפה נמצא הקב"ה, כל מחשבה אחרת חס וחלילה שבעניין כל שהוא הקב"ה לא נמצא, זהו דבר שמתקרב לכפירה ח"ו.

אדם צריך לחיות שבכל רגע ובכל מידה ודבר, אפילו הקטן ביותר, הוא יהיה מחובר לקב"ה, וכך כל חייו הוא בעיצומה של עבודת ה'.

כשאדם מבין שהצורך בסדר הוא מאבני היסוד שלו בעבודת ה' הוא מבין **שבסידור הבית חוץ מגמילות חסדים עם בני ביתו יש כאן עבודת ה' פרטית שלו.**

ועכשיו מובן למה אותם רבנים שהיו הולכים לבחון בחור היו קודם כל הולכים לחדרו, קודם כל לראות איך הסדר מורגש אצלו בגשמיות, ואם הסדר הגיע לגשמיות קל וחומר שנמצא ברוחניות, ובחור כזה שמסודר מבחינת ההתקדמות הרוחנית, מובטחת העלייה שלו בעבודת ה', עלייה חזקה שורשית ובטוחה.

ואם יתהה אדם: טוב, אני מבין שסדר זה חשוב אבל למה לפני פסח!? זה לא זמן לבנייה רוחנית יותר בלימוד?!

לאותו אחד נמליץ בחום שיתחיל את המאמר מהתחלה! כי איבד את הנקודה שבעצם הסדר הוא הוא עבודת ה'.

בכל אופן ננסה להסביר בקצרה ולסיכום: אם כל עם ישראל בזמן זה יושב ומנקה את ביתו אז כנראה הקב"ה יצר את המציאות הזאת ודווקא בזמן זה זהו זמן שצריך לעבוד בו על סדר.

חג הפסח מסמל את ההתחלה, את הלידה של עם ישראל, זהו בעצם עיקר החגיגה שלנו על תחילת יצירתנו כעם, ולכן דווקא בהתחלה חשוב הסדר. בהקמת בנין אם היסוד קצת לא טוב הבניין פשוט יקרוס! לעומת זאת אם איזה חלון בקומה השנייה יהיה קצת עקום זה יהיה פחות חשוב. לכן דווקא בזמן שמסמל על התחלה צריך לעבוד מסודר! כדי להתקדם באופן ישר ומסודר. כי הכול הולך אחרי ההתחלה!

זאת ועוד, אנו צריכים להבין שעיקר הניקיון הוא לא רק ניקיון גשמי אלא ניקיון רוחני, הקב"ה רומז לנו בזמן זה על ניקיון הנפש שלנו כדי שנגיע לליל הסדר תחילת תקומת עם ישראל נקיים ומסודרים בנפשנו.

לצערנו יצר הרע שרואה נקודה חזקה כזאת ברור שמנסה להתערב ומנסה להפוך את עבודות הסדר והניקיון רק לדברים גשמיים כדי שנגיע לליל הסדר עייפים ורצוצים בלי שום הכנה נפשית, ואנו צריכים להתחזק בנקודה זו ולהבין שעיקר העבודה היא עבודה רוחנית. בעזרת השם הקב"ה יזכה אותנו להבין את עבודת הסדר האמיתי שתעשה מתוך שאיפה אמיתית לעשות נחת רוח ליוצרנו, ולהגיע לחג נקיים ומסודרים ברוחניות ובגשמיות.

תקופת המדבר

ר' יוסף ברזלי

עשרה ניסים עשה הקב"ה לאבותינו במצרים ועוד רבים על הים, במטרה להחזיר את האמונה לעם ישראל ולהחדירה בלבם. סיבה נוספת היתה לניסים אלה, נתינת עונש למצרים על כך ששעבדו אותנו, כמו שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה בברית בין הבתרים [בראשית טו, יג-יד]:
"**וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם אֶת הָגוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּן אֲנֹכִי.**"

חלק נוסף בברית הוא ההבטחה שיכניס את זרעו לארץ ישראל [שם שם, טו]: "**בְּיוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזַרְעְךָ נִתְּנִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת.**"

במדרשים ובחז"ל מתוארים נפלאות ה' במצרים ובים בתור ניסים שנעשו אז ולא ייעשו כמותם יותר. עד כדי כך שמתבטאים חז"ל באומרים: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו ישעיה ויחזקאל שנאמר וכו'" [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח ד"ה זה אלי].

ונשאלת השאלה: אם ה' עשה ניסים לאבותינו במצרים ועל הים, מדוע לא המשיך בצורה ניסית זו והכניסם לארץ? מדוע היה צריך להעביר אותם במדבר ארבעים שנה?

הנביא יחזקאל [בפרק טז] מגלה ומתאר את תקופת ישראל במדבר כתינוקת ביום הולדתה כשהיא מגואלת בדם טרם הולבשה בבגדים, גם כל רואיה לא חמלו עליה. הקב"ה ראה אותה וחמל עליה, לקח אותה אליו

וגידלה, רחץ אותה, הלבישה בבגדים יקרים והוסיף לקשטה במיני תכשיטים.

לאחר יציאת מצרים מצבו של עם ישראל היה כתינוק ללא אב ואם, לקח אותם הקב"ה וגידלם במדבר האדיר והשמם בעיני אומות העולם ונתן להם את התורה. לולא "תקופת המדבר" היו נכנסים לארץ חלשים באמונתם, שרויים בתפיסת "העבד הכנוע", פרודים ומפוחדים ולא כעם אחד. לכן העבירם במדבר, ארבעים שנה(!) על-מנת להוציא את התפיסה השגויה שהורגלו אליה, ולהכניס בלבם אמונה ובטחון שלמים בה' יתברך. דווקא במדבר! רק שם יכולים ישראל לעבור את התהליך שיהפוך אותם מעם שבור וחלש לעם קדוש ומאמין. ההצלחה תהיה רק במדבר, שהוא מקום ריק מישוב בני אדם, מקום שמציאת מזון ומים לא מצויים אלא במעט, רק שם, כשכל מבטחם הוא רק על ה' שיושיעם מכל צרותיהם הן במלחמות הן במזון, מים ובבגדים.

זכינו לתקופה שאולי היא "הזדמנות חד פעמית" לעבור תהליך דומה לאבותינו. אדם שזוכה ולומד בישיבה (או ב"שלוחה") יש לו את היכולת להתנתק מהעולם שבחוץ - התרבות המערבית, שרודפת אחר כל אחד ואחד מבית ומחוץ - להתנתק מתפיסת "העבד הכנוע" לתרבות שתכליתה היא הנאת הגוף והתנגדות בכוח גדול לדרכי התורה וללומדיה. מעבר לכך הוא עוד יכול להחדיר אמונה ובטחון שלמים בה' יתברך ולהכין את עצמו לחיים אמיתיים - חיים תורניים בדרך ה'.

מי שיקרב עצמו לה' ולדרכיו, יזכה בעזרתו יתברך להיגאל גאולה שלמה בגוף ובנפש, ולנצל את זמנו בישיבה לגדול בתורה ולהתקרב לאלוקינו. אמן!

"וה' הולך לפניהם"

ר' אבישי לטין

כתוב בפרשת בשלח "וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה".

לפי פסוק זה רואים, שהקב"ה ברא עתים, עת יום ועת לילה, בכל אחד מהעיתים הללו בוחר הקב"ה לעזור לישראל בדרך המיוחדת והמתאימה לו. בלילה בעמוד האש וביום בעמוד הענן.

אומר הרבי מסלונים, רמוז בפסוק זה גם על עיתים שברא הקב"ה בנפש האדם. גם בחיי האדם יצר הקב"ה זמני אור וחושך, עיתים האדם שרוי באורה ועיתים ששרוי בחשכה, תכלית האדם לעבוד אותו יתברך בכל העיתים והמצבים שיעבור, ויעשה תמיד רצונו.

נרחיב מעט בעניין זה.

כתוב בזוהר הקדוש [ח"ב דף מו]: "וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן - דא אברהם, ולילה בעמוד אש - דא יצחק". אברהם ויצחק הם כנגד שתי המידות, אהבה ויראה, רומז לנו כאן הזוהר הקדוש על ב' דרכים לעבוד את ה' בשני עיתים, עת יום ועת לילה:

"וה' הולך לפניהם יומם" - הכוונה לזמנים שאור ליהודי והולך לו טוב בדרכו, בכל מה שעושה, אז צריך לעבוד את ה' במידת אהבה, שהיא בעצם התכלית. והרמז לכך הוא שמדת האהבה זמנה ביום דווקא. אנו רואים בזה

שליווה אותם עמוד הענן ביום, שהיו ענני הכבוד בזכות אהרון הכהן שהיה **אוהב שלום ואוהב את הבריות**.

"ולילה בעמוד האש" - בזמן החשיכה רוצה הקב"ה להאיר לעם ישראל את הדרך, להאיר אותיות ליראה, שבזמנים אלו של חשכות שיש לאדם, עובד הוא את ה' במידת היראה והאמונה כאדם ההולך בחושך שאינו רואה את הדרך, אך כוח האמונה הוא שמאיר לו את דרכו.

כמו שאומר דוד המלך [תהילים צג]: "להגיד בבוקר חסדיך ואמונתך בלילות", בבוקר רואים את החסד ומרגישים בו, לכן אפשר לעבוד אותו במידת האהבה, אך בזמן החשכות המידה היא "ואמונתך", שאז עיקר עבודתו והמשך דרכו היא רק באמונה. צריך לזכור שהעיקר הוא, שזכור כולנו שתכלית האדם ותפקידו התמידי הוא ללכת, לא להיעצר אף פעם, גם ביום וגם בלילה, וזה הנחת רוח הגדול ביותר לקב"ה, כאשר יהודי עובד אותו ומקיים "ללכת יומם ולילה" שבכל המצבים הוא מחפש לקיים את רצון ה' הנדרש ממנו עתה.

אנו רואים בכמה מקומות שאכן שלימות העבודה האמיתית שלנו היא ע"י שתי המידות הללו של אהבה ויראה. כמו המנהג לומר "לשם יחוד" לפני שאדם בא לקיים מצווה מסוימת, אומר שם "בדחילו ורחימו", מילים המבטאות אהבה ורחמים, שאדם רוצה לעורר את עצמו כהכנה למצווה כלשהי. כמו שאמרו חז"ל שהדיברה "אנוכי ה'" "ו"לא יהיה לך" נאמרו בדיבור אחד, הדברה "אנוכי ה'" היא מצוות עשה המרמזת לאהבה, ו"לא יהיה לך" היא לא תעשה, המרמזת על יראה. תכלית השלמות היא כאשר הם נאמרים בדיבור אחד.

ועוד בעניין "ולילה בעמוד אש" כתוב בספר "עבודת ישראל": כמו ששינו בהלכות הגעלת כלים "דבר שתשמישו בצונן, מדיחו בצונן, דבר שתשמישו ברותחין מגעילו ברותחין". זהו הכלל הבסיסי ביותר בהלכות הגעלת כלים. כלל זה בא לרמוז לנו, שגם כאשר ישנם חטאים שאדם עושה אך נעשים בצונן בלי רתיחת הדם, בלי ההתלהבות הגדולה של התאוה לעבירה. ועל זה מספיק לאדם שיעשה תשובה פשוטה ובע"ה ימחלו לו. אך ישנן עבירות שתשמישן ברותחין או שתשמישן באש ממש, שעושה אותם האדם בשיא ההתלהבות ובווערת בו אש התאוה לאותה עבירה, במקרה זה התיקון הוא ע"י ליבון באש, באש קודש של התורה שהיא כאש. לפי התגברות היצר כך צריכה להיות התורה תבלין, דבר שתשמישו באש צריך ללבן באש שלומד ומתפלל באש.

יהי רצון שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו, ונזכה לעבוד את ה' יתברך תמיד, ויהי רצון שה' יאיר לנו את הדרך בלילה כביום ונזכה לעובדו בשלמות.

עשרת המכות

משה זכריה

על עשרת המכות נתן רבי יהודה סימנים ואלו הם : דצ"ד, עד"ש, באח"ב.

ונשאלת השאלה : מדוע היה צריך לתת בהם סימנים?

על מנת לבאר את הנושא נסביר זאת ע"פ משל.

איכר אחד הלך מעיירתו לעיר הגדולה ביום השוק בשביל למכור את עגלו, בדרך חלם על כמות הכסף אשר יוכל להרוויח על עגלו כשלפתע בדרך באה מולו כרכרת הפריץ, האיכר ירד מהמסילה על מנת לפנות דרך לפריץ כדי שיעבור, הפריץ נעצר ליד כרכרת האיכר, הוציא ראשו מהחלון וצעק "כמה תרצה בעד הכלבלב?" קד האיכר: "ברשותך הפריץ, עגל הוא!" הכה הפריץ את האיכר וצעק: "אמרתי כלבלב", האיכר הנבוך קד בשנית: "אבל עגל הוא, כבודו". הכה בו הפריץ בשנית ואמר: "אמרתי כלב!!" קד האיכר בשלישית ואמר: "אבל זה עגל". השוט שב והכה את האיכר, והמרכבה של הפריץ המשיכה בדרכה, כשהאיכר החבול מבטיח את נקמתו.

כעבור מספר ימים הוצתה טירת הפריץ ולשם כך הוזמנו מספר קבלנים לבנייתה מחדש.

כל קבלן נתן את הצעתו, אך הזולה מכולם הייתה של קבלן שהציע להוזיל את המחיר אם ישתמשו בעצים מהיער של הפריץ. הפריץ שמח והלך עם הקבלן ליער לחפש את העץ הטוב ביותר. הם הגיעו לעץ שנראה מתאים, הקבלן ביקש מהפריץ לבדוק את הקיפו של העץ, הפריץ חיבק את העץ אך לא הצליח להקיפו לגמרי. על מנת להשלים את מכסת היקף העץ הקבלן

הוציא חבל והשלים את מה שלא הקיף הפריץ. תוך כדי זאת גם קשר את ידיו. לאחר מכן הוציא הקבלן שוט והצליף על גבו של הפריץ ואמר לו: "כשאומרים לך שזה עגל אז זה עגל ולא כלב", והאיכר הלך לדרכו.

הפריץ שהיה חבול כולו חיפש אחר רופאים שירפאו את מחלתו, אולם הוא לא מצא. לפתע פתאום הגיע רופא ואמר שיש בידו תרופה למכה, אך לשם זאת הוא פינה את הנוכחים והסביר כי במהלך הטיפול החולה עשוי לצעוק מכאב. כשכל הנוכחים יצאו הוא הוציא את השוט והחל להכות בפריץ ואמר: "כשאומרים לך זה עגל אז זה עגל ולא כלב". הפריץ כמובן שצעק אך הנוכחים לא התערבו כבקשת הרופא. הפריץ יצא בכרכרתו בחיפושים אחר האיכר. לפתע, נכנס האיכר לתוך כרכרת הפריץ כשלא שמו לב לכך שומריו והכה בו ואמר לו בשלישית "כשאומרים לך עגל אז זה עגל ולא כלב".

הנמשל לסיפור הוא פרעה שרוצה לשנות את מהותם של עם ישראל ע"י שלקח עגל, שהוא בעל חיים טהור, ורצה לשנות אותו לבעל חיים טמא, לכלב.

נניח לרגע את המשל ונסביר מדוע נתן רבי יהודה סימנים.

מסביר המהר"ל את חלוקת המכות לשלוש. בכל קבוצה המכה הראשונה והשניה באות אחרי התראה ואילו השלישית מגיעה ללא התראה.

הבדל נוסף שמבדיל בין תיבה לתיבה, הנו במיקום המכות, כאן נכנס המשל, המכות שרמוזות באות הראשונה של כל תיבה נתנה בחוץ (דס, ערוב, ברד), וכן המכה הראשונה שנתן האיכר לפריץ הייתה בחוץ (ביער). האות השנייה בכל תיבה רומזת למכות שניתנו בתוך הבית (צפרדע, דבר, ארבה),

וכן האיכר נתן לפריץ את מכתו השנייה בתוך ביתו כמהחזה לרופא. האות השלישית בכל תיבה רומזת למכות שניתנו בחטף ללא התראה (כינים, שחין, חושך), וכן מכתו השלישית של האיכר לפריץ ניתנה בחטף, למרות השמירה ההדוקה.

עדיין נשאלת השאלה מדוע פרעה, שחטף מכה אחר מכה, לא קיבל את מציאות השם יתברך? ואפילו שאמרו לו חרטומיו אצבע אלוקים היא?

אלא כשהאדם שבוי בתפיסת עולם, הוא יוצר לעצמו מבט על המתרחש ואינו מסוגל לחרוג, להבין אחרת. מתאים הוא את כל העולם לראייתו והשקפתו. פרעה היה שבוי בהשקפת עולם נעדרת אלוקים, עולמו עולם חרטומים ומכשפים, טבע ומזל, ומקבע הוא הכול בהתאם להשקפת עולמו.

אנו למה נתמה על פרעה שחטף עשר מכות ולא התעורר? הרי כמה חטפנו אנחנו? מבחינה ביטחונית, כלכלית ובריאותית ועדיין לא התעוררנו למציאות השם יתברך, מה יהיה אתנו?

יהי רצון שנזכה להתעורר לעבוד את השם יתברך תמיד ללא צורך במכות שיעוררו אותנו.

האח הגדול

אמיר דהאן

בואו נדמה את מהלך ערב פסח של קריאת הגדה של פסח לתוכנית ריאליטי של ה"אח הגדול". נשים בוילה סגורה בגלפגוס מדמות את ארבעת הבנים/אחים של ההגדה: חכם, רשע, תם, ושאינו יודע לשאול.

וכעת נפרט כמה פרטים על האחים שעורכים את הסדר. בל נשכח שמדובר במצלמות המופעלות ע"י גויים גמורים, השותים חלב עכו"ם ושותים יין נסך מדאורייתא, שלא יהיו בעיות.

החכם - בן 27 לומד בכולל באוניברסיטת בר-אילן תואר שני בחינוך.
הרשע - בן 37 הבעל החילוני של הדודה. מנהל חברת כוח-אדם, מעביר את הפלאפון לרטט בתחילת ההגדה. לפחות עושה כבוד.
התם - בן 67 הדוד המבוגר שעלה ממרוקו. בעל אמונה תמימה בה' ובצדיקים.
שאינו יודע לשאול - בן 17 לא שואל שום דבר, כי שום דבר לא מעניין אותו חוץ מ"מה קרה היום בפסיבוק?"

ננסה לתאר מה קורה במהלך ליל סדר. ההגדה מתחילה, **החכם** מתחיל לקרוא ומתעניין, שואל שאלות של "מה נשתנה?" ורוצה לשמוע סיפורים על יציאת מצרים. הוא קורא את ההערות הקטנות למטה. **הרשע** גם הוא שואל שאלות, אבל שאלות של קנטור, "מתי האוכל?", "אוף, עוד כמה נשאר?". מצידו רק להריץ את ההגדה עד ל"שולחן עורך", שם הוא יבצע חניה מודרכת והסתערות גסטרונומית. בשיר "דיינו" אחרי שני בתים הוא כבר מנסה להשחיל את ה"דינו" שלפני האחרון בלי שישימו לב. לעומתו,

התם אומר שיקראו את ההגדה איך שרשום, אל תוסיף לו ואל תוריד לו קטעים, כמו שהוא זוכר אצל אבא שלו בקזבלנקה ("יא חסרא"). הוא רוצה לקרוא את ההגדה אבל בלי סיפורים. זה **שאינו יודע לשאול** הוא רואה מה עושים וזורם. הוא קורא את הקטעים ולא באמת מעניין אותו מה הוא קורא. כל הסיבה שהוא קורא, בגלל שכולם קוראים והגיע תורו לקרוא, מבחינתו הטקסט הזה הוא עוד ספר של החגים, וצריך לעבור על סך מסויים של דפים עד שיגיעו לחלקים המעניינים אותו באמת.

אחרי כל מה שתיארנו, פה הגיע הסימן האהוב על כולם - הלא הוא ה"שולחן עורך". כאן כולם מחייכים ומסכימים "פה אחד" לשיר את השיר "שלא ייגמר לעולם". מבחינת כולם אפשר להדר בכל המאכלים והשתייה ששמים על השולחן, כמו שנאמר "כל המרבה הרי זה משובח".

אחרי הארוחה ממשיכים בהגדה (כן, אחרי האוכל יש עוד המשך להגדה, למי שלא ידע זאת עד כה). **החכם** - ההגדה פתוחה מולו, מוכן להמשיך ולהשלים את אכילת האפיקומן ולשתות את שתי הכוסות שנותרו לו. למרות כל האוכל, הוא יכול להמשיך ולאכול את האפיקומן כי הרי הוא היה חכם הרואה את הנולד ולא מילא את עצמו בארוחה בכל האוכל שהגישו. הרשע **מבחינתו** סיים את הסדר, הוא כבר יושב על הספה עם כמה כפתורים פתוחים במקומות הנכונים לאפשר זרימת אויר ובריחת סידן אחרי ההעמסות של האוכל. הוא שרוע בצד וקורא את המוסף של החג עם הסיגריה שהוא הדליק מאש לאש, כאן הוא כבר יצא מהמשחק. **התם** נשאר אחרי הארוחה להמשך ההגדה. הוא עוד סוחב. בקושי, אבל סוחב. כשיאכלו את האפיקומן הוא יעשה קצת פרצופים כאילו משהו מכריח אותו, ומעכשיו זה משחק של ספירה לאחור. ב"חד גדיא" זה ברור לו שהוא על הספה ליד הרשע. זה **שאינו יודע לשאול** בכלל לא שם לב למה שקורה במהלך ההגדה הוא לא קלט בכלל שיש הפסק של ארוחה בין שתי החלקים

של ההגדה. ויש כזה שלא שם לב שיש הגדה לפני או אחרי האוכל. אצלו הכל התחיל ונגמר בלעיסות.

חברים יקרים אתם עכשיו נמצאים או לפני הסדר, או באמצע הסדר, לאיזו דמות אתם רוצים להידמות?!

ליל הסדר לא מתרחש בכל יום. בסך בכל פעם בשנה! אפשר לעשות את הסדר בצורה חווייתית כך שכל הילדים שנמצאים בסדר ייהנו ויקשיבו ויישארו לאכול ולחפש את האפיקומן. אם גם המבוגרים יתנו כתף, יקראו בכיף את ההגדה, יספרו לילדים בצורה אמיתית ומוארכת את סיפור יציאת מצרים, לא ישימו דגש חזק רק על "השולחן עורך", ובאכילת האפיקומן לא יעשו פרצופים כאילו אקדח מוצמד לרקה, אזי בטוח שסדר פסח יהיה ממש כמו בציורים שמצוירים בהגדה, אלא שכאן זה חי, צבעוני ובלי כסף.

יהודים יקרים!

אתם בשידור חי תמיד אצל הקב"ה נא להתנהג בהתאם!!!

עשרת המכות - לקחים

ניסים טושינסקי

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

אמרה יפה, אבל איך מקיימים את זה בפועל? הרי אף אחד מאיתנו לא היה שם באמת!

על כרחך לומר, שהדבר אינו כפשוטו, אלא צריכים אנו ללמוד ממצרים מסקנות לחיים שלנו. מעשרת המכות יכול כל אדם להגיע למסקנות ולפתח כלים לעבודת ה' אם רק ישים לב למה שמסתתר מאחרי כל מכה ומכה, ונבאר עפ"י סדר המכות.

דם - ידוע שאחד הניסים הגדולים שהיו במכת דם היה שיכלו מצרי ויהודי לשתות מאותה הכוס בשני קשים (=ריבוי של קש), המצרי היה שותה דם והיהודי היה שותה מים. כך הדבר גם בעבודת ה', היהודי בתחילת דרכו בעבודת ה' כשהוא עדיין נמצא ב"מצרים" וכל תאוות הגוף שלו שולטות בו, הוא בא ומנסה ללמוד תורה ויש לה טעם של דם! אי אפשר לשתות. הוא רואה את החבר שלו שלומד תורה והיא מרווה אותו. האדם צריך לדעת שלא להיכנס לתסכול ולהבין שכמו במכת דם שהיהודי טעם מים והמצרי טעם דם ממש מאותו הכוס, ממש מאותה תורה, כך אם הוא יתחיל לאט לאט להסיר את המצרי הקטן שבתוכו ולהתקדם בעבודת השם, התורה שלו תהפוך מדם למים ותרווה גם אותו.

צפרדע - מי שהיה פעם ליד צפרדע יודע שהקול שלה יכול להציק מאוד אם שומעים אותו כל הזמן. תתארו לכם שכל הבית שלכם היה מלא בצפרדעים

כל היום שבוע שלם, חוץ מהגועל אני בטוח שהייתם משתגעים גם מהקולות והרעש. כך היה במצרים, ארץ שלמה מלאה בצפרדעים שכל היום מקרקרות ולא נותנות מנוחה. כך הדבר גם בעבודת ה', כשאדם נכנס בעבודת השם מתחילים לקרקר לו בראש הרבה קולות, תראה כמה טוב היה לך פעם, עוד לא הספקת כלום, אתה בן 23 בלי כסף בלי עבודה (המבין יבין), צריך האדם לדעת שבשביל להתגבר על הקולות האלה הוא צריך להגביר את הקול של הקדושה במקביל, אם זה בלימוד תורה ואם זה בתפילות ולהשיב מלחמה לקולות מהעבר שקוראים לו לחזור. כך להמשיך ולהתקדם בעבודת ה'.

כינים - אמרה עממית אומרת כי שני הדברים היחידים שבטוחים בעולם זה יום המיתה וכינים. כסף - בא והולך, אוטו - מתכלה, גוף - מזדקן, ונשאים רק עם כינים. אדם נכנס בעבודת ה' ומתחיל להרגיש לחץ, מה צריך להקדיש זמן לתורה? אבל מתי נעבוד? מאיפה נביא כסף? מה יהיה? והוא שוכח שכל השעות נוספות שהוא עבד עד היום במקום ללכת לשעה שיעור תורה היו לממן את המותרות שלו. עוד מסך פלזמה שעוד שנתיים לא יהיה שווה כלום, עוד סלולארי שמחר יהיה ענתיקה, עוד נסיעה לחו"ל שאחרי שבוע הוא לא יזכור. והוא שוכח מה התכלית באמת, ועל מה צריך להשקיע את הזמן. אם אדם רק יפתח את העיניים ולא ייתן לעצמו להסתנוור ולכסוף לכסף, הוא ימצא את האיזון הנכון לחיים של תורה ועבודה.

ערוב - נשאלת השאלה מה הקשר בין השם "מכת ערוב" לזה שהיו בה הרבה חיות טורפות ומפחידות? אחת התשובות היא שזה היה ערוב של חיות ולכן נקרא שם המכה ערוב. אדם לפני שהתחזק ונכנס בעבודת ה' היה מעורבב בברנז'ה עם כל החבר'ה, היה בעניינים. עכשיו הוא התחיל להתחזק והוא מבין שלא כל הקשרים שהיו לו עד היום בריאים לעבודת ה'

שלו וצריך להתנתק מחלקם (קשרים שאינם של קיימא). פה צריך האדם לאזור כוחות ולעשות כמה ניתוקים כואבים כדי להמשיך ולהתקדם בעבודת ה', והבא להיטהר מסייעים לו, כלומר תעשה צעד קטן ויעזרו לך מהשמים להמשיך הלאה.

דבר - דבר היתה אחת מהמכות שאפשר להסביר אותם בדרך הטבע. בסה"כ מה קרה שם? מגפה. קורה, לא? מי אמר שיד ה' עשתה את הדבר? אחד מדרכי הפעולה של היצר הרע היא להכניס באדם ספקות וע"י כך לקרר אותו בעבודת ה'. האדם צריך להתחזק ולדעת שכמו במכת דבר שבה הכול היה יד ה', כמו שכתוב "הנה יד ה' הויה במקנך", כך גם בכל דבר שקורה לאדם בחיים, הכל בידי ה' והטבע הוא כמו כפפה על ידו של הבורא. אין לו כח עצמי או רצוני, הוא כלי שרת בידי הבורא.

שחן - הגמרא במסכת בבא קמא אומרת: "שחן זה יבש היה בפנים ולח בחוץ". לפעמים אדם מרגיש ממש כך בעבודת ה', יבש, שומם, לא מתלהב, אדיש. ואם יש לו "לחות" כלשהי הכול חיזוני, העמדת פנים. צריך האדם להתחזק ולא ליפול ברוחו מהיובש הזה, ולדעת שהוא בסה"כ במבחן, "ה' צדיק יבחן". רוצה להיות צדיק? תתכונן להרבה מבחנים בדרך, הרבה קשיים, הרבה יובש, וככל שתמשיך ותעמוד בהם כך תתעלה מעלה עוד ועוד.

ארבה - המדרש מספר שהמצרים היו צדים את הארבה ומשמרים אותו במלח, עושים ממנו חמוצים. אחרי שהקב"ה הסיר את הארבה ממצרים לא נשאר ארבה אחד בכל מצרים, כלומר אפילו אלה שהיו בשימורים ברחו מהקופסאות ועזבו את מצרים. לפעמים אדם מרגיש "משומר" ו"מקובע" בעבודת ה' שלו, כבר לא כיף לי כמו פעם, מרגיש תקוע. הוא מרגיש שהוא צריך כיוון וטעם חדש בעבודת ה'. האדם צריך לדעת שהקב"ה יודע שכך

הוא מרגיש והוא ישלח לו רוח חדשה ממש כמו במצרים ויוציא אותו מה"שימורים" שהוא תקוע בהם. כל מה שהוא צריך לעשות זה להקשיב להתנהלות חייו ולגלות בה את הישועה שהקב"ה שולח לו.

חשך - המדרש אומר שלחושך מצרים היה עובי, מה היה העובי? דינר זהב. לכאורה יכל המדרש לתת לנו אמת מידה קצת יותר פרקטית מדינר זהב אלא שבכך הוא רצה לרמוז לנו משהו. כולנו יודעים שהחושך אינו ניתן למישוש. אולם החוויה שחוו המצרים הייתה של מישוש החושך. כך הדבר גם לגבי הכסף. אדם שחי בתאוות ממון מרגיש שהוא באמת יכול לשים את ידיו על כל מבוקשו. אך כמו החושך מבוקשו רק חומק מידי. אחת מדרכי הפעולה של היצר הרע כנגד האדם היא לעוור אותו בתאוות ממון. שיש לך שני מטבעות על העיניים אתה לא רואה כלום, גם לא את ה'. והאדם צריך להבין שהכול אשליה וממש כמו החושך שאינו ניתן למישוש כך גם רצונו של אדם להשיג דברים בעזרת הכסף אינו ניתן למימוש.

בכורות - כידוע בכור הוא הראשון, כמו שיש בכור באדם ובבהמה כך גם לכל אדם יש בכורות קטנים בתוכו. הפעם הראשונה שהוא סיים מסכת, השבת הראשונה שהוא הרגיש בה תענוג, התפילה הראשונה שהוא הרגיש בה התעלות וכן הלאה. באותם רגעים אדם הרגיש טוב עם עצמו, הרגיש שלם. אלא שלאדם יש שכחה, היצר הרע חוגג עליה. במקום לשכוח מכל הקשיים והדאגות ולהתמקד בדברים הטובים האדם שוכח מכל הדברים הטובים ומתמקד בקשיים ובדאגות ונופל לעצבות. לא סתם מכת בכורות הייתה המכה האחרונה לפני הגאולה, היא גם המפתח לגאולה הפרטית של כל אחד ואחד. אם אדם רק יזכיר לעצמו את כל הבכורות שלו, את כל הרגעים הטובים והיפים שהיו לו בעבודת ה' הוא יצליח לצאת מהעצבות ולגאול את עצמו מרשתו של היצר הרע.

יהי רצון שנזכה לחג גאולה שמח, פרטית וכללית.

שביעי של פסח

אוהד כלף

בשורות הבאות ננסה לגעת מעט במהותו של שביעי של פסח - דרך עיון בניסי קריעת ים סוף.

"ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאוד ויצעקו בני ישראל אל ה'... ויאמר משה אל העם אל תיראו התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום... ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה" [שמות יד].

בפסוקים אלו מתוארת טענה של הקב"ה כלפי משה: "מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו!" וכן בגמרא [סוטה לז, א]: "באותה שעה היה משה מאריך בתפילה. אמר לו הקב"ה: מעשה ידי טובעים בים ואתה מאריך בתפילה? אמר לפניו: רבונו של עולם, ומה בידי לעשות? אמר לו: דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים".

שואל אור החיים הקדוש: "קשה, ולמול מי יצעק אם לא לה' אלוקיו, ובפרט בעת צרה? להיכן ייסעו אם רודף מאחור והים לפניהם?". המצריים מאחוריהם והים לפניהם, מה עוד אפשר לעשות חוץ מלהתפלל? מה היא טענתו של הקב"ה כלפי משה?

מתרץ ה"אור החיים" הקדוש ע"פ מאמר הזוהר, שבאותה שעה קטרגה מידת הדין על ישראל ["אלו ואלו עובדי עבודה זרה וכו'], ולא הייתה ע"פ הדין זכות לישראל להינצל. ואומר הקב"ה למשה שבמצב כזה הוא -

הקב"ה - לא יכול להציל את ישראל, ובלשון אור החיים: "אשר על כן אמר למשה תשובה ניצחת - מה תצעק אלי. פירוש, כי אין הדבר תלוי בידי, הגם שאני חפץ לעשות נס, כיון שהם אינן ראויים כי מדת הדין מונעת". צריך מעשה של מסירות נפש וביטחון של בני ישראל כדי לעורר את מידת הרחמים ולהביא אותם להיות ראויים לנס של קריעת ים סוף.

לכן, "מה תצעק אלי?" עכשיו זה לא הזמן לתפילה, אלא למעשה! מעשה של מסירות נפש וביטחון בה' שיעשה נס.

וכאן נכנס לתמונה נחשון בן עמינדב [סוטה לז, א]: "זה אומר אין אני יורד תחילה לים וזה אומר אין אני יורד תחילה לים. מתוך שהיו עומדין ונוטלין עיצה אלו באלו, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה", ואומרים חז"ל שרק כשהגיעו המים לגרונו ואמר "כי באו מים עד נפש" רק אז נבקע הים.

ולמדים אנו מנחשון לימוד גדול: קודם כל, האמונה המוחלטת בקב"ה ומוכנות למסור נפש על אמונתו. עיקרון זה, של הליכה עד הסוף עם האמונה שלך עד כדי מסירות נפש, אפשר וצריך לקחת לכל דבר בחיים שמהווה מבחינתנו ערך יסודי או עיקרון יקר לנו.

נקודה שנייה היא העניין של ההשתדלות וההתעוררות מלמטה, ונראה שעניין זה הוא ממהותו של שביעי של פסח. עד עכשיו עיקר הניסים ומהלך הגאולה היה באתערותא דלעילא [10 המכות למשל], אך בקריעת ים סוף בשביעי של פסח, תחילת מהלך הנס בא מאיתנו, במעשה מצידנו. והעניין בזה הוא שעצם המעשה וההשתדלות מצד האדם פועל בו באדם ומביא אותו לדרגה גבוהה יותר ממה שהיה בה עד כה. ולכן אחרי המעשה הוא כן זכאי לנס, שהרי הוא כבר במדרגה יותר גבוהה. נמצינו למדים שעצם העמל וההשתדלות של האדם פועלים בו ומשפרים אותו, אף ללא קשר והתחשבות בתוצאות אותו מעשה! בקריעת ים סוף למשל, גם מי שקפץ למים וגם מי שלא, בסוף הגיע לאותו

מקום פיזי. אך יש הבדל מהותי בין זה לזה. מי שקפץ במסירות נפש למים, התעלה על עצמו ושיבר את מדרגת העבד שחי בה עד כה, שהרי הוא לקח אחריות על עצמו וקיבל החלטה קשה ביותר. אך מי שחיכה עד שהים ייבקע, ורק אז נכנס בבטחה, וודאי לא פעל בנפשו את אותה פעולה.

ונראה אולי להסביר ע"פ זה מדוע יש שכר ביהדות על עמל. שבתפילה בכניסה לביהמ"ד אנו אומרים "אנו עמלים ומקבלים שכר", ומסבירים שמדובר בשכר על העמל. ולכאורה קשה, וכי מה עוזר אם השקעתי ושרתי את הראש על דף גמרא אם בסוף הבנתי אותו לא נכון?

אלא לפי דברינו מובן, שכיוון שהעמל הוא חשוב ופועל מצד עצמו, ללא קשר לתוצאה, ממילא בדין הוא שנקבל שכר גם על העמל.

נסיים ברעיון יפה הקשור לעניין. השו"ע סימן תכח כותב: "סימן לקביעת המועדים א'ת ב'ש ג'ר ד'ק ה'צ ו'פ. פירוש ביום בשבוע בו יחול א' של פסח יחול גם תשעה באב. ביום ב' - שבועות, וביום ג' - ראש השנה, ביום ד' - קריאת התורה (שמחת תורה), ביום ה' - צום כיפור, ביום ו' - פורים (שעבר).

ונשאלת השאלה, מה עם שביעי של פסח? מהו החג שמתחיל באות ע' שחל תמיד באותו יום של ז' של פסח?

אז בדורו של מרן עוד לא נתגלה, אך אנו זכינו לזה, מדובר על יום העצמאות, שיחול תמיד באותו יום שחל בו שביעי של פסח. וכמה סמלי הדבר שיום העצמאות יחול דווקא באותו יום שחל בו ז' של פסח שמסמל את עניין ההשתדלות והאתערותא דלתתא.

יהי רצון שנזכה לגאולה שלימה בב"א.

שתיקה, כעס וסליחה מצריים אמיתי בן-שלמה

מה הקשר בין שתיקה, כעס וסליחה לבין סיפור יציאת מצרים?

אין מידה שאינה כתובה בתורה, ואין הנהגה טובה שאינה רמוזה בה. אנו חיים בדור מתוח ולחוץ, המודרניזציה והרדיפה אחר הזמינות והשגת הצרכים החומריים באופן המהיר ביותר, הביאו את העולם לידי כך שכולם רצים, מתוחים ולחוצים, לאף אחד "אין זמן". אז מה הפלא שכולם עצבניים, מקניטים ועוקצים, כל ויכוח פשוט שהתחיל במילה, גרר אחריו משפט שרודף משפט וכל תגובה מיותרת מוסיפה אש למדורה שהולכת וגוברת עד שכמעט אין דרך חזרה. כל הבלגאן המיותר הזה מתחיל ממילה או תגובה לא במקום.

אחת התרופות החשובות שיכולות למנוע כעס ומריבה היא השתיקה. על זה כתב הרב "כסא רחמים" על הפסוק "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" [שמות א, יב], שמדובר כאן על המריבה, ואם עונים בשעת מריבה מתקיים לצערנו "כן ירבה וכן יפרוץ" = הריב פרה ורבה, כי אם עונים חזרה אין מצב שמאותו רגע הריב לא ירבה ולא יפרוץ. בהמשך כתוב "ויקוצו מפני בני ישראל". רבנו מפרש שמכאן אנו למדים שהדרך האידיאלית לעצור ריב שמיד בתחילתו צריך לקצוץ ולגדוע את הריב גם ע"י שתיקה.

ראינו שהשתיקה יעילה גם למנוע את הריב עוד קודם שהתחיל, וגם יש בה את הכח לעצור ולגדוע אותו אחרי שכבר התחיל.

זאת ועוד, על הפסוק "ותעל הצפרדע" [שמות ח, ב] אומרים חז"ל, שהייתה צפרדע אחת ענקית שהמצרים התחילו להכותה מהבהלה והתיזה המון צפרדעים. שאל הגאון בעל "קהילות יעקב" זצ"ל, למה המשיכו להכותה הרי הם ראו שככל שמכים אותה ככה יוצאים יותר ויותר צפרדעים? והשיב - בדיוק אותו דבר בריב, אנו לא חפצים בליבוי, למרות שאנחנו יודעים שכל תגובה רק מחמירה את המצב אנחנו לא יכולים להפסיק. זה נראה בלתי אפשרי לבלום בשעת כעס, אבל האמת היא שהעולם מתקיים על קושי זה, כמו שכתוב בחולין [פט ע"א] "אין העולם מתקיים אלא על מי שבולם פיו בשעת מריבה". שמעתם? לא איזה שכר פרטי לאותו שתקן, אלא שכר אוניברסאלי, כל העולם מתקיים בזכותו, ובוודאי שאם כל העולם מתקיים בזכותו - גם שכרו יהיה בהתאם.

למרות חשיבותה של השתיקה היא בדרך כלל לא עומדת במבחן המציאות, למרות שאסור להתייאש. בכל מקרה ולשעת הצורך ישנה תרופה שבאה לעקור את הריב מהשורש. כמו במדורה - אם אין ניצוץ אין אש (הניצוץ במריבה זה התגובה), אם יש ניצוץ ויש אש אז ככל שמוסיפים יותר דלק (ממשיכים לענות) המדורה גדלה, רק ע"י מים (בקשת סליחה) היא נכבית לגמרי.

בתהליך הידרדרות מואץ, מפולת וקריסה, צנחו בני ישראל מקדושתם למעמקי הקליפות ולמ"ט שערי טומאה שהיו במצרים. כשמת יוסף החלו להפר ברית מילה, אמרו: "נהיה כמצרים" (מוכר מאד). וכיוון שעשו כך הפך הקב"ה את האהבה שרחשו המצרים ליעקב ובניו לשנאה, שנאמר: "הפך לבם לשנוא עמו, להתנכל בעבדיו" [תהילים קה, כה]. משה רבנו היה ער למצבם הרוחני ואף תמה על כך ושאל את הקב"ה: "ומה זכו ישראל שתעשה להם נס, ואוציאם ממצרים" [רש"י שמות ג, יא], הרי אין בידם זכויות. משה ביקש שה' יעשה למען שמו ויגאל אותם לפנים משורת הדין.

אבל כאשר גילה משה שנאה וצרות עין בעם ישראל חרד חרדה גדולה:
"אמר, מעתה שמא אינם ראויים להיגאל" [רש"י שמות ב, יד]. ומובן הדבר,
שהרי "במידה שאדם מודד בה מודדים לו" [סוטה ח ע"ב]. לכן כמו שלבני
ישראל אין ויתור ומחילה בינם לבין עצמם כך לא יוכלו לצפות שה' ימחל
להם. הקב"ה בכל זאת סלח שהרי אין מידתו מידת בשר ודם - אל מלך
רחום וחנון הוא, ואשרינו שזכינו להיות העם הנבחר שלו.

כמה חשובה הסליחה, אין אדם שלא זקוק לרחמי שמים, יעביר על מידותיו
ויעבירו לו כל עוונותיו. אין אדם שלא טועה, אין אדם שלא נכשל. אם
נתרגל ללמד זכות על האחר ולסלוח לו על מה שעשה לנו - ירחמו עלינו מן
השמים.

יהי רצון שנזכה לשלוט על עצמנו ולנהל את חיינו ואת קשרינו עם הזולת
בצורה בריאה, נוחה ונעימה. תבורכו מפי שמים ושיהיה לכולנו פסח שמח
וכשר.

בדיקת חמץ ומלחמתנו ביצר הרע

דניאל מזרחי

בכל שנה ושנה אנו מקיימים את מצוות בדיקת חמץ. בעיני הילדים זהו אירוע מהנה מאוד; מחביאים עשרה פירורי חמץ לאבא אחרי שניקו את הבית באופן כל כך יסודי במשך השבועות האחרונות. הוא מחפש את הפירורים עם נר (!!!). הילדים רואים שהוא מתקשה ועושים לו טובה בכך שנותנים לו רמזים מסוימים למצוא את החמץ.

עד כה הכל טוב. לפי התיאור הזה זה נשמע כיף, לא? אבל "לא לזה התכוון המשורר". בבדיקת החמץ יש הרבה יותר מאשר הראיה השטחית הזאת, ובמאמר הבא ננסה בעזרת ה' להרחיב את היריעה על מצוות בדיקת החמץ.

בדיקת החמץ מתבצעת באור לי"ד ניסן כלומר בתחילת הלילה שבין יום י"ג ליום י"ד בניסן. בדבר זה רמזים לנו דברי חז"ל שאדם לא יגיד לעצמו עכשיו אני בן 20, אעשה מה שבא לי ואח"כ כשאהיה בן 80 אעשה תשובה. ההדרכה הנכונה היא "אור לי"ד בודקין את החמץ". החמץ רומז ליצר הרע והעבירות. שמירה מעצת יצר הרע צריכה להיות באור לי"ד, כלומר בתחילת שנת הארבע עשרה ישר אחרי הבר מצווה, וע"י המצוות יבער את יצר הרע מקרבו.

הבדיקה עצמה היא לאור הנר, אבל למה דווקא נר? לכאורה היה טוב יותר להשתמש בלפיד, ואז היה לנו גם יותר אור וגם זה נראה יותר מכובד, ומהווה הידור מצווה שהשקענו בלפיד מהודר ולא באיזה נר מצ'וקמק, אז מדוע נר?

התשובה שמביא הבן איש חי היא, שבדיקת חמץ רומזת לחשבון הנפש שאדם צריך לעשות עם עצמו כמה שיכול. החכם עושה חשבון נפש שבדק את יכולתו וחוכמתו ורואה אם ניצל אותם לעבודת ה' או לא. העשיר בודק את עושרו אם עשה בו טוב ונתן לעניים צדקה וכו'. בבדיקת החמץ רמזו לנו חכמים שצריך לבדוק את עצמנו לאור הנר - דווקא אור קטן כדי שתהיה בדיקה עצמית, ולא לאור הלפיד, כלומר שלא יחשיב את עצמו משהו מכובד ועשיר, שאז הגאווה תעוור אותו והוא לא יראה את פגמיו, ומשום כך לא יעשה חשבון נפש כראוי.

למה הדבר דומה? למתבונן במשקפת. למשקפת כידוע ישנם שני צדדים, צד עם עדשה גדולה והשני עם עדשה קטנה. המתבונן בעדשה הקטנה יראה דרך הגדולה, לכן יראה הכול בגדול וייראה לו כאילו זה קרוב. אומנם המתבונן בעדשה הגדולה יראה דרך הקטנה, לכן הכול ייראה לו רחוק ואפילו העצמים הקרובים. הנמשל, לאדם המתבונן בעדשה הגדולה הכול נראה ברור, לכן נראה כאילו אין פגמים וחשבון הנפש שלו על הפנים. אמנם, המסתכל דרך העדשה הקטנה, ביחידות ובזהירות, הוא ימצא את פגמיו ויעשה חשבון נפש כמו שצריך.

מצורת הנר עצמה אפשר ללמוד דרך להתגבר על יצר הרע, כיצד?

נר, כל עוד הוא דולק אתה רואה מה שמסביבך, כך בחיים, כל עוד שאתה נושם אתה יכול לאסוף מצוות ומעשים טובים ולזכות בחיי עולם הבא. אבל כשהנר כבה אתה כבר לא רואה כלום, כך כשאנו עוזבים את העולם הזה אין ביכולתנו לעשות עוד מצוות ומעשים טובים, וזהו מה שאמרו בסיפורו המפורסם של ר' ישראל סלנטר "כל עוד הנר דולק אפשר לתקן".

מסופר על מלך אחד שציוה שיכתבו על מצבתו "אני מלך פלוני בן פלוני מדינה פלונית כבשתי מדינות, יבשות, ישבתי בארמונות מכובדים היו לי אוצרות מרהיבים ועכשיו תיראו איפה אני ישן על הארץ, הכסוי שלי עשוי מאבן. כלומר תפסיקו לבזבז זמן, אוצרות ארמונות ומדינות לא הולכים איתך לקבר. אבל המצוות שלך והזכויות שלך כן באים איתך לעולם הבא.

בשעת ביעור חמץ אנחנו מבקשים מה' "ותצילני מאסור חמץ ואפילו כל שהוא". הדבר כבר ידוע שחמץ רומז ליצר הרע. בכך שאנו מבקשים מה' שיצילנו "מכל שהוא" הכוונה שלא נעשה פשרות. עם יצר הרע אין פשרות.

מה זאת אומרת פשרות עם היצר?

דוגמא לדבר: אדם אחד היה אוכל בכל ימות השנה נבילות וטריפות וביום כיפור אוכל כשר. הוא עשה פשרה עם יצר הרע. כיצד? יצר הטוב אמר לו, "שמע, יום כיפור היום, צריך לצום. בכל זאת זה חג פעם בשנה, תתאמץ, אתה יהודי". יצר הרע אומר לו "על מי אתה מסתלבט, אתה כל השנה לא שומר כשרות פתאום את צם לי ביום כיפור, מה נהיית דוס?! למה מה קרה, יאללה תביא חזיר אני רעב". אותו אדם עושה פשרה, הוא לא צם אבל הוא גם לא אוכל טריפה. איזה מעשה הוא זה, מה יוצא לאדם מזה? נכון שיש התקדמות ואסור לזלזל בה, אך בל נשכח שיצר הרע עדיין ניצח!!!

מעשה זה נשמע רחוק ומופרך, אך הדבר יכול לקרות לכל אדם בכל יום. דוגמא לדבר: **תפילת שחרית** - יצר הטוב אומר לך, "שמע קום תתפלל בכוונה תתחיל את היום ברגל ימין". יצר הרע אומר לו "שמע, קר בחוץ, הלכת לישון מאוחר, הרי ישנת רק 8 שעות, זה לא מספיק, צריך לפחות 10 (ולמחמירים 15) וכו'. מה עושה האדם? הוא הולך לתפילה, אך חצי מהתפילה מדבר ולא מתכוון, אז הוא עשה פשרה. ליצר הטוב הוא אומר

"שמע הנה קמתי והנחתי תפילין", ליצר הרע הוא אומר "הנה לא התפללתי בכוונה". זוהי הפשרה הכול כך פשוטה וכל כך מסוכנת, על זה אנחנו מבקשים שתצילנו מאיסור חמץ ואפילו מכל שהוא - כל שהוא חמץ זה מסוכן ולכן נלחמים בלי פשרות !!!

אחרי שעשינו כל מה שביכולתנו אנחנו מבקשים מה' שיעזור לנו לשמור שלא ניפול באיסור חמץ.

מסופר על שני חברים יהודים ראובן ושמעון שהיו על ספינה גדולה ובדרך הייתה סערה נוראה, הם הגיעו לספרד בניסיון לשרוד את הסערה, זה היה לאחר גירוש ספרד, אז כל יהודי שהיה דורך בספרד היו הורגים אותו. הם לא אמרו שהם יהודים והלכו כל אחד לבית אחר להתארח. אחרי שהם נחו ואכלו כל אחד בבית אחר יצאו חזרה לארץ ישראל. לפני היציאה בעל הבית שבו התארח ראובן אמר לו שהוא יודע שהוא יהודי וגם הוא יהודי אנוס וכל מה שאכל כשר היה. שמעון לעומתו, אכל אצל נוכרים, מתוך פיקוח נפש היה מותר לו, אבל הפריע לו למה דווקא ראובן היה אצל יהודי והוא לא? הלך לחכם לשאול אותו מדוע ה' לא עזר לו להשמר כמו שעזר לראובן. שאל אותו החכם האם כל חיידך אתה הקפדת על כשרות? ענה לו שמעון "כן!", חוץ מפעם אחת שנקלעתי לעיר זרה אז לא בדקתי כשרות". ענה לו החכם "מי שמקפיד בכשרות ועושה כל מה שבכוחו לשמור על המצוות כמו ראובן ה' עוזר לו בשעת אונס. ומי שלא - כמותך - ה' לא יעזור לו בשעת הדחק".

יהי רצון שיתקיים בנו תפילתו של ר' אלכסנדר שהתפלל להינצל מהשאור שבעיסה, שזהו יצר הרע, כך אנו ננצל מיצר הרע ונזכה לחיי העולם הבא. שיהיה חג כשר ושמח !!!

מאין באנו...

מאור בן סעדון

כאשר אנו יושבים בליל הסדר סביב השולחן הערוך, לפני תחילת ההגדה אנו פותחים בתזכורת שבמצרים אכלנו לחם עוני ורק אח"כ מתחיל סיפור יציאת מצרים.

ויש לשאול, מה החשיבות שבפתיחת ההגדה אנו מתחילים דווקא באזכור של לחם עוני ולא בניסים ובנפלאות ובשמחה הרבה שאירעו לאבותינו?

פתיחה זו באה ללמדנו את היסוד הגדול והחשוב בהתייחסותנו לכל מה שקורה וסובב אותנו תמיד ובכל יום, וזהו גם ציון לליל הסדר כולו. המסר המרכזי הוא להשריש בנו את ההכרה שעבדים היינו ורק בחסדי ה' הוציאנו ממצרים.

ישנו משל נפלא המובא בספר "איל מילואים": מלך אחד יצא לציד ופגש בדרכו ברועה צעיר. משנוכח המלך לדעת כי הנער מצטיין בחכמה ובפקחות, הציע לו משרה של יועץ בבית המלוכה. הצלחתו של היועץ הצעיר הייתה גדולה ולא ארכו הימים עד שנתמנה לשר האוצר.

עלייתו המהירה בסולם התפקידים הבכירים עוררה את קנאת השרים הוותיקים ואלה החלו להעליל עליו שהוא גונב כספים מקופת המדינה. המלך, שסירב להאמין למקטרגים, אולץ בסופו של דבר להילוות אל השרים בדרכם אל בית שר האוצר כדי להיווכח שהלה מתעשר מכספי הציבור.

כאשר הגיעו לבית השר הופתעו מהצניעות והפשטות ששלטו שם. כשעמדו לעזוב את המקום בבושת פנים, גילו לפתע חדר נעול שעל דלתו היה כתוב ש"הכניסה לזרים אסורה!". עד מהרה התברר להם שגם לבני הבית אוסר השר להיכנס לשם, וזה עורר את תקוות השרים למצוא שם את האוצרות הגנובים. הפעם הצטרף גם המלך לדרישה לראות את מכמני החדר הזה.

בקול בוכים התחנן בעל-הבית לבטל את הדרישה הזו. "אני מתבייש להראות לכם מה מכיל חדר זה" - אמר. המלך לא ויתר. הדלת נפתחה ולתדהמתם ראו הכול חדר ריק מרהיטים שבאמצעו מונחים מקל תרמיל וחליל.

הכול ציפו עתה לדברי הסבר.

פתח שר האוצר את פיו ואמר: "מיום שנלקחתי מאחורי הצאן אל בית המלוכה הנני חרד שמא אפול בפח הגאווה וההתנשאות. כדי להינצל מזה קבעתי לעצמי מנהג להסתגר ולהתבודד בכל בוקר בחדר זה, לפני יציאתי לבית המלוכה. כאן אני יושב שעה ארוכה, כשהתרמיל על גבי המקל בידי ומחלל בחליל כבימים ימימה. זאת כדי שלא אשכח כי רועה פשוט אנכי, אלא שבחמלת ה' עלי נשאתי חן בעיני המלך שהביאני אל ביתו. בכך אני משריש בקרבי את הידיעה שלא בכוחי ובעוצם ידי עשיתי את החיל הזה, אלא רק מה' הייתה זאת. אחרי ההכנה הזו אני יוצא לדרכי אל בית המלך".

בשמוע המלך והשרים את הדברים ביקשו את סליחת השר על שחשדו בו ועזבו את המקום בבושת פנים.

לכאורה אנו רואים שיש לאכילת לחם העוני תפקיד דומה להסתגרות הרועה בחדרו, שלא יעלה על דעתנו חס ושלום שיצאנו ממצרים בכוחנו ובעוצם ידינו, אלא מזכירים קודם את לחם העוני - "הא לחמא עניא", **כדי שהכול ידעו**

שהיינו עבדים חסרי אונים, ורק חסד ה' שגברו עלינו, הביאנו עד הלום. לכן
אזכור לחם העוני מלווה אותנו לאורך כל קריאת ההגדה - כדי להשריש בנו
את ההכרה שעבדים היינו ורק בחסדי ה' הוציאנו ממצרים.

וכעת לחיי המעשה :

לכל אחד ישנם כישרונות איתם הוא נולד. יש אחד טוב בכדורגל השני בחוש
הומור וכדו'. אותו אחד יכול להרגיש גאווה ולומר לעצמו "איזה טוב אני, איזה
מוכשר אני, אני יותר טוב מחבריי", אבל האמת לאמיתה היא שהוא קיבל
כשרון זה כמתנה מהשם יתברך, כך הוא נולד וברגע אחד הדבר יכול להילקח
ממנו. הוא קיבל את הכל כמתנה ואין לו שום זכות להתגאות בשל כך. כמו כן,
בחור בישיבה מסתכל על חבריו מהעבר ויכולה להתגנב אל ליבו תחושת גאווה,
"הנה אני חכם באתי לישיבה ללמוד תורה, לא כמו חברי בתיכון שהלכו
ישירות לצבא והתקלקלו". ידע אותו אחד ויזכור שגם הוא למד איתם ביחד,
פשוט ה' ברחמיו חמל עליו וקירבו לתורה. שלא יתגאה בכך.

ישנם אנשים שגרים בשכונות טובות וב"ה יש פרנסה בשפע והם מביטים
בזלזול על אנשים ממעמד נחות מהם. בעיקר לאותם אנשים מביאים את
לחם העוני בליל הסדר. אמנם כל עם ישראל אוכל מלחם זה והתזכורת שלו
חשובה לכולם, אך בעיקר לאנשים העשירים שלא יודעים להעריך את
אחיהם העניים. לחם העוני בא לומר "אל תתנפח (כמו חמץ שתופח), כולנו
אוכלים אותו דבר היום, כולנו אוכלים מצה כי באמת כולנו שווים, הממון
שיש לך זה רק מתנה שקיבלת בחסדי שמיים, ה' משפיל ומרומם". לכן
יזהר האדם שלא יתגאה אלא רק יאמר תודה ויתעל את ברכת ה' שיש לו
לדברים טובים.

יהי רצון שנזכה להשריש בליבנו את הענווה, להגיד תודה על הכול ולקחת
למקומות חיובים את המתנה והברכה שנתן לנו ה' יתברך.

המאכלים בקערת פסח - רמזים ורעיונות

עודד עמרן

אחד ממנהגי הסדר הוא לערוך על קערת הסדר מאכלים שונים שאיתם מקיימים את מצוות הסדר. מאחרי כל מאכל עומד רעיון שקשור לגלות מצרים וליציאה של בני ישראל משם. נבחן עתה מה עומד מאחרי כל מאכל ונביא מעט רעיונות והלכות בסייעתא דשמיא.

שלוש מצות:

ראוי להדר במצות שמורות, והמדקדקים מהדרים במצות שמורות עבודת יד. לפי רוב העדות, נוהגים להניח בקערת הסדר שלוש מצות.

מדוע מניחים שלוש ולא שתיים כמו בכל שבת ויום טוב?

הסיבה היא, שבנוסף לכך שאנו צריכים לברך על שתי מצות כמו בכל יום טוב, אנו צריכים להוסיף עוד מצה אחת שהיא כנגד הלחם עוני. את הלחם עוני, העני אוכל בדרך כלל כפרוסה אחת מתוך הלחם ולא לחם שלם, לכן את המצה השלישית שהיא כנגד הלחם עוני אנו בוצעים, חציה לחם עוני וחציה לאפיקומן.

ישנם רמזים נוספים לעניין שלוש המצות. אחד מהם הוא כנגד כהן לוי וישראל. כהן היא העליונה, לוי האמצעית וישראל התחתונה. בסימן "יחץ" מחלקים את מצת הלוי לשתיים, את החלק הקטן אוכלים יחד עם מצת ה"כהן" בהמשך הסדר. את החלק הגדול טומנים לאפיקומן ואת מצת ישראל אנו אוכלים ב"כורך". כך יוצא שקיימנו את המנהג על כל אחת מהמצות כנגד כהן, לוי וישראל.

רמז נוסף הוא כנגד אברהם, יצחק ויעקב. משום שכשהיינו עבדים במצרים, עדיין היינו מיוחסים לאבותינו. בזכות אותו ייחוס, שמרנו על עצמנו במצרים לבל נטמא בטומאת מצרים ולבל תיפול רוחנו מהעבודה הקשה.

מרור:

המרור המובחר ביותר הוא החסה, רמז לכך שהקב"ה חס עלינו וגאל אותנו ממצרים. ספרדים נוהגים לאכול את החסה פעמיים בליל הסדר, פעם על המרור ופעם ב"כורך".

האשכנזים נוהגים לאכול את החסה באכילת מרור אבל בכורך אוכלים סוג אחר שנקרא חריין. לכן האשכנזים מניחים שני סוגי מרור בקערת הסדר.

על עניין המרור ועבודת מצרים מביאים חז"ל רמז: "מה מרור תחילתו רך וסופו קשה (שהקלח שלו מתקשה כעץ), אף המצריים תחילתם רכה וסופם קשה כלומר, שהעבדו תחילה את עם ישראל בפרך (שנקרא גם פה-רך, לגרום להם לעבוד ע"י שכנוע) ובהמשך העבדו את בני ישראל בחומר ובלבנים.

חרוסת:

רסק של תפוחי עץ או תמרים עם שקדים ואגוזים טחונים בתוספת חתיכות של עצי קינמון וזנגביל. בסופו של דבר, מראהו דומה לטיט שעשוי מקש ומים.

מקור השם הוא בארמית, יש גם רמז ללבנים שמעשה **חרסית** הם. לכן צריך לעשות את החרוסת סמיכה כדי שתהיה דומה לטיט. יש נוהגים להוסיף בחרוסת את הפירות ששלמה המלך מזכיר בשיר האהבה שבין ישראל לאביהם שבשמיים: רימון - "כפלח הרימון רקתך", תאנה - "התאנה חנטה פגיה", תמר - "אמרתי אעלה בתמר", אגוז - "אל גינת אגוז ירדת".

כרפס:

יכול להביא כרפס (סלרי) או פטרוזיליה או תפוח אדמה או גזר מבושל או צנון חי וכל ירק אחר שראוי לאכילה ושאינו מר וברכתו "בורא פרי האדמה".

ישנו רמז יפה, שמביא הבן איש חי על העניין של הסמיכות בין "כרפס" ל"יחץ". הכרפס הוא ירק שגודל נמוך, והוא רמז לענווה. כיצד מגיע האדם לענווה? ע"י כך שמעודדים וממריצים אותו לקיים ולהוסיף מצוות ומעשים טובים. אך משום כך אדם יכול להגיע למצב של ייאוש חלילה משום שהוא מקיים מצוות ולא מרגיש שהוא צדיק! לכן העצה היא "יחץ". שייראה את עצמו חציו זכאי וחציו חייב. אין לו במה להתגאות שאין לו רוב לזכויות, אך כל מצווה או מעשה טוב שיעשה, יכול להכריע אותו לכף זכות.

זרוע וביצה:

הזרוע היא זכר לקרבן הפסח. רוב העדות לא נוהגים לאכול אותו כי לא אוכלים צלי בליל הפסח. ומדוע דווקא את הזרוע? הרי קרבן פסח היה מכבש אחד שלם! רמז לכך שהקב"ה גאל אותנו בזרוע נטויה.

הביצה היא זכר לקרבן חגיגה. כיוון שיש הלכה שהפסח צריך להיאכל כשהאדם די שבע, לכן היו שוחטים עוד קרבן הנקרא "חגיגת ארבעה עשר", ואותו היו אוכלים בסעודת ליל הסדר, ואת הפסח היו אוכלים בסוף הארוחה. זכר לאותו קרבן, אנו מניחים את הביצה על הקערה.

לסיכום, כל מאכלי קערת הסדר נעשים כזכר למקדש. כעת שבית המקדש חרב, אנו מקיימים את אותם מנהגים בצורה חלקית ולא כמו שהיו מקיימים כשבית המקדש היה קיים.

יהי רצון שנזכה לקיים את כל אותם מנהגים באופן המלא בירושלים הבנויה. חג כשר ושמח!

מלך מהולל בתשבחות

שם משולם

אדם חייב להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר: 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', שלא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה, אלא אף אותנו גאל עמהם, לפיכך אנחנו חייבים להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר ולקלס (מילה נרדפת ללשבח) למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו: הוציאנו מעבדות לחירות, ומשעבוד לגאולה, ומיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול..."

אחד מיסודות היהדות הוא שאדם יכיר בטובה שעושים עמו ולא יהיה כפוי טובה, כי אין לך מדה מגונה מזו שהאדם לא יכיר בטובה שעשה עמו חברו, וקל וחומר לבוראו.

מכך יוצא שמאחר ואנו עצמנו יצאנו ממצרים, ועשה עמנו הקב"ה חסד גדול, חובה עלינו להודות לקב"ה בשבע דרכי השבח המופעים לעיל, שהם כנגד שבעה רקיעים וכנגד שבעת אבות האומה: אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרון, דוד ושלמה, שהיו שבעה גזעי האומה. (ישנה גרסה נוספת לפיה ישנם עשרה שבחים כנגד עשרת המכות).

ישנם ארבעה דברים בשבח

הראשון, להראות מי הם הראויים לשבח את ה', כי בוודאי לא כולם ראויים לזה. **השני**, למי משבחים. **השלישי**, באיזה זמן משבחים. **הרביעי**, באיזה מקום משבחים.

כנגד **הדבר הראשון בשבח** - **מי הראוי לשבח**, אמר הכתוב "הללויה הללו עבדי ה'". כלומר, אל תחשבו שכל אדם ראוי לשבח את הקב"ה, אלא רק

עבדי ה' שהם בעלי נפש הדבקים ביהדות כמו עבד שאינו ממרה פי אדונו. וכן אומר הכתוב: "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות". כלומר, אלה שעוסקים בתורה יומם ולילה בלי ליתן שינה לעיניהם, הם הראויים לשבח את ה'. ולכן אומר הכתוב: "רננו צדיקים בה' לישרים נאווה תהילה". שלא כמו מלך בשר ודם, שכל אחד שיש לו קול יפה רשאי לשבחו, לגבי הקב"ה אין הדבר כן אלא הכל תלוי בחסידותו, מכיוון שרק מי שיש לו מעשים טובים ירא שמים שחושש לעבור עבירה כעבד שחושש מרבו הוא הראוי לומר שירות ותשבחות.

ולכן שבט לוי הובדל ע"י הקב"ה על מנת שישירו לפניו בבית המקדש מחמת קדושתם ולא היתה בהם מידה רעה ושנאת חינוס, כי הם היו קהל של בעלי תבונה ולא בעלי מחלוקת (שמאותה סיבה אלה הם חלק מהתנאים של שליח הציבור).

וכעת נפנה **לדבר השני שבשבח - למי משבחים**. הפסוק בתהילים אומר "הללו את שם ה' ". כלומר, אל תחשבו שאפשר לשבח את ה' יתברך כפי גדלו כמו שמשבחים מלך בשר ודם, כי קיים במציאות שאדם יסדר שבחו של מלך בשר ודם בלי לגרוע מאומה, אבל אנו מוגבלים מלהבין מגדלותו של בורא עולם, ולא שלא הגענו לחקר גדולתו, אלא אפילו אחת מיני אלף לא השגנו, ומה שאנו רשאים לומר זה רק שבח כללי לה' יתברך, בזה שנאמר שה' אחד ושמו אחד. וכך אמר גם משה רבנו "כי שם ה' אחד הבו גודל לאלוקינו". ואפילו בבית המקדש אינם יכולים להשיג את גדולתו עד תכליתה, ולכן הם אומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ולא יותר.

ובענין הדבר **השלישי שבשבח - באיזה זמן משבחים**, אומר: "יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם". כי בכ"ו (26) הדורות שעברו מאז שנברא העולם

ועד שיצאו בנ"י ממצרים לא היה אדם שאמר הלל ולא שירה בפני הקב"ה, ובמכת בכורות אמרו כולם שירה "הללויה הללו עבדי ה'", משום שבאותם הדורות הראשונים לא הכירו הבריות את גדלות הבורא שיש בו כוח לעשות נסים נגד הטבע, אבל במכת בכורות שהקב"ה הוריד את המזלות ושינה את מהלכם, מאז הכירו את כוחו הגדול והבינו שהוא פטרון העולם. ולכן אומר "יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם", כי מכאן ואילך "יהי שם ה' מבורך" שהרי כולם מכירים בגדלותו לפי הניסים שעשה.

ובענין הדבר **הרביעי שבשבח** - **לגבי המקום**, אמר הכתוב "ממזרח שמש ועד מבואו". הכוונה, מן המקום שבו זורחת השמש ועד המקום שבו היא שוקעת - מהולל שם ה', כי כל האומות מודות שה' הוא אדון הכל, וזה שהם טועים ואומרים שמשכנו של ה' הוא למעלה ולא מכבודו להתערב בעולם ולהשגיח בבני האדם שהם בשר ודם, הדעה הזאת כמובן לא נכונה, שנאמר: "המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ". וכשרואה אומה הנתונה להשפלה הוא מקים מעפר דל, כמו שהיו בני ישראל בתכלית ההשפלה במצרים ואח"כ הוגבהו ממעמדם הנחות. כי אם אדם צריך להיות עני לפי מזלו ונוהג בחסידות, אזי הקב"ה מגביהו ומעשירו. והדבר לא תלוי רק במעבר ממקום למקום בנסיון לשנות מזלו, כי מזלו יכול להשתנות גם באותו מקום שהוא עומד, ואע"פ שהיה שם שפל ונדכא מושיבו ה' עם נדיבים עם נדיבי עמו ושומעים דבריו בכבוד גדול כאילו לא היה מושפל בכלל. כל זה בענין הכבוד והעושר.

אבל גם בענין הבנים עושה הקב"ה נפלאות שלא כדרך הטבע, כי האישה שאין לה ילדים יושבת עגומה בקצה הבית, וה' עושה אותה שמחה בבנים. "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה". מכאן נכרת השגחתו הפרטית גם על הפרטים שנראים כביכול קטנים ופחות חשובים יחסית לקב"ה, אך

הלקח עבורנו שזה עצמו מה שמגדל את ערכם בעינינו, כי דברים קטנים שהקב"ה מייחס להם חשיבות - גדולים וחשובים הם.

לכן כולם מהללים ומשבחים את ה' המשגיח על הבריות ודואג שלכל אחד יהיה מה שצריך לו, וזה כמובן תלוי בחסידות האדם שאם נלך בדרך ה' ונתרחק מהחטא נעשה לו רק טוב.

הכרת הטוב

דויד אהרון ציוני

כאשר אנחנו קוראים בתורה על עשר המכות מיד אנו מבחינים שאת שלושת המכות הראשונות, דם צפרדע וכינים, אהרן הוא זה שביצע את המכות האלו ולא משה רבנו. על כך חז"ל התעכבו במדרש [תנחומא וארא י"ד] ואמרו: "מפני מה לקו המים והעפר על ידי אהרון שכך כתוב אמור אל אהרון קח מטף? אמר רבי תנחום: הקב"ה אמר למשה, המים ששמרוך בשעה שהושלכת ליאור, והעפר שהגן עליך כשהרגת את המצרי - אין זה דין שהם ילקו על ידיך. לפיכך לקו על ידי אהרן".

שלשת המכות הראשונות, דם וצפרדע שמקורם מן היאור, וכינים שמקורה בחול, לא יכלו להגיע מידי משה היות ומשה רבנו חייב תודה למים שהצילו אותו כשהיה בתיבה תינוק בן שלושה חודשים, וגם לעפר חייב משה הכרת טובה, שהעפר שיתף עימו פעולה בהטמנת האיש המצרי שהכה איש עברי מאחיו. לכן לא מתאים להשיב רעה תחת טובה, משום כך שלושת המכות הראשונות באו על ידי אהרון ולא על ידי משה.

מהתנהגותו זו של משה אנו למדים לקח עצום, למרות שמדובר בדברים דוממים כמו עפר ומים, שאינם מרגישים דבר וכבודם לא נפגע, בכל זאת יש להיזהר באופן מעשי מבחינה מוסרית, לא לתת ביטוי לכפיות טובה. משום כך משה רבנו לא הרים ידו לא על המים ולא על העפר.

ישנו עוד רעיון יפה בעניין הכרת הטוב בהקשר לפסח ויציאת מצרים. מספרת הגמ' במסכת זבחים שהיו שני דברים שהניעו את יתרו להסיק מסקנה ולעזוב את כהונתו במדיין ולבוא ולהסתפח לבני ישראל. היה זה

כאשר שמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, "וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" [רש"י שמות יח, א].

נשאלת השאלה, מדוע יתרו לא הסתפק בנס קריעת ים סוף, שאפילו 40 שנה מאוחר יותר, אומרת רחב ביריחו לשני המרגלים "כי נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם, כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים" [יהושע ב, ט-י]. אם אחרי 40 שנה קריעת ים סוף עדיין מרעידה את לבבותיהם של תושבי כנען, אז למה זה לא מספק את יתרו, והוא מחכה עד למלחמת עמלק?!

ישנן הרבה תשובות לשאלה זו, ואחת מהן קשורה לעניין הכרת הטוב בה אנו עסוקים במאמר זה. בקריעת ים סוף לא שומעים שבני ישראל מתערבים בנס בעצמם, להיפך, משה אומר להם "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" [שמות ד, יד]. לאחר מכן, במלחמת עמלק כתוב: "צא הלחם בעמלק... ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב" [שמות יז, ט-יג]. מי ששמע רק על קריעת ים סוף מבין שהקב"ה הוא אלוקים ואין דומה לו. גדולתם של בני ישראל לא באה לידי ביטוי בקריעת ים סוף, בקריעת ים סוף אפשר לחשוב שהם לא נלחמו משום שהם היו פחדנים, מוגי לב, חסרי יכולת... לכן יתרו יכול להגיד, "טוב, שמעתי את גדולת ה' יתברך בקריעת ים סוף, לכן אין לי בעיה לעבוד אותו במדיין, אבל אין לי כל סיבה מספקת ללכת למדבר ולהצטרף לעם ישראל".

אבל לאחר מכן, כאשר יתרו שומע שמלחמת עמלק באה ביוזמתם של בני ישראל להילחם ולחלוש את עמלק לפי חרב, יתרו צירף את שני הדברים הללו והגיע למסקנה שאם בני ישראל יכולים להילחם כדרך שנלחמו בעמלק הם יכלו להילחם גם במצרים כי הרי יש להם את הכוח, אז למה הם לא נלחמו בהם בשעה שרדפו אחריהם?

התשובה היא, בגלל הכרת הטוב של עם ישראל למצרים, הרי בסופו של דבר מצרים היא זו שפתחה דלת ליעקב ובניו בשעה שהיה רעב בארץ, הם חיו במצרים שנים רבות למרות הסבל והייסורים, כמו שכתוב בספר דברים: "לא תתעב מצרי כי גר ההיית בארצו", זאת היא הכרת הטוב למרות כל הרע והצרות שהביאו עלינו המצרים, צריך תמיד לזכור את "הטובה" שגמלו לנו, לכן עם ישראל לא נילחם במצרים.

כאשר יתרו מצרף את המלחמה בעמלק, שישראל מסוגלים להילחם, שיש להם את הכח, האומץ הרצון, ומצד שני את ההימנעות ממלחמה עם מצרים רק בגלל הכרת הטובה שחשו כלפיהם, הוא רואה את האצילות שבעם ישראל ואת המידות הטובות שבהם, אז הוא אומר למשה: אם כך: "אני חותנך יתרו בא אליך". כלומר, למועדון כזה אני רוצה להצטרף, עם אנשים בעלי מידות כמו עם ישראל אני רוצה לחיות. למרות כל מה שעברתם במצרים, הגזירות הרעות שסבלתם במצרים אתם מוכנים להרים ידיים ולא להילחם נגדם רק בגלל הכרת הטוב, אז אתכם אני רוצה להימנות. עם אנשים שיש להם מידות ותכונות כאלה.

יהי רצון שתמיד נזכור לה' יתברך את הטובה והניסים שעשה לנו במצרים ועושה איתנו יום יום, כפי שאנו אומרים בתפלה שלוש פעמים ביום: "ועל ניסוך שבכל יום עימנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובקר וצהרים"

חג פסח כשר ושמח.

"אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים דיינו"

יוסי זילברמן

זה שיצאנו ממצרים זה ודאי שבח, זה שהקב"ה הלכה את המצרים בשפטים - גם זה טוב מאוד. מסדרי ההגדה חיברו לנו את הפיוט "דיינו", שכל משמעותו לפרט את השבחים לבורא עולם, ולומר ששבחי הבורא כל כך רבים, שאפילו אם היה עושה רק אחד מהם או את חלקם היה די לנו, וקל וחומר שעשה לנו את כל הדברים הטובים, בוודאי שצריכים לשבח ולהלל אותו יותר ויותר. המשפט שמוזכר בכותרת מביע את השבח על עצם היציאה, גם אם המצריים לא היו לוקים ולא היה עושה בהם שפטים.

אך יש מקום לשאול, שלכאורה היה ניתן לחשוב על השבח גם בדרך שונה. הרי גם אם היינו נשארים במצרים אך היינו רואים את המצרים לוקים, גם על זה היה צריך לשבח, אז למה לא סידרו לנו לומר גם כך? למה זה לא שבח להשאר במצרים ולראות במפלתם של המצרים?

ננסה לבאר את הענין ע"פ משל. מעשה באדם שסיפר לחברו על צרה שהייתה לו: הוא קנה דירה רחבת ידיים אך עדיין אין באפשרותו לקנות רהיטים. אין בביתו לא מיטה, לא שולחן, לא כסא. בקיצור הבית שלו ריק. חברו ששמע את צרתו החליט לגלות רוחב לב ואמר: "בוא אלי לביתי ותתגורר אצלי. אני אתן לך חדר שיהיה שלך לבד, יפה ומרוהט, תגור בו עד שתוכל לרהט את דירתך ולגור בה". החבר היה נפעם והודה לחברו מקרב לב ובא להתגורר בבית החבר. אותו אחד שנתן את החדר לחברו קיים את הבטחתו, סידר לו את החדר ונתן לו לגור שם. ואז הכל השתבש. עיני המארח נצצו ברשעות, הוא נעל את הדירה עם מנעול ואמר לאורח: "מעתה אתה עבדי, אתה תנקה ותכבס, תבשל ותעשה כל מלאכה!". האורח הבין

שהוא נפל בפח וקיבל עליו את הדין. יום אחד עסק האיש במלאכת עבודתו ולפתע שמע קול. הוא הציץ מבעד לחלון וראה את שיירת המלך עוברת. הוא צעק וקרא בכל כוחו: "אנא המלך, הושיעה נא!" שמע המלך והפנה ראשו ועצר את השיירה לשאול את האיש מה קרה, ענה אותו מסכן "אדוני המלך, כלוא אני, הפכו אותי לאסיר על לא עוול בכפי...". המלך הורה לחלצו ממאסרו. עלו ומצאו את הדלת נעולה. פקד המלך ופרצו את המנעולים ושמעו בתדהמה את סיפורו של האסיר. המלך, מלך חסד הוא, זעמו גאה בו על אותו מארח מרושע ושקל מה יהיה משפטו. גזר הדין לא אחר לבוא: "מעתה יתהפכו היוצרות, עשה לו כאשר עשה לך, מעתה תהיה אדון הבית והוא יהיה עבדך!".

הנמשל הוא, שיעקב אבינו ובניו ישבו בארצם, אך "לא היה בה ריהוט", היה בה רעב. הזמינם פרעה והעניק להם את ארץ גושן. לאחר מכן נעל את הגבולות והתעמר בהם כעבדים. אנו זעקנו אל הקב"ה ופרסנו בפניו את צרתנו. הקב"ה החליט להוציאנו לחירות, והיה מן הראוי שיאמר כי מעכשיו תהיו אתם לאדונים והמצרים יהיו לכם לעבדים!

זהו שאמרנו, שהיה ניתן לומר "אילו עשה בהם שפטים ולא הוציאנו ממצרים דיינו" (הפוך ממה שמקובל לומר).

כדי להבין את הענין אל נכון עלינו לשוב להמשך המשל שלנו. אחר שמילא פיו שירים ותשבחות למלך על ששיחרר אותו מהעול של המארח הפושע, והודה למלך גם על גזר הדין שעושה אותו לאדונו של המארח והמארח יהיה מעתה עבדו, אחר הדברים האלה אמר אותו אדם אמר למלך: "בבקשה ממך, איני רוצה למשול בו, תן לי לשוב לביתי כי בני משפחתי יקרים לי ולא עזבתיו במחשבותיי אפילו שעה אחת ביום. עשה איתי חסד, והרשני ליטול את רהיטי משעבדי ואתגורר בביתי בהרחבה.

כך הוא הענין גם לגבי בני ישראל. לבני ישראל אין ענין למשול על עמים אחרים, ואפילו לא על המצריים שעינו אותנו. כל רצוננו זה לצאת ממצרים ולחזור אל נחלת אבותינו, ארץ זבת חלב ודבש, ארץ שאוירה מחכים וניתן בה להגיע אל שלמות הקרבה אליו יתברך שמו ויתעלה.

בורא עולם נתן לנו את ממונם של המצריים, ואותו נטלנו עמנו בדרכנו אל ארץ מולדתנו.

לקח גדול יש כאן עבורנו. ראשית, עלינו להכיר טובה לאבינו שבשמים על כל הטובות שעושה עמנו בכל יום ויום. שנית, עלינו להחיל הכרת הטוב גם כלפי בני אדם שעושים עמנו חסדים, בין אם זה הורינו, אחינו ואחיותינו, בן/בת הזוג שלנו, ילדינו, שכנינו וכל הנלווים אלינו. זאת ועוד, עלינו לדעת לפרט את הכרת הטוב ולדעת להעריך על כל פרט ופרט. אינו דומה מי שאומר תודה כללית על כל הטובה שעשו לו למי שאומר תודה על כל פרט ופרט.

יהי רצון שנזכה להיות בכלל מכירי הטובה, ונזכה להעריך את כל הטובות שעושים עמנו בכל מקום ומקום. דרך זה נגיע גם להכרת הטוב לבוראנו על כל הטוב אשר גמלנו. מודים אנו על שעבר ומתפללים על העתיד, שנזכה לגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

חכם, רשע ומה שביניהם

נבו טובי

ידועה השאלה ששואלים המפרשים מה ההבדל בין החכם לרשע? הרי הרשע אומר "מה העבודה הזאת לכם" שהוציא את עצמו מהכלל, הלא גם החכם אומר "מה העדות והחוקים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם" ולא הכליל עצמו, כי לא אמר "אותנו"? אם כן לא מובן מדוע לרשע עונים ברוגז ולחכם במאור פנים?

ננסה במאמר זה לענות על כך בכמה אופנים.

הרב עובדיה יוסף שליט"א כתב לתרץ, שהחכם בדבריו הזכיר "ה' אלוקינו" זאת אומרת שכן כלל עצמו עמהם, וזה שאמר "אתכם" זה מפני שבשאלתו התכוון להלכות קורבן פסח והרי "אין שוחטין הפסח על הקטן" [מסכת פסחים צא.].

פירוש יפה נוסף שראיתי "בכלי יקר", שהכל תלוי איך מסתכלים על הדברים שנאמרו ומי אמר אותם. אם נסתכל בדברי החכם נראה שעליו נאמר "כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות...", רואים מכאן שהחכם קודם מקיים את המצווה כי הקב"ה ציווה, ואח"כ בודק את הטעם בבחינת "נעשה ונשמע" ואם כן אין בעיה, כמו שאומר החיד"א "שחייב אדם לדעת טעמי המצוות לפי הפשט על פי ידיעתו והבנתו", אבל כל זאת אחרי שקיים את המצווה. מה שאין כן אצל הרשע ששואל "מה העבודה הזאת לכם", דהיינו בשעת מעשה הוא שואל לדעת אם יש טעם למה שהוא עושה, ואם אין הסבר שכלי אז הוא לא עושה. נמצא שבזה לוקה הרשע באמונה, שהיא יסוד ושורש העבודה.

וזה גם מה שנאמר בתפילה "אין כאלוקינו אין כאדוננו", ואח"כ "מי כאלוקינו מי כאדוננו", והרי היה צריך להיות הפוך קודם אדם שואל מי הוא ה' ואח"כ עונה "אין כאלוקינו אין כאדוננו"? אלא אדם קודם כל צריך להבין ולהאמין שיש ה' והוא אחראי על הכל וכל מה שעושה לטובה הוא עושה ורק אח"כ אחרי שהדבר נקבע בליבו באופן מוחלט וברור רק אז רשאי לחקור ולהתבונן בטעמי המצוות, וזה בחינת "ראשית חכמה יראת ה'", שלפני שאדם בודק את חכמת התורה צריך שיהיה לו יראת ה' שלא יגיע לכפירה ח"ו.

וכעת נפנה למעשה שיבהיר את ההבדל בין שאלת החכם לרשע. נכדו של הרב ש"ך זצ"ל שאל אותו מה ההבדל בין שאלת החכם לרשע ענה לו מרן "דע לך אותה שאלה היא, רק תלוי מי שואל אותה". סיפור לדוגמא ישנו מאחד מבעלי המוסר שנקלע לעיירה כלשהי בחודש אלול ולן באכסניה. באמצע הלילה שמע קול קינה ובכי "אוי לי עבר קיץ ואנו באמצע אלול! מה יהיה הסוף?! שמע הצדיק את הדברים שחדרו לליבו, ועשה חשבון נפש על כך, בבוקר בתפילת שחרית בירר אצל אנשים מי היה שכנו בלילה שכן רצה לדעת מיהו אותו צדיק נסתר.

כשראה את האדם התקרב אליו הצדיק וניסה לדבר עמו בדברים ברומו של עולם, אך אותו אדם שנראה כפשוט מאוד לא הבין מה הצדיק רוצה ממנו. כשראה הצדיק שניכר בו כי דובר אמת ולא מבין מאומה שאלו מה זה היה שקוננת בלילה "עבר קיץ וכבר אמצע אלול ומה יהיה בסוף?! " ענה לו האיש נכון התכוונתי שלילה אחרי לילה באים עלי יתושים ועוקצים אותי בלי סוף, מילא בקיץ זה זמנם אבל עכשיו באלול הגיע זמנם להיעלם הלא כן?!

סיים מרן את סיפורו בחיוך, אותה שאלה היא, אך תלוי מי אומרה.

נסיים ברעיון קטן ששמעתי, הרי ההיפך של החכם זהו ה"שאינו יודע לשאול" (זה שנראה כטיפש), אם כן למה הסמיכו את הרשע לחכם?

לומר לך שהרשע גם חכם הוא, אלא שאת כוחותיו וחכמתו הוא משקיע בכיוון ההפוך, ששואל שאלות על התורה והמצוות אך לא כדי להבין אלא כדי לכפור. והחכם בחכמתו ישתדל להחזיר את הרשע בתשובה, שיתחיל להשקיע את הכוחות שניטעו בו, אך הפעם לכיוון הנכון דוקא.

יהי רצון שנזכה בעזרת ה' שאת כל כוחותינו נשקיע בכיוון הנכון על התורה הקדושה, ונזכה שכולנו נהיה בבחינת הבן החכם.

חג האמונה

רון מלכה

אמרו חז"ל "וכן אתה מוצא שלא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בזכות אמונה שהאמינו, שנאמר ויאמן העם" [ילקוט שמעוני].

על איזו אמונה דיברו חז"ל שבזכותה זכו עם ישראל להיגאל?

הרי עם ישראל ראה את עשר המכות שה' הכה את מצרים, עשר מכות שמראות על שליטה מלאה ומוחלטת בטבע. אם נגיד שכל זה לא מספיק, אז מגיעה קריעת ים סוף שנקרע לשנים עשר חלקים ובאותו המעמד של קריעת הים עם ישראל זוכה למראות נבואה כמו שאמרו חז"ל "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן". לאחר ארבעים יום עם ישראל מגיע לפסגה הרוחנית, שיא השיאים, מעמד הר סיני וקבלת התורה. אחרי כל זה קשה להגיד שעם ישראל לא האמין בה', בכל זאת, חטאו בעגל חטא מר וקשה, אז מה שווה האמונה אם בסוף נופלים לחטאים כאלו קשים?

צריך לדעת שהאמונה היא תכלית קיומו של היהודי, האמונה היא החמצן של עם ישראל, האמונה שעליה דיברו חז"ל שבזכותה עם ישראל זכה להיגאל, זו לא אמונה שנבנית ומתבססת על ניסים. מפה אנו למדים יסוד גדול שאמונה מצריכה עבודה, הרי עם ישראל ראה ניסים ומראות שאין כדוגמתם ובכל זאת חטא בעגל. נס יכול לחזק את האדם ולעזור לו חלקית להניע את עצמו, אבל לאחר זמן שהריגוש וההתלהבות יעברו האדם יחזור לשגרה, האמונה תתקרר ותקפא, וזאת הסכנה הגדולה ביותר של האדם היהודי.

איך שומרים על אש האמונה אמונה שיכולה לגאול אותנו?

בראש ובראשונה על ידי תפילה, שזהו חיבור ישיר לבורא העולם. בעצם התפילה אתה אומר שה' הוא בעל הכוחות כולם, ולו יש את התרופה לכל הבעיות שלי, ואני מאמין שהוא יכול לעזור לי, לכן אני פונה אליו.

עוד דרך לחזק ולחמם את האמונה היא על ידי לימוד התורה. כאשר האדם לומד תורה בקביעות (לא בהכרח מהבוקר עד הערב), בעצם הקביעות, האש תמיד דולקת ויש מה שיחמם את האמונה.

במצרים עם ישראל היה שרוי בשעבוד נורא ואיום ובעבודת פרך קשה, עבודת הפרך התבצעה ברציפות ללא הפסקות ביניים. המצרים לא התחשבו במצב הגופני, אדם חולה ואדם בריא עבדו באותה הרמה. העבודה התבצעה בכל מזג אוויר: קור, רוח, חום וגם בשמש לוהטת. זהו רק חלק קטן מהקושי ומהתעללות של המצרים בעם ישראל. חוץ מהקושי הפיזי היה גם קושי רוחני מאוד גדול. עם ישראל היה שרוי בארבעים ותשע שערי טומאה (שער טומאה זהו חיבור לרע וקישור לתאוות ולמידות הרעות). בעקבות כל זה עם ישראל הרגיש שהוא נמצא בחושך כל כך גדול, עד שאי אפשר לצאת ממנו. כשהגיע משה רבנו ורצה לגאול את עם ישראל, אמרו לו משה אנחנו מאמינים לך שאתה יכול לגאול אותנו ממצרים, אבל כל אחד אמר לעצמו נכון שמשה יכול לגאול את כל העם, אבל אותי הוא בטח לא יכול לגאול. אני כל כך שקוע ברע, יש לי כל כך הרבה תאוות ומידות רעות שאותי הוא לא יצליח לגאול. רק מי שהאמין שמשה רבנו יכול לגאול גם אותו ממצרים למרות שהוא שקוע כל כך ברע, גם במצב כזה ירוד וחשוך לא קצרה יד ה' מלהושיע, רק אחד כזה זכה להיגאל ממצרים.

מכאן אנו למדים לקח חשוב לחיים, גם כשהמצב נראה בעייתי ביותר, הדרך לא ברורה, אין שום סיכוי לצאת מהמצב הבעייתי שנקלעתי אליו. במצבים אלו אנו צריכים להיזכר בפסוק "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות", דווקא בחושך שהדברים לא ברורים ולא הכי מובנים, דווקא אז, צריך את האמונה שתאיר לנו את הדרך בתוך החושך. ככל שהאמונה יותר חזקה, היא מאירה באור יותר גדול. ככל שנאמין יותר, נאיר יותר ואז הדרך כבר לא תהיה כל כך חשוכה, אלא מוארת באור של אמונה.

זאת האמונה שעליה דיברו חז"ל אמונה שאין שום ייאוש בעולם כלל.

לוחמה בטרור - שיטת הלחימה ביצר

שי שרון

בני ישראל ירדו למצרים 70 איש ויצאו משם 600,000 גברים. אם נחשב גם את הזקנים, הנשים והטף נגיע לכ 3 מליון, וזה אחרי כל ההתעללויות שעברו, עבודות פרך, הריגת התינוקות וכו'. זאת ועוד, בל נשכח שבמכת חושך מתו 80% מעם ישראל שנאמר "וחמושים עלו בני ישראל" ודרשו חז"ל שרק חמישית מעם ישראל יצאו ממצרים, יוצא איפוא, שאחרי כל ההתעללויות היו במצרים 15,000,000 (15 מליון!!!). תחשבו כמה אנשים היו צרכים להיות בלי הגזרות...

מהריבוי הגדול הזה פחד פרעה ואמר "פן ירבה ופן יפרוץ", וכתוצאה מהפחד הזה הוא גזר גזרות על בני ישראל. הוא התחיל בהטלת מיסים על בני ישראל. הוא יצא בעצמו לעבוד כדי להראות להם שצריך עזרה בעבודה, וכולם באו לעבוד, כי אם המלך עובד מי לא יעבוד, וכולם עבדו כמה שיותר בשביל לעזור (מה לעשות, ככה זה יהודים), וספרו להם כמה כל אחד עשה, ומאז הכריחו אותם לעשות בכל יום את אותו מספר לבנים בלי לתת להם מנוחה. פרעה הכריח את כולם לעבוד (אנשים נשים וטף), בלי לרחם ובלי תירוצים, ואם לא הספיקו למלא את המכסה, לקחו להם את הילדים במקום הלבנים לבניין.

הראו להם שכל מה שהם עושים הכל לשוא, אין טעם למה שעושים כל מה שהם עושים שוקע והולך לאיבוד. כל המטרה הייתה לדכא ולייאש את עם ישראל (עבודות בזויות, לעשות כל מה שמצרי מבקש ממך, שחיטת ילדים וכו').

רק דבר אחר מצרים לא לקחו בחשבון, שכל שהקפיץ נדרך, וככל שהשפילו יותר ויותר את ישראל כך בשל הצער המרובה הם התפללו אל ה' "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שוועתם אל האלוקים", וכמו שהבוקר מתחיל לבוא דוקא כאשר החושך מתגבר הכי הרבה, וכך הגאולה באה דווקא כשהמצב נראה הכי קשה.

כך הדבר גם אצלנו. יצר הרע מפחד מהמצוות שלנו ואומר "פן ירבה ופן יפרוץ". הוא בא ומנסה לתחבל תחבולות. בהתחלה הוא מראה לך כמה עברות יש לך (כמו מיסים), הוא מראה לך שגם המצוות שעשית לא שוות הרבה, כאן היתה לך נגיעה של כבוד וכדו', שם לא כוונת, וכן על זה הדרך (כמו עזרה למלך). היצר לא נותן לך מנוחה ולא מרשה לך לעשות חשבון נפש להסתכל על המעשים ולבחון מה עבר עליך היום (כמו שבמצרים עבדו בלי לנוח). לא אכפת ליצר במי מדובר, הוא מחטיא אנשים נשים וטף. על כולם הוא עובד. כל מטרתו היא רק לדכא ולייאש אותך. באמת איכפת לו שתעשה עברות, אך הרבה יותר חשוב לו לייאש אותך שלא תעשה מצוות. הוא גם מפחד שתתפלל, ובגלל זה הוא מדכא אותך ואומר לך מה אתה שווה, יש לך כל כך הרבה עברות, עכשיו תתפלל?! הוא יודע יותר ממך שאם תתפלל תעלה תפילתך למרומים כמו שהיה במצרים "ותעל שוועתם אל האלוקים".

אבל איך אנחנו מתגברים על כל התחבולות האלה?

אומר לנו נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן בן פיגא זיע"א בליקוטי מוהר"ן [סימן רפ"ב] **"שמתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר להפילו לעצבות ומרה שחורה ח"ו. אף על פי כן אסור לו ליפול מזה רק צריך לחפש ולמצוא בעצמו איזה מצווה או דבר טוב שעשה, וגם אם אתה רואה שגם הטוב הזה מלא פצעים (מלא פניות**

מחשבות זרות וכו'), עם כל זה איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה איזה מעט טוב. כי צריך האדם לחפש בעצמו איזה מעט טוב כדי להחיות את עצמו ולבוא לידי שמחה, וע"י שמוצא בעצמו מעט טוב יוצא מכף חובה לכף זכות ויכול לשוב בתשובה, 'עוד מעט ואין רשע ווהתבוננת על מקומו ואיננו'."

והוסיף לנו תלמידו הגדול רבי נתן זיע"א בליקוטי הלכות (הלכות השכמת הבוקר א') כי כל הרע נדחה מפני מעט טוב שמוצא בעצמו ומחיה ומרים עצמו בזה, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. עיקר בנין בית המקדש הוא ע"י נקודות טובות. ע"י זה נכנע עמלק, וע"י זה יבוא משיח במהרה בימינו. כי עיקר התפילה הוא ע"י שנמצא בעצמנו נקודות טובות ונשמח בהם נזכה להתפלל לבורא עולם ונזכה כמו שזכו אבותינו "ותעל שוועתם אל האלוהים".

ויהי רצון שנזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

נח נחמ נחמן מאומן

פסח ראש השנה ומה שביניהם

שמואל לנדסמן

כידוע, ואם לא ידוע אז תתחילו לשים לב בתפילה, שבשבת לפני ראש השנה קוראים בהפטרה "שוש אשיש בה", תגל נפשי באלוקי וכו'". ובהפטרת שבת הגדול, השבת שלפני פסח, קוראים "וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממחר וכו'".

לכאורה לא ברור מה הקשר. הרי מה יותר מתאים מלקרוא "שוש אשיש בה" " בשבת שלפני פסח, שהוא זמן ההתחברות של עם ישראל לקדוש ברוך הוא המתוק? ועוד, שהפטרת שבת הגדול מתאימה יותר להיקרא דווקא לפני ראש השנה - "וקרבתי אליכם למשפט". **האם ייתכן שחז"ל טעו בסידור ההפטרות?**

התשובה היא בוודאי שלא!!! חז"ל הצדיקים רצו להדגיש את מעלת החג הקדוש פסח. ידוע הכלל שההארה שהאירה בגאולת עם ישראל ממצרים מאירה כל שנה באותו הזמן. בהגדה כתוב שה' הוציא אותנו ממצרים "ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול".

ההגדה מחדדת לנו את עומק יציאת מצרים ואומרת "מורא גדול זו גילוי השכינה". מסביר בעל ה"עלי שור", רגע גילוי השכינה היה הרגע של חצות הלילה, שאז התחילה הגאולה, ובו היא התגלתה בשתי "מוראים": המורא הראשון היה מכת בכורות. המוות של הבכורות נגרם עקב גילוי השכינה ודווקא הבכורות מתו שהם ראשית הבית ולהם יש קירבה גדולה יותר לרוחניות. בכורות מצרים לא היו מסוגלים להכיל גילוי שכינה כל כך עצום, לכן מתו. המורא השני שקרה באותו רגע של חצות לילה היה בבני ישראל,

שהם קיבלו גם את גילוי השכינה, אך להבדיל מהמצרים הערלים הם כן היו מסוגלים לקבל את הגילוי. מתוך הגילוי הזה הם התעלו לתכלית הגדולה התכלית שלשמה הקדוש ברוך הוא ברא את העולם, לגאול את עם ישראל ממצרים, להביא אותנו למדרגה של עם הבחירה ולתת לנו את התורה. בעצם כל המכות שנתן ה' בפרעה ועמו וכל שאר הניסים עד לאותו רגע של חצות היו הכנה לגילוי האדיר הזה. "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", מסביר רש"י "בגבורה גבוהה ומפורסמת". מאותו רגע נעשינו גיבורים גבוהים ומפורסמים. ברגע אחד נהפכנו מעם של עבדים קטני מוח לעם גדול משאר העמים. עכשיו נגלה ישראל בכל הדרו.

גדולה זו היא שהביאה את עם ישראל למדרגה של מה שנקרא "מעל הטבע", (אולי לכן כל הקוסמים הגדולים הם יהודים). מדרגה זו היא שנתנה לעם שלנו את הכוח לצאת אל המדבר בלי לשאול מה נאכל ומה נשתה שם, כי מי שמעל הטבע לא שואל שאלות. ובזכות מעשה זה נאמר "זכרתי לך חסד נעוריך... לכתך אחרי במדבר".

אז מה הקשר בין כל זה לבין עניין של ההפטרות?

מי שהבין הבין. אבל למי שלא הבין נשתדל לפרט את הדברים. כל הדברים שהשיגו בני ישראל בהמשך לא היו מתאפשרים לו אלמלא (=בלי) התגלות גדולתם במצרים. לכן כל החגים שלנו הם זכר ליציאת מצרים. רק לאחר שנגלה שיעור קומתו של עם ישראל אנו מסוגלים להתרומם לרמת קדושה של היום הקדוש ראש השנה. ובאותה מידה, בלי הרגע הזה (כן, הרגע הזה של הגילוי בחצות) שגיבש אותנו והפך אותנו מעם של עבדים מושפלים ושבורי רוח לעם נבחר ומרומם נמצאנו שפויים לעמוד לדין בראש השנה. לכן קוראים לפני פסח את ההפטרה שמתאימה לכאורה לראש השנה. ומדוע קוראים לפני ראש השנה את ההפטרה שמתאימה לפסח "שוש אשיש

בה' "כי אנו שמחים בה' שיוציא אותנו זכאים בדין על היסטוריה של אי שפיות בזמן השעבוד.

יהי רצון שבעזרת ה' נזכה לראות את הגאולה האמיתית והשלימה עוד לפני שתגיעו ל'יהי רצון הזה', ושנזכה ללמוד תורה באהבה על דרך החסידות. חג שמח. טוב יאללה ביי.

גבורת הנשים היהודיות

גלעד חיימי

"ויקרא מלך מצרים למיילדות ויאמר להן מדוע עשיתן את הדבר הזה ותחיין את הילדים"

במאמר שלפנינו אנו נתמקד בתשובות שעונות המיילדות לפרעה על שאלתו, ונראה במה הם זכו ומה אנחנו יכולים ללמוד מכך.

אנו רואים שפרעה שואל את המיילדות מדוע הן לא הרגו את הילדים כפי שצויה. המיילדות טוענות שהיולדות העבריות יולדות כמו חיות שאינן זקוקות למיילדות. בנוסף לזה, הן חכמות כאילו הן היו מיילדות, לכן הן לא צריכות את עזרתן.

נשאלת השאלה, אם יש להן תשובות לפרעה, מדוע לא אמרו את התשובות כבר בהתחלה כשצויה אותן פרעה להרוג את הילדים?

שאלה שנייה, **מדוע לא השיבם פרעה ואמר להן אתן מדברות שקר, שאם לא כן למה שתקתן בהתחלה שצויתי אתכן להרוג את הילדים?**

הן הסבירו לפרעה לאמור, שכשראו היהודים שהמלך קרא למיילדות הסיקו מזה ברוב פיקחותן שהמלך קרא להן לצוותן על ההריגה, לכן אינן רוצים להזמין כשהם צריכות ללדת. אם כן אומרות המיילדות עלינו לשכנע את היולדות ולכן אנו מזינות את הילדים, לא בשביל חיבה, אלא בשביל שהיולדות יסמכו עליהן וימשיכו לקרוא להן ליילד, כך יוכלו לקיים

את מצוות פרעה להרוג את הילדים. בעקבות כך פרעה השתכנע ולא פגע במיילדות לרעה.

בעקבות כך יוכבד זכתה שיצאו ממנה בתי כהונה ולוויה. זכתה שייוולד לה משה רבנו שעל ידו ניתנה התורה לעם ישראל. מרים זכתה שיצא ממנה בית המלכות של ישראל - מלכות בית דוד. זאת ועוד, זכתה שיצא ממנה בצלאל, שהיה מלא רוח חכמה ובנה את המשכן. רואים גם שגזרת פרעה לא עזרה מאומה, אדרבה העם התרבה מאוד. לכן היולדות הזמינו את המיילדות להרבה לידות.

ממה שראינו אפשר ללמוד שאדם שמקריב מעצמו למען הקב"ה אז'ה' גם כן ידאג לו וייתן לו שכר. מי מאיתנו לא חווה קושי לשמור על ההלכה, במצבים לא נעימים, כגון שאדם נמצא בבית של חבר ויש בעיות כשרות, או שאדם הולך לאירוע משפחתי, שם הוא צריך להקפיד יותר על ענייני צניעות והדבר לא בא בקלות. אנו לומדים מהדברים שהמיילדות באו לפרעה בצורה עקיפה בתחבולות וה' עזר להן שלא יכשלו, כך אדם צריך לבוא בתחבולות ליצר וה' יעזור לו לקיים את ההלכה. כך האדם יקבל שכר על התאמצותו כמו המיילדות.

גודל מעלת שיר השירים

יוסף חיים כץ

הזוהר הקדוש [פרשת תרומה דף קמד עמוד א] משבח עד מאוד את שיר השירים, ונזכיר חלק מהדברים בלשון תרגום: "ששבח שירה זו הוא כלל כל התורה, כלל כל מעשה בראשית, כלל סוד האבות וכלל גלות מצרים, כאשר יצאו ישראל ממצרים ושבח הים, כלל עשרת הדיברות ומעמד הר סיני, וכאשר הלכו ישראל במדבר עד שנכנסו לארץ ונבנה בית המקדש. כלל עטור השם הקדוש העליון באהבה ובשמחה, כלל גלותם של ישראל בין העמים וגאולה שלהם, כלל תחיית המתים עד היום שהוא שבת לה". הכול הוא בשיר השירים!".

זאת ועוד, ידועים דברי ר' עקיבא [משנה ידים ג, ה]: "חס ושלוש לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים... שאין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל כתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים".

הקשר בין שיר השירים לפסח

נוהגים לקרוא שיר השירים בשבת חול המועד של פסח, וגם בליל הסדר אחרי ההגדה.

הטעם שקוראים את מגילת שיר השירים דווקא בפסח הוא משום ששיר השירים עוסק ביציאת מצרים, וזה בעצם כל התחלת הקשר של הקב"ה לעם ישראל. כל שיר השירים הוא שיר אהבה בין הקב"ה לעם ישראל. גם מרומז בו על גאולת עם ישראל, שהרי בשיר השירים מסופר על מלך שמחפש בין בנות ירושלים את מי שתהיה הכי ראויה להיות המלכה. הוא

בוחר בזאת שהיא נעלית מכולן במידותיה האצילות בעדינותה וביופייה, נקשר עמה באהבה וכורת עמה ברית. הוא מביאה לארמונו ונותן לה בגדי פאר ותכשיטים. עכשיו היא צריכה להתנהג כמו בת מלך ולא יכולה להמשיך להסתובב ברחובות כמו סתם אישה. בכל זאת היא לא עומדת בזה וחוזרת להסתובב עם חברות מהעבר ולהתנהג כאישה פשוטה. כשהמלך רואה זאת מנסה לשכנע אותה שתחזור, שולח לה שליחים אך היא בשלה ממשיכה בדרכה הרעה. בלית ברירה הוא שולח אותה מארמונו. כשעובר זמן והיא מבינה את הטעות שלה היא מתחילה להתגעגע לתקופת תפארתה. היא חוזרת למלך ומתחננת שיחזירה, והמלך ברחמיו הרבים מביאה בחזרה לארמונו. הנמשל הוא יציאתנו לגלות וחזרתנו אל פלטרין של מלך בגאולה. לכן קוראים את שיר השירים בפסח, שהרי "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל".

"לסוסתי ברכבי פרעה דימיתוך רעיתי" - זהו הפסוק שבו רואים את הקשר של שיר השירים לפסח בצורה ברורה ובלתי אמצעית. הקב"ה מזכיר לעם ישראל נשכחות: "כאשר זעקת אליי סמוך לים סוף למראה דהרת הסוסים של רכבי צבא פרעה הרודפים אחריכם, השתקתוך רעייתי ודוממתוך מזעקותיך, על ידי שחוללתי נסים ומופתים בקריעת ים סוף ושיניתי את הטבע למענך". מעבר לכך, הראה הקב"ה לכולם שעם ישראל הוא רעייתו האהובה על ידי הניסים שעשה למענם, וכך הוא אומר "דימיתוך רעיתי".

זהו שאמר הכתוב "כִּי בָּא סוֹס פְּרָעָה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בָּיָם", כי בדרך הטבע האדם הוא זה שמנהיג את הסוס וקובע לאן ירוץ ואיך ירוץ, אבל כאן בקריעת ים סוף עשה הקב"ה שישלוט הסוס ברכבו, כאשר היו במים לא רצו הסוסים לזוז כי ה' תקע אותם שם כדי שיטבעו עם רוכביהם!

צריך לדעת ששיר השירים בא לבאר כי כל עניני העולם הזה הם רק משל להבין את האהבה הצריכה להיות לנו כלפי ה' יתברך שמו, אבל אין לו לאדם להישאר רק עם המשל אלא צריך להדבק בנמשל. הרי אנו לא מצליחים שכל רגע ורגע יהיו כל מעשינו מביאים אותנו לדעת לעבוד את ה' יתברך. לכן אם ח"ו נדבקים רק במשל אי אפשר בכלל להבין את הנמשל. לכן בפסח שזהו זמן חירותנו, בשעה שיכול האדם ללמוד את רצון ה' יתברך גם מהטבע, כי בפסח מתגלה הנקודה הפנימית שבעולם הזה, שהרי ראו כולם שכל העולם ומלואו משועבדים לורא עולם, לא רק באופן רעיוני עליון, אלא אפילו מלכים אדירים, שכולם היו זעים מפניהם כמו פרעה מלך מצרים, כולם נעשו כאין וכאפס לפניו יתברך. ע"י גילוי זה זכו ישראל לגאולה, ולכן שייך המשל של שיר השירים לפסח, שע"י החירות משעבוד מצרים ויצר הרע, שזוכים לו בפסח, ודאי יביאנו משל זה אל הנמשל.

יהי רצון שנזכה בעזרת ה' לדעת לאהוב את ה' יתברך באמת וע"י כך יקרב אותנו אליו ונזכה לגאולה כללית ולבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן!!!

שבת הגדול

רון ארביב

"שבת לפני פסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו".

[מרן בשולחן ערוך אורח חיים סימן תל].

כדי שלא ישעמם אז חייבים לפתוח בשאלה. בקיצור כדי שיהיה לכם מעניין החלטתי לשאול שאלה: איזו מן הלכה זו? הרי השולחן ערוך זה לא סיפורי חסידים, הוא ספר הלכות, אז מה יש ללמוד ממשפט זה?

כתב מרן החיד"א "שמנהג המדקדקים שבמקום אמירת 'שבת שלום ומבורך' כבשאר השבתות, אומרים ביום זה 'שבת הגדול מבורך' ועוד כתוב בספר "נתיבי עם" [עמוד קעט]: שבמקום 'שבת שלום' אומרים 'שבת הגדול שלום', והוסיף "שכן נהגו עכשיו בירושלים". כעת ברור לנו מה צריך להגיד איש לרעהו בשבת הגדול.

עכשיו נבין מה באמת היה הנס הגדול? שעושים ממנו עניין כל כך גדול שצריך להזכיר זאת כל כך?

כדי לבאר את העניין צריך לדעת שפסח שיצאו בו בני ישראל ממצרים חל באותה שנה ביום חמישי בשבת. **בשבת שלפניו** שהוא יום **עשירי לניסן** נצטוו בני ישראל לקחת לכל בית-אב שה לצורך קורבן פסח ולקשור אותו לרגלי המיטה כדי שיצחק ויתבזו המצרים, שהיו סוגדים לו. כשעשו ישראל כן, התקבצו אצל בני ישראל בכורי מצרים הרשעים ושאלו אותם: "מה אתם עושים? איך אתם לוקחים את האלוהים שלנו וקושרים אותו למיטה שלכם?" ענו להם ישראל הצדיקים: "זבח פסח הוא לה' שעתיד להרוג את

כל בכורי מצרים, לכן נצטוונו לתת מדם הקורבן על שתי המזוזות ועל המשקוף שלא יבוא המשחית על בתינו". מיד הלכו הבכורות של מצרים אל אבותיהם והלכו אצל פרעה ודרשו לשלח מיד את ישראל ממצרים שלא יהרגו בגללם, אך הם נתקלו בסירוב מוחלט מצד המלוכה. באותה שעה פתחו הבכורות במלחמה ונהרגו רבים ממצרים כמו שנאמר: "למכה מצרים בבכוריהם" כלומר, שהבכורים של מצרים הרגו מאחיהם המצריים. כן יאבדו כל אויבך ה'.

כשראו המצריים כך, חגרו איש חרבו לנקום בישראל, ובקשו להשמיד את ישראל, חס ושלום. ה' יתברך הגן עליהם ברוב רחמיו והביא על מצרים תחלואים רבים ומשונים וייסורים גדולים, עד שנהיו שיניהם קהות ומעיהם נחתכים ונאלצו לסגת לאחור. וע"י כך ניצלו בני ישראל מזעמם. לכן נקראת שבת זו שבת הגדול כי יום גדול הוא לישראל שניצלו מאבדן וכיליון חרוץ חס ושלום.

שמעתי מפי הרה"ג ר' אליהו מלכה הי"ו, ששמע דבר יפהפה מפי הרב דרוקמן שליט"א (לפני 15 שנה, איזה זיכרון בלי עין הרע), שהנס היה בעצם בזה שהיה אומץ ותעוזה לבני ישראל לקחת שה (שזה בעצם האלוהים של מצרים) ולקשור אותו לכרעי המיטה. כלומר, הנס הפוך, איך עם ישראל שהיו משועבדים מוכים ומשופלים במשך 210 שנה למצרים פתאום הופכים להתנהג כמו בני חורין. מן הענין לשאול כאן למה הוצרכו שני שליחים כדי להוציא את בני ישראל ממצרים? והסביר הרב מוהליבר הסבר מדהים, הוצרכו שני שליחים כדי להוציא את בני ישראל ממצרים, כיוון **ששליח אחד הוצרך בכדי להוציא את ישראל מהגלות ושליח שני בכדי להוציא את הגלות מישראל.**

מסביר האבן עזרא מדוע גדל משה בארמון המלך? הרי הכי טוב שמנהיג גודל וצומח מתוך העם שירגיש ויהיה מודע לסבל של העם. אלא משה גדל דווקא בבית פרעה, וזאת בכדי שלא יגדל כעבד משום שאז תהיה נפשו והרגשתו מושפלת, אלא להיפך, שיגדל בבית המלך ויהיה בעל עוז וכוח, הרי הוא נועד לגאול את ישראל.

כל אחד מאתנו נדרש למצות את הכוחות שלו, את אותן כוחות שה' נטע בתוכו בטבע ברייתו. אנו צריכים לזכור שאנחנו בנים של מלך מלכי המלכים. בן של מלך מלא בכוחות אדירים שה' נטע בו. אנו נדרשים רק להכיר בהם ולהוציאם מן הכח אל הפועל.

יהי רצון שנזכה לצאת מן המצרים והגלות של עצמנו, ושנזכה להרגיש במדינתנו שלנו כבני חורין אמיתיים!

ארבעה בנים יוסף טולידאנו

למרות שההגדה נראית כסיפור ארוך מלא ניסים ונפלאות אפשר לראות בין השורות הרבה מסרים חינוכיים חשובים מאד.

"**כנגד ארבעה בנים דברה תורה**" - ארבעה סוגי אנשים יש בעולם ולכל אחד צורת חשיבה שונה:

אחד חכם - הרב המקובל האלוקי המלומד בניסים שכל מעשהו בחסד ובאמונה ורוצה להתגדל בתורה ובמצוות.

אחד רשע - "בחור בחור" עם קוצים, שיוצא למסיבות ואוכל בשר ויין לתאוה - ה' ירחם! ועושה רק רע כל היום.

אחד תם - לא אכפת לו מכלום, אדיש להכל, זורם עם החיים שוכב לו על ערסל בחוף ים שותה חלב מאגוז קוקוס עם קשית ומטריה, ומידי פעם מרים את הראש ושואל "מה זאת?".

ואחרון יש את **מי שלא שואל בכלל** - מן ל"ס ל"ס, ביישן כזה שגם לא כל כך אכפת לו וגם לא מעניין אותו. הבעיה הגדולה, שהוא לא יודע להגדיר אפילו לעצמו מה הבעיה. לכן לא שואל.

לפני שמדברים עם כל אחד מהאנשים הללו צריך לדעת:

א. כל אחד מהם נקרא בן, אפילו הרשע.

ב. כל אחד מקבל יחס ויושב איתנו מסביב לשלוחן (לא זורקים אף אחד).

ג. כל אחד מהם מקבל תשובה המתאימה לו.

כשמדברים עם החכם צריך לדעת מה להגיד לו - "אף אתה אמור לו כהלכות הפסח" - דבר איתו בלימוד. אתה רואה מישהו שרוצה ללמוד? לך ותלמד איתו יחד! תנצל את הרצון שלו (ושלך) ולך ללמוד. אל תנסה בכח לדבר על דברים לא חשובים כדי לעניין. אין צורך. שניכם רוצים ללמוד, אז קדימה.

לעומת זאת כשמדברים עם הרשע, מדברים איתו באמונה - ואפילו בביטוי הקשה "הקהה את שיניו" מסתתרים אהבה ורחמים, כי לא אמרו לשבור את שיניו! אל תכעס ותצעק עליו, רק תקהה את שיניו שלא יהיו חדות, דבר איתו על אמונה בקב"ה ו"בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" תסביר לו בנועם שזו הדרך האמיתית ובעבור זה נזכה לגאולה שלימה וכו' וכו'.

כשמדברים עם התם צריך לעורר אותו מהאדישות - "בחוזק יד הוציאנו ממצרים" - תראה איזה יד חזקה יש לקב"ה - תסתכל על העולם, כולו ניסים ונפלאות, פלא הבריאה, עשרת המכות, קריעת ים סוף, **תתעורר!!!!**

למי שלא שואל - תפתח אתה בדברים! תעלה לו שאלות מעניינות, תענה לו תשובות חותכות, תגרום לו להתעניין בדברים. אם אתה לא תשאל אותם הוא אפילו לא יטרח לבדוק.

סיכום ביניים: יש סוגים שונים של אנשים, קודם כל צריך להתייחס לכל אחד ואחד, וחשוב מאד ללמוד גם איך להתייחס לכל אחד.

במבט יותר עמוק על הדברים אנו יכולים לראות את עצמנו בכל אחד מהבנים.

ב"ה אנחנו לומדים תורה, אנחנו מקיימים מצוות (כמו החכם) אבל מי לא היה אדיש קצת לפעמים (כמו התם) או לא התאמץ יותר מדי לבדוק את ההלכה (כמו הבן שלא יודע לשאול)? את מי לא הכניע יצר הרע? מי לא נפל ברשתו (כמו הרשע)? כולנו!! לכן אנחנו חייבים לדעת איך להתייחס ולענות לעצמנו בכל מצב!

כשיש לנו חשק ללמוד, חשק לקיים מצוות - לנצל את הרגע וללמוד. "אף אתה אמור לו כהלכות הפסח" לך שב ותלמד!! ברגע שרואים שהיצר הרע מכניע אותנו (וגם אם ח"ו היצר כבר הכניע אותנו) - תמיד לדעת שאפילו עכשיו אני נחשב בן של הקב"ה! לחזק את האמונה, לא לכעוס ולא לרדת לייאוש בגלל החטא, להמשיך הלאה ולחזק את האמונה בקב"ה, תוך כדי מאמץ להחלץ מהמציאות העגומה אליה נקלענו.

אם אתה אדיש קצת בעבודת ה' תזכיר לעצמך - אני צריך להתעורר! תחפש את ידו החזקה של הקב"ה בעולם ("**בחזק יד הוציאנו ממצרים**"), תסתכל על הניסים של הקב"ה, נפלאות הבריאה של הקב"ה, וזה יוציא אותך מהאדישות. אם אתה מזהה על עצמך שאתה אפילו לא שואל בכלל - תכריח את עצמך לשאול ולחקור - "**את פתח לו**" - רק תפתח פתח לשאלות וממילא זה יגרום לך לענות לעצמך תשובות חותכות שיספקו אותך.

יהי רצון שבעזרת ה' נזכה ונעשה רצונו של מקום, ומתוך כך נזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו. אמן!

מי הם ארבעת הבנים?

ישעיהו כהן

מובא בדברי רבנו זצ"ל [ליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ל'], שהשגת אלוקות לא ניתן להשיג אלא על ידי צמצומים רבים, משכל עליון לשכל תחתון. לא ניתן להשיג שכל גדול אך ורק על ידי התלבשות בשכל תחתון.

פירוש הדברים, למשל מורה שרוצה להסביר דבר גדול לתלמיד, צריך להלביש אותו קודם כל בשכל תחתון וקטן כדי שיוכל התלמיד להבינו, וככל שיהיה האדם קטן יותר ומרוחק יותר מה' יתברך הוא צריך רבי גדול יותר.

כמו שבני ישראל היו במדרגה פחותה מאוד במצרים, ששהו במ"ט שערי טומאה והיו צריכים "רבי גדול ועצום ונורא מאוד" כלומר משה רבנו, כך ככל שיהיה אדם קטן יותר, יהיה זקוק למורה גדול יותר שיוכל לצמצם את האור הגדול, שגם קטן כמוהו יוכל להשיג את האור הגדול, שהוא בעצם התורה, שהיא בעצמה חוכמתו יתברך. התורה בעצמה היא עצם אלקותו יתברך ועל ידה ברא את כל העולמות. הקב"ה מתגלה דרך התורה כמו שנאמר "אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא", וככל שלומד יותר תורה יוכל להשיג יותר את הקב"ה.

התורה וה' הם דבר אחד, אך לפעמים המלכות נופלת אל שלטון הסטרא אחרא, שהיא גלות ארבע מלכויות, ומלכות זו בחינה ד' (דלה וענייה) וצריך לחתוך אותה מהארבע גלויות וזה ע"י חסד שע"י חסד חותכים את הד' (מלכות) ומעלים אותה. לכן אברהם היה איש חסד, על כן יצאו מאברהם:

יצחק וישמעאל, יעקב ועשיו שהם בחינת ארבעת הבנים עליהם דיברה התורה.

יצחק זה בחינת בן חכם על השם הצחוק והשמחה, שנאמר בן חכם ישמח אב. רשע זה עשו. תם זה יעקב, שנאמר "יעקב איש תם". שאינו יודע לשאול זה ישמעאל שעשה תשובה, ועיקר התשובה היא בבחינת שאינו יודע לשאול כלומר לעשות תשובה על מה שלא ידוע, זאת אומרת לבקש כפרה בין היתר גם על חטאים שלא ידענו שחטאנו או שלא ידענו שאסור.

חכם מה הוא אומר - חכם זה יצחק, שזכה להמשיך על עצמו אור האצילות, לכן אף על פי ששואל "מה העדות החוקים והמשפטים" אין כוונתו חלילה לזלזול או לספקות, אלא מרוב התכללותו ב"אין-סוף" ברוך הוא, כבר רצה לראות איך מקבלים שכר על העדות החוקים והמשפטים כבר בעולם הזה. "ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן", שמגודל ערך השכר לא ניתן לפורטו בעולם הזה והנאות גשמיות בזמן שמלוּבש בגוף גשמי, אלא רק בעולם הבא או אז שכרו יהיה אינסופי.

רשע מה הוא אומר: רשע זה עשו שביזה את הבכורה שהיא השכל והחוכמה כדברי רבנו [ליקוטי מוהר"ן חלק א סימן א]. לכן, כששואל מה העבודה הזאת לכם הכוונה היא לזלזול וכפירה "לכם ולא לו", ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר. "אף אתה הכהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו אילו היה שם לא היה נגאל". כמו שאמרו חז"ל חמש עברות עבר אותו רשע באותו יום, בא על נערה מאורסה, הרג את הנפש, כפר בעיקר, כפר בתחיית המתים, וביזה את הבכורה. כיון שעבר על עברות השנואות על ה', לכן יש להכניע אותו רק ע"י "הקהה את שיניו", כי רשע כמותו אינו מבין בשפה אחרת, כמו שכתוב "ענה כסיל כאיוולתו פן יהיה חכם בעיניו".

תם מה הוא אומר - תם זה יעקב, "ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית", שבנה לו את בית המקדש. לכן שואל מה זאת? כי מי שיושב כל ימיו בבית המדרש ולומד תורה אז לא מבין איך יש בכלל מציאות כזו שיש לאנשים ספקות או קושיות. לכן שואל "מה זאת" שבני אדם שואלים? ואמרת אליו בחוזק יד הוציאנו ה' מצרים שזה התגלות היד [ליקוטי מוהר"ן חלק א] שאי אפשר להינצל מעין הרע של הרשע, אלא ע"י בחינת יד שהוא בחינת "ובצל ידי כיסתיד", ובכוח זה ניצל מעשיו שבא להרגו.

שאינו יודע לשאול - זה ישמעאל שעשה תשובה, ונקרא ישמעאל על שם "כי שמע ה' אל עניי" (ישמעאל = ישמע א-ל). אמרו חז"ל אין הקב"ה דן את האדם אלא לפי מעשיו עכשיו. לכן כדאי ומשתלם מאוד לכל אחד לחזור בתשובה ולא יהיו עליו שום דינים על מעשיו. הוסיפו חז"ל הרואה את ישמעאל בחלום תפילתו נשמעת.

את פתח לו - מי שעושה תשובה ותפילה, אתה צריך לפתוח ולהגיד לו, כי אינו יודע שעיקר התשובה לעשות בכל פעם התחלה חדשה, תשובה על תשובה, וזו שלמות התשובה כמובא בליקוטי מוהר"ן.

מי ייתן ונזכה כולנו לחזור בתשובה שלמה, ונגיע כולנו לדרגתו של יעקב אבינו שאין לו כלל שאלות וספקות.

חד גדיא

נועם הריס

על פי המדרש "חד גדיא" הוא לא סתם שיר אלא משל המתאר את מה שעברנו מאז ימי בית המקדש הראשון ועד משיח בן דוד, שעתיד לגואלנו במהרה בימנו.

וכך מסביר המדרש: **חד גדיא** - גדי אחד. **דזבין אבא בתרי זוזי** - שקנה אבא בשני זוזים. הגדי הוא משל לבית המקדש שנאמר "בכרמי עין גדי" [שה"ש א, יד]. דוד המלך כשקנה את הר הבית גבה מכל שבט שני זוזי זהב. **ואתא שונרא ואכלה לגדיא** - ובא החתול. החתול הוא נבוכדנצר מלך בבל, שהחריב את בית המקדש הראשון. **ואתא כלבא ונשך לשונרא** - שזהו כורש מלך פרס, שינק מחלב של כלבה, והוא שהרג את בלטשצר מלך בבל (שהיה נכדו של נבוכדנצר). **ואתא חוטררא** - זוהי מלכות יון, שעליהם אומר המדרש שהיו רודים במקל. **והכה לכלבא** - שכבשו את ממלכת פרס. **ואתא נורא ושרף לחוטררא** - האש היא מלכות החשמונאים, שהיו כהנים בעבודתם באש-במזבח ובהדלקת המנורה והם ניצחו את היוונים. **ואתא מיא וכבה לנורא** - ובאו המים שהם מלכות ארם, שנמשלו למים שאמר עליה המדרש "קול מים רבים" זוהי ארם שקולם הולך מסוף העולם ועד סופו, והם לקחו את המלוכה מהחשמונאים. **ואתא תורא ושתא למיא** - שזוהי מלכות רומי (אדום), והם לקחו את המלוכה מארם. **ואתא השוחט** - שזה משיח בן יוסף, ושחט את השור, כי הוא יקח את המלכות מרומי. **ואתא מלאך המוות ושחט לשוחט** - שעתיד להרוג את משיח בן יוסף. **ואתא הקב"ה ושחט לשוחט** - שיבוא הקב"ה ויפדה אותנו על-ידי משיח בן דוד שנקרא "משיח אלקי יעקב" [ש"ב כג, א].

רבנו הבן איש חי ז"ל שואל מדוע הקב"ה הורג את מלאך המוות, הרי הוא עשה כדין, ששחט את השוחט על ששחט את השור, שכן בתחילה בא החתול ואכל את הגדי, בא אדם רואה את זה אומר שהחתול צריך לקבל עונש על כך שאכל את הגדי שלא עשה כהוגן. אז בא הכלב ונשך אותו, אז האדם אומר "טוב מאד, החתול קיבל את שלו". ואז בא המקל ומכה את הכלב ואומרים שהמקל לא עשה כדין. אז בא האש ושרפה את המקל, והיא לכאורה עשתה כדין. ואז פתאום באו המים וכיבו את האש ולא עשו כדין. בא השור ושתה את המים ועשה כדין. כשהשוחט בא ושחט את השור הוא לא עשה כדין. זו הסיבה שבסוף בא מלאך המוות והרג את השוחט. לכאורה מלאך המוות עושה את מלאכתו נאמנה, ואם כן, מדוע מענישו הקב"ה?

התירוץ הוא שברור שהחתול לא נהג נכון, אך למרות זאת מדוע החליט הכלב לבוא ולהעניש את החתול? למה מי הוא?

התירוץ מקשר מאוד את המעשה ב"חד גדיא" לשעבודם של ישראל במצרים וליציאתם ממנה. כל הסיפור מהווה משל למצרים, כי הם החליטו לשעבד את עם ישראל, משום שידעו שעם ישראל צריך להשתעבד אצל עם אחר, כמו שהובטח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים. אבל משום שמצרים לקחו את זה על עצמם בלי לשאול אף אחד, לכן הקב"ה העניש אותם. כשאתה מתערב בריב לא לך אתה לא נוהג כשורה. לכן כל אלו שהתערבו מלבד הקב"ה בעצם נהגו לא כשורה שהרי התערבו בויכוח שאינו שלהם. על-פי דעת הבן איש חי מובן מדוע קוראים את "חד גדיא" בפסח?

ללמדך, שצריך להיות זהירים גם כשרואים אי-צדק בעולם. צריך להזהר שלא נראה חלילה את הצדק בצורה מצומצמת, כאשר אנו עושים חסד לאחד, אך הוא על חשבון השני. אנו צריכים להיות זהירים מאוד כדי שנוכל להיטיב תמיד ולכולם.

אל תתנפח

אבי הורביץ

ערב פסח... בכל פינה, בכל סדק, מחפשים ובודקים כדי שלא ימצא חס וחלילה פרור חמץ.

מדוע? למה מקפידים עד כדי כך על כל גרגר של חמץ?

בהגדה של פסח מצוין הטעם לאכילת המצה: "מצה זו על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ", ואם זה הטעם היחיד לאכילת המצה, אז מדוע מחמירים כל כך בהימצאותו של החמץ ברשותנו?

הלא אפשר היה לזכור את החיפזון של יציאת מצרים באמצעות אכילת המצה, גם אם באותו זמן ממש ימצא ברשותנו חמץ!?

כמובן שאין אנו מקיימים את המצוות רק כסמל, אלא יש דברים עמוקים בהרבה במצוות.

אז מהו למעשה ההבדל בין החמץ למצה?

חומרי הגלם הם אותם חומרים - קמח מים, ובשני המקרים מבצעים אפייה. ההבדל הוא במצב שבו הם נמצאים, החמץ תפח והוא מלא באוויר ולמצה לא נתנו לתפוח.

שני מצבים אלו מקבילים לשני מצבים בנפש האדם:

מצב של חמץ - זהו מצב בו מעורב בנפש האדם יסוד האוויר ועל ידו הוא הולך ומתנפח. זהו יסוד הגאווה, אשר היא שורש לכל תאוה ומידה רעה. "להתנפח" פירושו להראות גדול יותר מהגודל האמיתי שלך.

מצב של מצה - מציאות שבה יסוד האוויר נעדר. אדם השרוי במצב כזה איננו מנסה להרשים את סביבתו במה שאין בו. הוא יודע את ערכו וגודלו האמיתי, דווקא הכרתו בקטנותו ומגבלותיו מאפשרת לו לגדול באמת.

כמו כן, יש הבדל גם בין המילה "מצה" למילה "חמץ", בשניהם יש אותיות מ' וצ', וההבדל הוא בין הח' לה'.

האות ח' סגורה מכל צדדיה ופתחה היחיד פונה כלפי מטה, והדבר מרמז על מהות מצב החטא וההחמצה, ירידה והשפלה בלבד. ואילו הה' לעומתה, פתוחה גם כלפי מטה וגם כלפי מעלה, להורות שמי שמכיר בחסרונותיו יכול לצאת ולהתעלות ממצבו המוגבל.

אותו מצב נפשי של "חמץ" נגרם בין השאר בגלל אכילת חמץ. והמצב הנפשי של "מצה" מושפע כמו כן מאכילת המצה.

אז מדוע התורה לא אוסרת לחלוטין את אכילת החמץ בכל השנה?

כיוון ששבעת ימי הפסח, חג המצות והשחרור מהשעבוד הרוחני, הם הזמן המתאים ביותר לאסור את אכילת החמץ המזיק ואת הימצאותו ברשותנו.

לאחר שבוע של "התנקות" זו מחמץ ושל אכילת מצת-מצווה יש בכוחנו להתמודד בשאר ימות השנה עם החמץ ועם המצב הנפשי שהוא מעורר, שהרי בסופו של דבר תכלית האדם עלי אדמות היא מאבק לשם קניית שלמותו הרוחנית.

יהי רצון שכולנו נצליח להיאבק ב"חמץ" ונהיה תמיד במצב של "מצה" - כשרה ושמורה.

מכת כינים

אביהו גרינפלד

היום, כשאנשים שומעים "כינים", הם ישר חושבים על הכינים שיש לילדים קטנים בשערות של הראש.

אבל המכה השלישית - "מכת כינים" - שהייתה במצרים, זה משהו שונה לגמרי, זה משהו שאי אפשר לתאר, אבל בכל זאת ננסה בכמה שורות לתאר איך נראתה המכה החזקה הזאת שה' שלח על ארץ מצרים.

עברו שתי מכות גדולות שבאו אחרי שמשה הזהיר את פרעה והמצרים. ממכת צפרדעים עברו שלושה שבועות, והמצרים הספיקו כבר לפנות את כל הצפרדעים המתים, הריח הנורא כבר כמעט עבר, פרעה שולט, בני ישראל עבדים, המצרים נרגעו איכשהו ואפילו משה לא הגיע עם התראה כלשהי על מכה נוספת, הכול כביכול חזר לקדמותו.

עד שפתאום ביום אחד, משה ואהרון מגיעים לפני פרעה, ובלי שום התראה אהרון נותן מכה על האדמה ופתאום כל עפר מצרים עד לעומק של חצי מטר (!!!) הפך לכינים. כל עפר שנעשתה בו מלאכה הפך לכינים חוץ מאדמה שלא נגעה בה יד אדם.

וזו רק ההתחלה, היו 14 סוגים של כינים שהקב"ה הביא על מצרים, וגודל כל כינה נע בין ביצת תרנגולת לביצת אווז. הכינים הגיעו לכל מקום, הגיעו למלך והמלכה וכיסו את כל גופם, כל חרטומי מצרים גם הם כוסו בכינים, כל המצרים החשובים ה"אינטליגנטים" וה"נאורים" היו מלאים בכינים. הבגדים לא עזרו להם והכינים הגיעו לכל מקום בגופם.

הכינים תקפו את המצרים מכל הכיוונים. כשהכינים עלו על גופו של מצרי, הוא הרגיש דקירות חזקות כמו חיצים שננעצים בכל הגוף, זה היה כמו סרט אימה, הכינים היו מפחידות ומגעילות ובמיוחד כואבות, ואף אחד לא ידע איך להתגונן מפניהם.

הרצפה בבתים שעשויה מעפר מזיזה את כל הבית, כל הכיסאות והשולחנות זזים מעצמם, הקירות הפכו לשחורים, המשפחה צועקת מבהלה ואין לאן לברוח, כולם שוקעים בתוך הכינים והכאבים עצומים.

הם ניסו לתלוש את הכינים מבשרם, ואם כבר הצליחו, הבשר גירד בצורה מטורפת.

הם לא יכלו לדרוך על האדמה כי היא מלאה כינים, ואחרי שעות של "ריקודים" ללא הפסקה המצרים התעייפו והשתגעו ואין להם מקום לנוח בו. וככל שעובר הזמן הם נעשים רעבים וצמאים, וגם זו בעיה גדולה, אם הם פותחים את הפה, הכינים נכנסות לפיהם.

הכינים מצצו להם את הדם ובגלל זה המצרים נעשו צמאים, אך כאמור לא יכלו לשתות. יום ולילה המצרים נלחמו בכינים ולא יכלו לעשות כלום. הילדים הקטנים שיחקו בחול, התחילו לשקוע בתוך הכינים, צועקים מכאב ומפחד, האבא מנסה לעזור לילדיו ולא יכול לעשות כלום.

ומה קרה עם היהודים?

היהודים נמצאים באתרי הבניה תוך כדי עבודה מפרכת, ועליהם יש שומרים מצרים, שמאיצים בהם לסיים את העבודה, היהודים כמעט טובעים בטיט ופתאום כל שטח העבודה נהפך לשחור, והשחור התחיל לזוז, הטיט נעלם, והמצרים גם הם נהפכו לשחורים, והם צועקים ומקרטעים,

והיהודים, שלא קיבלו עקיצה אחת, צוחקים על איך שהם זזים והמצרים לא יכולים לעשות כלום.

פרעה הגאווותן בטוח עדיין שזה מעשה כשפים, ושלח את החרטומים שייצרו כינים גם הם. אבל החרטומים לא מצליחים, מכיוון שהכשפים לא יכולים לשלוט בדבר שגודלו פחות משעורה, ואפילו שבמצרים היו כינים גדולות, הרי שהיה זה בגדר נס, ולהביא כינים כאלה בודאי שהחרטומים לא יכלו, אלא כל השאיפה שלהם היתה לפחות להביא כינים קטנות ע"י מעשה כשפים או שדים, אך גם את זה לא הצליחו כי הרי היא קטנה מכשעורה. בסופו של דבר אפילו החרטומים הודו ואמרו "אצבע אלוקים היא". ממכה זאת ואילך ירד ערכם של החרטומים.

ממכת כינים בטלה העבודה מישראל, הם הפסיקו לעבוד בטיט, לעבוד בשדות ולטאטא רחובות, אבל עדיין לא שוחררו לחופשי. למצרים נשארה הרבה עבודה, כל הבניינים נהרסו, העבדים שוחררו מעבודות הטיט, ואין מי שיבנה הכול מחדש, כל גופם כואב והם בעצמם גם לא יכולים לעבוד.

במכה הזאת הראה ה' כמה הוא כל יכול, והוא רצה ללמד את פרעה ואת עמו שיש אלוקים והוא ברא את העולם, המצרים ידעו את זה בשכל שלהם, אבל עדיין לא הסכימו לשלח את בני ישראל. נכונו להם עוד כמה וכמה מכות עד שיזכו ישראל לגאולה, ויזכו גם המצרים להגאל מייסוריהם.

יהי רצון שנזכה גם אננו לגאולה הנצחית במהרה בימינו אמן.

שיר הסיום איתמר מטלון

חד גדיא חד גדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא:

כולנו שרים בקול "חד גדיא" אך לא תמיד מבינים את פירוש המילים. גם אם מבינים את המילים, לא מבינים מה השיר רוצה להגיד, שהכלב אכל את החתול והמקל היכה את הכלב?!

אז בואו ננסה לראות מה השיר הזה מנסה לספר לנו.

חד גדיא - גדי אחד

דזבין אבא בתרי זוזי - שקנה אבא בשני זוזים, הגדי מסמל את בית המקדש, שנאמר בכרמי עין גדי.

האבא הוא דוד המלך שקנה את הר הבית מארוונה היבוסי.

ואתא שונרא - ובא חתול, החתול הוא נבכונדאנצר.

ואכלה לגדיא - שאכל את הגדי - כלומר החריב את בית המקדש.

ואתא כלבא - ובא הכלב - הכלב זהו כורש מלך פרס, שינק מחלב של כלבה.

ונשך לשונרא - ונשך לחתול - כלומר שהרג את בלשאצר מלך בבל, נכדו של נבוכאדנצר.

ואתא חוטרא - ובא המקל - זו מלכות יון, שאמרו עליהם במדרש שהם רודים במקל.

והכה לכלבה - והכה את הכלב - כלומר שכבשו את מלכות פרס.

ואתא נורא - ובא האש - היא מלכות חשמונאי, שהיו עובדים במזבח ומדליקים נרות באש.

ושרף לחוטר־א - ושרף את המקל - שנצחו את היוונים.
ואת־א מי־א - ובאו המים - הם מלכות ארם - שהיה להם צבא ענק שכשהיו
הולכים היה רעש עצום כמו מפל של מים.
וכב־א לנור־א - וכיבו את האש - שלקחו את המלוכה מהחשמונאים.
ואת־א תור־א - וב־א השור - שזו מלכות רומי של אדום, שנקראת שור (של
טומאה).
ושת־א למי־א - ושתה את המים - שלקחו את המלוכה מארם.
ואת־א השוחט - וב־א השוחט - הוא משיח בן יוסף.
ושחט לתור־א - ושחט את השור - שיקח את המלוכה ממלכות רומי.
וב־א מלאך המוות ושחט לשוחט - שעתיד מלאך המוות להרוג את משיח בן
יוסף.
ואת־א הקדוש ברוך הוא ושחט למלאך המוות - ויבוא הקב"ה ויפדה אותנו
ע"י משיח בן דוד, יכונן את בית המקדש המכונה גדי. ובלע המוות לנצח.
זהו בעצם פירוש חד גדיא המספר את מה שקרה לעם ישראל במהלך
הדורות, ואיך ה' הציל אותם מיד כולם, ועתיד להצילנו שנית ולבנות את
בית המקדש במהרה בימינו, אמן.

קריעת ים סוף

דביר חסיד

ארבע כיתות

מחלוקות בעם ישראל הנם דבר שיגרתו. עוד משחר הבריאה היו המון דעות ומחלוקות בין קבוצות שונות, אשר הביעו את דעתם בדרך שונה, ואף הגיעו למסקנות שונות. כידוע עם ישראל הוא עם קשה עורף, שדעותיו והחלטותיו עומדות ביציבות, וקשה מאוד לשנותם.

בשעבוד מצרים, עם ישראל עובר תלאות וקשיים רבים, סבל ועינוי רב מידי המצרים, אשר שוחקים וגומרים אותם. העם זועק ומתפלל, ודווקא בשעת השפל מתחיל אור הגאולה להתנוצץ. הקב"ה שולח שליח נאמן, את משה רבנו, אשר דרכו הוא מנחה את העם ומראה ניסים ואותות גדולים המוכיחים שיש אלוקים בשמים שיושיע את העם. בנוסף לכך, עשר המכות שהקב"ה מביא על פרעה ועל כל מצרים, מעוררים גם אצל העם היהודי יותר ויותר אמונה בקב"ה. לבסוף, עם ישראל זוכה לצאת ממצרים בכוח רב ועצום. הם הולכים במדבר, ומיד לאחר זמן קצר, מגיע הרגע בו הם כמעט מאבדים את התקווה שהיתה להם. כמה רגעים לפני הנס הגדול - קריעת ים סוף, עם ישראל עומד חסר אונים, תקוע בין שתי דרכים אשר אין יציאה מהן. לפניו ים סוף, ומאחוריו המצרים רודפים אותם, אין מנוס לכאן ולכאן.

כשראו בני ישראל כך, ניסו לטקס עצה כדי לפעול. דעותיהם היו גם כאן חלוקות זה מזה. וכך, פחות או יותר, התנהל הויכוח:

שבטי ראובן שמעון ויששכר אמרו "נקפוץ לתוך הים, העיקר שלא ניפול לידי המצרים". לאחר כל העינויים והתלאות הרבים שעברו במצרים, הם היו מוכנים אפילו להתאבד, העיקר שלא יחזרו לסבל העז והמגרעות שנגרמו להם במצרים.

שבטי זבולון בנימין ונפתלי אמרו "נכנע ונחזור להשתעבד במצרים, העיקר שלא למות. שבטים אילו הראו גם כלפי חוץ את כניעתם. הם הרימו את ידיהם כלפי המצרים בייאוש וחוסר תקווה. מבחינתם, המצרים כבר נצחו.

שבטי יהודה ויוסף אמרו "נלחם במצרים עד טיפת הדם האחרונה". שבטים אלו הראו את רצונם לחיות ולהאמין שהקב"ה לא הוציאם ממצרים לחינם. הוא לא עשה את כל הניסים כדי לצאת ולחזור בבושת פנים. היציאה היתה בשביל לנצח עד הסוף, וגם לעבור את השלב הקשה הזה. בכל מצב גם אם זה יבוא בחשבון דמים של העם, הם ילחמו עד הטיפה האחרונה. העיקר לנסות ולהאמין.

שבטי לוי גד ואשר אמרו "נפחיד את המצריים על ידי שנשמיע קולות של מלחמה עד שיברחו". הם דגלו בשיטת האיומים, ברגע שנאיים על המצרים שאנו חזקים ולא מפחדים מהם, יקרה איזה שהוא מהפך, בו המצרים ינוסו מפני בני ישראל.

עם זאת היו כאלה שניסו לאותת למצרים שהם עומדים לצידם ומוכנים להיכנע, והרשעים שבניהם אמרו: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר?!" עד עכשיו היינו מצטערים על מיתת אחינו במכת חושך ומרחמים עליהם, אולם עכשיו אנו רואים שעלינו לרחם על עצמנו יותר מאשר עליהם, כי מיתתנו במדבר קשה לנו ממיתת אחינו באפלה, שאחינו נספדו ונקברו, ואנו - תהא נבלתנו מושלכת לחורב ביום, ולקרח בלילה.

בתוך כל המהומה קם משה רבנו והשקיט את הרוחות. הוא ענה בסבלנות לכל קבוצה לפי המתאים לה:

לאילו שרצו לקפוץ לים, אמר: "אל תיראו התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום". לאחר כל הניסים והמופתים שעשה לכם בורא עולם אתם עוד מפחדים?! הראה להם צבאות של מעלה מלאכי מרום הבאים לעזרת ישראל ואמר, "הרימו עינכם וראו את המון המלאכים הבאים להושיעכם ואל תתיאשו!"

לקבוצה שרצתה לחזור למצרים אמר משה, "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם" בורא עולם הבטיח שלא תחזרו להיות עבדים שלהם לעולם.

לקבוצה השלישית שרצתה להילחם אמר משה, "ה' ילחם לכם" - אתם אינכם צריכים להילחם.

ולקבוצה הרביעית, שרצתה להשמיע קולות של מלחמה, אמר משה, "ואתם תחרישון" - אתם תישארו בשקט, ואין צורך להשמיע קולות של מלחמה. התשועה תבוא בצורה אחרת מאת ה', רק אמונה ותפילה תעזור.

יהי רצון שמחשבותינו ודעותינו יהיו רק לטובה ולשם שמים, שנוכה לניסים ונפלאות מה' יתברך לתפילה מקובלת ולעבודת הבורא באמונה שלמה.

אינו (רוצה) יודע (איך) לשאול

דניאל לוית

כנגד ארבעה בנים דיברה התורה: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול.

השניים הראשונים הם הקיצוניים לטוב ולרע והם המיעוט בעם. החכם והרשע כל אחד בדרכו לוקח קיצוניות, ולכן יותר קשה להתמודד איתם.

במאמר זה ננסה בעזרת ה' להתמקד יותר בבעיית הבנים האחרים.

בעצם, התם וזה שאינו יודע לשאול הם אותם הבנים, שניהם לא יודעים כלום, אז מה בעצם ההבדל ביניהם?! ההבדל היחיד הוא שהתם שואל "מה זאת?" , "לא הבנתי!", והוא כן מתעניין קצת ורוצה לדעת אך אינו יכול. לעומת זאת, זה שאינו יודע לשאול לא אכפת לו מכלום ולא מראה שום התעניינות, כמו שכתוב בתהילים "ואני בער ולא אדע".

בעבר רוב העם היה מורכב מהבן "התם" שאמנם אינו יודע אבל רצה לדעת, היה שואל אך ורק מה שהיה חשוב לו ומתעניין בו, היו עונים לו בדיוק מה שהיה רוצה, רק באותם נושאים מצומצמים.

בדור שלנו גובר כוחו של הבן שאינו יודע לשאול. מליון ילדים לא יודעים מה זה קריאת שמע (!!!), המון ילדים יהודים שלא יודעים בכלל מה זה תפילה, ומה בכלל לשאול. לכן גם אי אפשר לענות להם כי הם לא מגלים בכלל עניין, ולא באים לשאול. לכאורה יותר קשה איתם בגלל שהם לא מגלים עניין.

הפירוש הנפוץ הוא שזה שאינו יודע לשאול הוא בעצם אותו בן שיושב על הברזלים ולא אכפת לו מהדת וממנהגיה. הוא פשוט לא בא לשאול. דווקא בשל כך מצווים עלינו "את פתח לו". אנו צריכים לגשת אליו ולהתחיל ללמדו, ולגרום לכך שישאל שאלות כי מעצמו הוא לא יעשה את זה.

כמו שאמרו חז"ל, מי שלומד תורה חובה עליו ללמדה כי הוא כמו הדס במדבר. תפקידו של ההדס להפיץ ריח ולא לשמור את ריחו הטוב לעצמו. כך אנו מברכים בכל יום "ללמוד וללמד לשמור ולעשות" מי שילמד מובטח לו שישמור את התורה.

דרך שנייה להסתכל על אותו בן שאינו יודע לשאול היא שלעיתים הבן מגיע למצב שאינו יודע לשאול וזה באשמת אביו ואמו שלא גרמו לו ללמוד ולשאול. בהקבלה זוהי בעצם אשמת הדור שלא גורם לאותם בני נוער וילדים להתעניין וסותם להם את הראש עם מלא שטויות והבלים. לכן תחילת התיקון של הבן שאינו יודע לשאול מתחיל בנו, אנו נגרום לבנינו לשאול ונהפוך אותו בשלב הראשון להיות לפחות תם, ומשם הדרך פתוחה קדימה לכיוון החכם.

עוד, אנו צריכים להבין שזה שאינו יודע לשאול הוא בעצם אחד שרוצה לשאול, אך לא יודע איך. לכן אנו מצווים לעזור לו לשאול כי בשורשו הוא כן מחובר והוא כן מתעניין, אלא שקשה לו להביע זאת כלפי חוץ, ואנו עלולים לטעות בקשר אליו ובאשר לכוונותיו. בכך שנפנה אליו ניתן לו את הכלים לשאול נכון ועל ידי כך הוא יוכל להתקדם.

ה' יעזרנו שנוכל לקדם את מי שאינו יודע לשאול, ונוכל להדריכו בדרך העולה בית אל.

פסח כשר ושמח!

דצ"ך עד"ש באח"ב

הלל דיין

המצרים נתנסו בעשר מכות עד שהבינו שהקב"ה גדול עליהם. ואלו הן: דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שכין, ברד, ארבה, חושך, מכת בכורת. מובא בגמרא שרבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך עד"ש באח"ב.

ננסה לנגוע בשאלה מרכזית: **מדוע צריך לתת ראשי תיבות לעשר המכות?**
- **הרי דבר זה חקוק בראשו של כל יהודי? ולכן נראה לכאורה שראשי תיבות הללו הם סתמיים.**

ונבאר בעזרת ה' את הדבר הזה בשני רבדים:

ע"פ הפשט, מטרתו של רבי יהודה היתה לקצר, כמאמר חז"ל: "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", גם אם לכאורה נראה שאין בזה חידוש הרי שהחידוש הוא בכך שהלימוד ייזכר יותר טוב כשהוא נאמר בלשון קצרה.

רש"י הקדוש אומר ע"פ המכילתא, שרבי יהודה בא לחדש כי ראשי תיבות אלו היו חקוקים על גבי המטה של משה. דבר גבוה כשלעצמו, ונראה שטמונים בצרופים אלו עוד סודות גדולים.

המכה העשירית - מכת בכורות, מלבד העובדה שהיא המכה העוצמתית ביותר שקיבלו המצרים, היא גם יוצאת דופן בצורת הכתיבה שלה בהגדה כ"מכת בכורות", בעוד שכל שאר המכות נכתבו ללא תיבת "מכת". זאת ועוד, מדוע רבי יהודה נתן סימן במכת בכורות את האות "ב" ולא את

האות "מ"? (באח"ב - בכורות, ולא באכ"מ - מכת בכורות, כמו שריגלים לקרוא לה).

נבאר דבר זה על פי המדרש: "למכה מצרים בבכוריהם - לא נאמר בכוריהם אלא בבכוריהם, מלמד שהיו הבכורים מכים זה את זה ומכים את אביהם". הדבר רומז למלחמה שפרצה בין בכורות מצרים למצריים לפני מכת בכורות. הבכורות שמעו את ההתראה של משה והבינו שקיצם קרב. הם ניגשו אל פרעה ותבעו ממנו לשלח את ישראל כדי לבטל את הסכנה המרחפת מעל ראשם. פרעה סירב, והבכורות היכו במצרים מכה רבה. המצרים ביקשו להתנקם מהיהודים אך הקב"ה היכה אותם בחולאים רעים ונאמנים וזה מנע מהם להזיק לנו. היה זה בשבת האחרונה לשהותם של ישראל במצרים - הלא היא "שבת הגדול", שנקראה כך על שם הנס הגדול שנעשה בה כאמור. וזוהי כוונת רבי יהודה, ללמדך שלא תחשוב שהמכה האחרונה שהביא ה' על המצרים באה לידי מימוש במלחמה שפתחו הבכורות על אחיהם המצריים, זה היה חשבון נפרד, אך חוץ ממנו ה' הביא מכה מיוחדת - מכת בכורות, בה הוא הרג כל בכור במצרים, ולא רק כל בכור אלא כל גדול שבית, ואחרי המלחמה הזו בודאי היו כמה וכמה בכורות שנעדרו מביתם מפני שמתו, אך זה לא מנע מה' לקחת להם את הגדול שבבית, כאילו היה הוא הבכור, ולכן אין בית אשר אין שם מת. לכן מדגישים דווקא את המכה האחרונה כ"מכת בכורות" ולא כ"בכורות" סתם, שלא תתעה לחשוב שמדובר במלחמת הבכורים. אך אחר שהדגישו זאת בשם עצמו, אין ענין להזכיר זאת גם בראשי תיבות, שהרי ראשי התיבות מתייחסות למכה עצמה ולא לתוספות שלה. לכן בראשי תיבות משתמשים באות ב' (באח"ב) כי העיקר זו המכה עצמה.

עוד ביאור יפה מובא בשם הגאון רבי חיים חזקיה חורי זצ"ל: המצרים שעבדו את בני ישראל מאות בשנים, ולבסוף לקו בעשר המכות. ערך אותן

ה' יתברך שבראשי התיבות שלהן יש כעין מסר למצרים: וכי מה חשבתם? שהעולם הפקר הוא ושלא יגיע גמולכם? ולא יפקוד עליכם חובכם?

הנה הראשי תיבות דצ"ך מרמזות על כך שבשעת דיצה ושמחה שלכם, חייבים הייתם לשוות לנגד עינכם את עד"ש המרמזות לעדשים, שהם מאכל אבלים המרמזות שגלגל הוא שחוזר בעולם, ואז באח"ב - בא חוב, וסופו להיגבות בדקדוק רב עד תומו!

וסימנים אלו ודאי שלא ניתנו רק למצרים אלא לכל אדם באשר הוא, שתמיד ישווה לנגד עיניו דבר זה, ואז מובטח לו שלא יחטא וישמור עצמו מזלזול ח"ו בה' יתברך ובדרכי פעולתו בעולם ובכלל.

הרעיון שמאחורי המילים

הראל מעודד

"וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחֻגְתֶּם אֹתוֹ חֹג לַה' לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּחְגְּלוּ" [שמות יב, יד]

רבי מאיר שמחה מדווינסק דורש מהפסוק, שמי שרואה ביציאת מצרים רק יציאה גופנית מעבדות לחירות יכול לשאול "למה אנו שמחים גם היום הרי לכאורה אנו שוב עבדים?" אבל הרואה זאת כיציאה רוחנית מטומאה לקדושה יחוג את החג תמיד לדורותיכם. זה עניין וחגותם אותו חג לה' ואז "חוקת עולם תחוגהו".

ישנה דרך יפה להסתכל על הדברים, על מה בעצם פסח ה'? ועל מה החגיגה? והיא כמאמר הפסוק: "ופסח ה' על הפתח" איזה פתח? ידועים דברי חז"ל **"פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם"** אבל כאן ביציאת מצרים הגדיל ה' חסדו אתנו ופסח ה' על הפתח, כלומר פסח וויתר אף על פתח זה שהוא כחודו של מחט, בכדי לגאול את עם ישראל בזכות האבות הקדושים. וגם על זה אנו שמחים וחוגגים, על שפסח על השתדלותנו שלא באה, וגמל איתנו חסד לפנים משורת הדין וגאל אותנו ממצרים.

על בסיס גאולה זו אמרו חז"ל "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל".
נשאלת השאלה, אם כן כשעבר ניסן, איך אפשר להמשיך ולחכות כל יום לביאת המשיח? הרי לכאורה אין סיכוי שהוא יגיע עד ניסן הבא!

ניתן להסביר על דרך משל: אחד הבטיח לחברו להיענות להזמנתו לבוא לארוחה בשעה מסוימת לפי שעונו שלו. כשהגיעה השעה נודע לו שעוד לא

הכינו את הארוחה ולא הלך עד שהודיעו לו שהסעודה מוכנה. השעה המיועדת עברה, מה עשה? סובב את מחוגי שעונו אחורנית והעמידו בדיוק על השעה שקבעו ובא בטענה שקיים הבטחתו לבוא בשעה זו לפי שעונו שלו. כן אנחנו בידי ה' יתברך שהבטיח לנו לגואלינו בניסן כמו שכתוב: "הוא הלילה הזה ה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם". ואם בלילה הזה בשעה זו עדיין אנו לא מוכנים לקבל את פני משיח צדקנו, נשאר עומדים לשעה שנהיה מוכשרים לכך. ובאותה שעה שנהיה מוכנים לקבלו, אף שהזמן הוא באמצע השנה, עם כל זאת הקב"ה מבטיח שיסובב את גלגלי השמיים להעמידם על חודש האביב. כן תקנו לנו אנשי כנה"ג לומר בכל ערב "משנה עיתים ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו". וזהו שאמר הכתוב "**היום** אתם יוצאים בחודש האביב" - בכל יום יוצאים בחודש האביב, כי הוא יתברך יסובב ויסדר את הכוכבים על חודש האביב כרצונו. מתי שנהיה מוכנים לקבל את הגאולה זה יהיה הזמן וזה יהיה חודש האביב.

ובדרך פשוטה יותר יש לומר כי בכל זמן ניתן להביא את מלך המשיח, אם נהיה ראויים לכך, אלא שישנם זמנים שיותר קל לפעול להבאתו, ואחד מהזמנים הללו הוא חודש ניסן שקנה לעצמו את טבע הגאולה. נמצא שגם אחרי ניסן ניתן להביא את הגאולה אלא שצריך להשתדל יותר. המעלה הגדולה בחודש ניסן היא שאפילו במאמץ קטן מהרגיל ניתן לזרז את הגאולה ולהביאה אל פתחנו.

את ההתחלה אנו צריכים לעשות בחיפזון כמו הפסח "**ואכלתם אותו בחיפזון פסח הוא לה**". היה אומר רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל, רק התחלת כניסת האדם לעבודת ה' צריכה להיות בחיפזון כמו פסח מצרים, מה שאין כן בפסח דורות. כלומר, אדם צריך לשמור על אותו רגע הראשון שמתעורר בו הרצון לעבודת ה' לצאת מעבדות לחירות, לשאוף אל אותו רגע בכדי למהר להשתחרר מרצונות לא טהורים, וכשעבר אותו רגע של

חיפזון, יוכל אחר כך ללכת לאט ובמתנינות כדין פסח דורות, שזה הוא הפסח הנמשך והולך עד היום. אז תעמוד לו עבודת ה' לעולם ויוכל לשמור על המצוות. כמאמר הפסוק "ושמרתם את המצוות", אל תקרי את המצוות אלא המצוות. כמו שאין מחמיצים המצוות כך אין מחמיצים את המצוות, אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד. לפי זה אפשר לפרש "מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה" היינו אל תפספס אותה.

זאת ועוד, כשעושים מצווה אין לעשות אותה בפנים חמוצות, לא מספיק שאתה עצמך נשמר מחמץ הוא היצר הרע, אלא עליך להשגיח שלא יראה שאור בכל גבולך, כלומר בכל מקום שיש לך השפעה. כמו שכתוב ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך. כן על זה הדרך במצוות הצדקה, שאין לנו להחמיצה וראוי לעשותה כמצה, לא לפספס ולא לעשות בפנים חמוצות, אלא לפתוח את הלב. ישנו גם רמז לדבר: "מצות" כתובות בתורה בלי ו (בניקוד חסר), וזה ראשי תיבות צדקה תציל ממות. עוד, "מצה" בגימטרייה "קלה", ללמדך שלא תהא מצוות מצה ומצוות הצדקה קלות בעיניך.

המילה מצה בלשון העברית באה מלשון ריב, ניתן ללמוד שאדם צריך לריב עם עצמו. מה הכוונה לריב עם עצמו? ומה הקשר למצה? כמו שמצה אינה אלא קמח ומים ובכל זאת צריך להתעסק בה בלי הרף ואם לא יעשה כן יחמיצנה, כך צריך אדם להתעסק בעצמו וללוש את עצמו בלי הפסקה ואם לא יעשה כן יבוא אליו היצר הרע ויחמיץ אותו. אך אם אדם יפשפש במעשיו, אז יזכה ל"בעבור זה עשה לי ה' בצאתי ממצרים" בעבור זה הפשפש וההתבוננות בדרך אם היא טובה. הרי זה לא חכמה לעבוד את ה' כשיש ניסים. החכמה זה בגלות, כשיש פחות ניסים, כשיש התמודדויות עם היצר הרע, כשיש את הבחירה, לא כשכופה עליהם הר כגיגית. וצריך לעשות זאת בעולם הזה, כי בעולם הבא אי אפשר כבר לפשפש במעשים. זה עניין "בעבור זה" - לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך.

מרור בגימטרייה מות ומצה זה השימור מהחימוץ, כי מי ששומר עצמו מהחימוץ של היצר הרע יזכה לשימור מאותו מלאך בדמות מלאך המוות. על כן בעבור זה, שזהו העולם להתמודד ולקבל כוח, בכדי להגיע לעולם הבא לעולם האמיתי, בשבילו הוציא הקב"ה אותנו ממצרים, שנזכה להתקרב אליו ולהידבק בו.

על דרך הלצון זו גם התשובה לרשעים, מסביר המלבי"ם: הרשע שואל בלעג ומזלזל בתורה ובמצוות בגלל זה. אנו משיבים בלעג ואומרים לו שלא יחשוב שאנו מצטערים שישנם רשעים הכופרים בתורה, הרי בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, כלומר, בגלל שהיו רשעים במצרים והקב"ה לא רצה שנתערבב איתם, גאל אותנו מהר, אולי גם עכשיו ימהר ה' לגאולינו מאותה סיבה עצמה, שאותו רשע הקיים באותו דור שלנו, שלא נתערבב איתו, ובזכותו תבוא הגאולה לפני זמנה.

ולסיום המאמר, חיזוק קטן מיציאת מצרים וחג הפסח. חיזוק לכלל עם ישראל ובפרט לאברכים.

"והיה כי ישאלך בנך מחר לאמור מה זאת" מה הקשר לאברכים עכשיו? הסכת ושמע אברך יקר! רש"י מפרש "יש מחר שהוא לאחר זמן". ואפשר לומר כאן בדרך רמז: והיה כי תאמר לבנך שיעסוק בתורה, שילך להיות אברך, והוא ישאלך לאמור מה זאת? כלומר מה יצא לי מכך שאעסוק בתורה שנקראת זאת? (שנאמר "וזאת התורה") מאיפה יהיה לי כסף להתפרנס? ואמרת אליו: "בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים", ונתן לנו מן לאכול במדבר, וכך יפרנס אותנו ה' יתברך תמיד! רק אם נעבוד אותו באמת ובלב שלם.

יהי רצון שנזכה שכל יום מחדש נצא ממצרים, מהעבדות של העולם הזה לגאולה שלימה, במהרה בימינו אמן.

אמונה היא מידה או ידיעה?

זיו יהונתן יוסף

"וְכָל הַמְרִבָּה לְסִפּוֹר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח" [הגדה של פסח].

הלכה היא: "וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח", הלכה זו מסתמכת על שני יסודות בנפש.

היסוד הראשון: שניים ועוד שניים הם ארבע. למי שאינו יודע, דרושה הוכחה. אבל הוכחה אחת תספיק, שני תפוחים, ועוד שניים, וספירה. אין טעם בהוכחה נוספת, ובעוד אחת. להביא גם תפוזים, גם אגסים. החזרה נחוצה לזיכרון, אך לא לידיעה. זו נקנתה עם ההוכחה הראשונה, ואין להוסיף עליה.

לא כן הוא בעניין המידות. בשעתו, התקיימה באוסטרליה ועידה רפואית בינלאומית בנושא נזקי העישון. בין ההרצאות קבעו הפסקות עישון. קרוב למחצית הרופאים עישנו. רצון, אינו מתפעל מידיעה. שאלו כל חולה סכרת השולח יד לעוגה. שאלו כל סובל מעודף משקל. לדיכוי נטייה כל שהיא יש צורך לשנן שוב ושוב, להשריש את הידיעה הרצויה. כך מצינו, שכאשר היו חולקים כבוד רב לרבותינו, היו משננים פסוקי ענווה, כדי שלא תזוח עליהם דעתם, והנהגתם היוותה מקור לשיטת המוסר של הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל, שהורה לשנן ולהרחיב בגנות המידות הרעות כדי לגבור עליהן ולעקורן.

הגאון "האור שמח" זצ"ל מצא לכך מקור. מובאים בגמרא לחשים באמצעותם משתלטים על בעלי חיים ומרגיעים אותם, כולם מורכבים

מהברות חוזרות ונשנות. אף באדם קיים החלק השכלי, וחלק "בעל החיים", המידות הבהמיות והחייתיות. אם רצונו שה"אדם" שבו ישלוט ב"בעל חי" שבו, עליו להשתמש בדיבורים חוזרים ונשנים.

זה היסוד הראשון. ועתה, נשאל: **האמונה, ידיעה היא או מידה?**

לכאורה, אין זו שאלה. ודאי שזו ידיעה. היא "יסוד היסודות ועמוד החוכמות... וידעת דבר זה מצוות עשה, שנאמר אנכי ה' אלוך".

וזו אכן ידיעה, אבל נצטוונו אודותיה: "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלוקים".

הרי שבידיעה לא מספיק. ומדוע? משום שלאחר הידיעה, האמונה היא מידה, שיש לחיות לפיה ולהיות חדורים בה. ולפיכך, חייבת היא השרשה והפנמה אל הלב. בלעדיה, "יודעים הרשעים שדרכם למיתה, ויש להם חלב על כסלם מהשיב לכליותיהם מחשבת סופם". נסביר את הדברים: איננו דנים באדם היודע, אלא שהוא מתעלם מידיעותיו במודע, כפרעה שנכנס בעיניים פקוחות אל הים. אנו מדברים באדם שמאמין ואינו רוצה להתעלם. מאמין, ומחליט לפעול על סמך אמונתו. משה רבנו נגלה לזקני ישראל והביא להם את בשורת הגאולה. לכך נאמר "ויאמן העם". הוא הזמינם לבוא איתו אל פרעה אך הם נשמטו אחד אחד.

אם הבורא, בוחן כליות ולב, מעיד שהאמינו אז הם אכן האמינו! ומדוע נשמטו? כי האמונה לא הייתה מושרשת. שנה שלימה של ראיית ולימוד ניסי מצרים וניסי הים נדרשו, כדי שייכתב עליהם שוב: "ויאמינו בה". והלא כבר האמינו? אלא שהאמונה מידה היא, וכמידה - דרגות אין ספור בה. לפיכך מצינו בעניינה: "קטנות אמונה", לפי שיש בה קטנות וגדלות,

שטחיות ועמקות. וכדי להשרישה, יש להרבות בדיבורי אמונה. זהו העניין במצוות קריאת שמע בכל יום, בוקר וערב להשרשתה.

ניסי מצרים משרישים אמונה ומקבעים אותה בעמקי הנשמה. זו הייתה מטרתם: "למען תדע כי אין כה' אלוקינו", "למען תדע כי לה' הארץ", "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ", "כי אין כמוני בכל הארץ", "בעבור הראתך את כוחי ולמען ספר שמי בכל הארץ".

האמת, שכבר ממכה אחת היה אפשר לראות את כוחו, השגחתו, והנהגת שכר ועונש ומידה כנגד מידה, כמו שאמרו חז"ל שבכל מכה ומכה היו ארבע וחמש מכות, ולקחים רבים ושונים.

אם כן, מדוע נצרכו עשר מכות, ופי חמש על הים? מסיבה זו עצמה, אמר הגאון רבי ירוחם ממיר זצ"ל, כדי להשריש אמונה, שוב ושוב, עוד ועוד. זה עניין הזכרת יציאת מצרים, שבכל יום, בוקר וערב. זה עניין סיפור יציאת מצרים והרחבתו בליל הסדר. וזה עניין "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח", שפרשו בו גדולי החסידות והמוסר, שהאדם עצמו הופך למשובח ולמושרש אמונה. "כי בדיבור יתעורר הלב". וכשם שאמרו: "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", כך סיפור יציאת מצרים משריש לקחיה בלבבות.

יהי רצון, שבעזרתו יתברך נשקיע ונקבע בנו את האמונה באבינו שבשמיים על שתי בחינותיה, נזכה לספר ביציאת מצרים נסיו ונפלאותיו של הקב"ה ואהבתנו אליו, בציפייה לביאת משיח צדקנו אמן ואמן.

שבחו של המרבה לספר

אהוד טייץ

"וְכָל הַמֵּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח" [הגדה של פסח]

את יציאת מצרים אנו מזכירים לפחות פעמיים בכל יום, בקריאת שמע של שחרית ובקריאת שמע של ערבית. זאת ועוד, כל מסלול חיינו רצוף תזכורת כאלו ואחרות לאותו אירוע מכונן בו היינו לעם, אם זה בקידוש, בתפילות ובעת קיומן של מספר מצוות. אך אין ספק כי כל התזכורות הללו אינן מתקרבות בעוצמתן אל התזכורת הגדולה מכל בליל הסדר. בליל הסדר מזכירים שוב ושוב את יציאת מצרים, אך בליל השימורים הזה יש תוספת מיוחדת שלא היתה בכל שאר הימים. בלילה חייבים לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. זה לא משנה כמה תורה אתה יודע, ואפילו אתה אחד מגדולי הדור, הבקי בכל התורה כולה בעל פה, עדיין גם אתה חייב לשבת ולספר ביציאת מצרים.

בלילה זה המצווה היא לספר ולא רק להזכיר. ההבדל המהותי בין תזכורת לבין סיפור היא בכך שתזכורת מופיעה בצורה מצומצמת ומזכירה רק את ראשי הפרקים של האירוע, בעוד שסיפור מפרט את כל מהלך הניסים ומתאר בפרוטרוט את כל מהלך הענינים. כך צריך לנהוג בליל הסדר, ומי שמרגיש שאינו מוכשר לכך, שיקח לו פסק-זמן מעבודות הפסח (יהיו כאלה שיקפצו על המציאה) וישקיע ראשו בהכנת החומר לקראת הלילה הקדוש. עצתי הצנועה היא שניתן לעבור גם על חוברת זו ולהשתמש במאמרים שבה כדי להחיות את החוויה בלילה קדוש זה.

לכאורה מה הטעם לשמוח על שאבותינו יצאו ממצרים בימים ההם, הרי אנחנו בגלות?

ננסה לבאר את הענין ע"פ משל לעני ואביון שהיה חי בעוני כל חייו, ללא כסף או הזדמנות לעשות כסף בשל בורותו בכל עניני העולם. ביום מן הימים האיר לו המזל, והוא מצא מטמון והתעשר עד מאד. כולם ידעו את שמו ועושרו הגדול. בשל בורותו, שכר לעצמו איש חכם וטוב שילמד אותו הנהגות וחכמת חיים. ה"עני" זכה ללמוד מהחכם עד שנתעלה במעלות התורה. מיום שה"עני" נעשה גדול בתורה חכם ועשיר קבע לעצמו את זה יום מציאת המטמון כיום חג וזיכרון וחגג אותו כל שנה ושנה, תוך כדי הודיה לקב"ה על הטובה שעשה עמו. לימים שב להיות עני כימי קדם, ובכל זאת היה ממשיך לחגוג את יום מציאת המטמון והיה שמח בזה. שאלוהו בני אדם, "מה הטעם לחגוג בתאריך הזה? הרי חזרת להיות עני ולא נשאר לך דבר מהעושר? אדרבה, לעשות מסיבה במצבך העכשווי רק מגבירה את הצער על אובדן רכושך". ענה להם העני: "אמנם את הכסף איבדתי, אבל חוכמת התורה שרכשתי בזכות העושר לא איבדתי, ועל זה אני שמח בכל שנה כל פעם מחדש".

יוצא אם כן שעיקר שמחתנו על יציאת מצרים אינה על גאולת הגוף שלנו, שהרי שבנו לחיי גלות קשים ומרים במשך אלפי שנה, אלא עיקר השבח וההודאה באים על כך שזכינו שבצאת ישראל ממצרים קיבלנו את התורה והפכנו לעם סגולה, ואנו מורישים תורה זו מדור לדור. התורה הזו לא תאבד מאיתנו ולא תמוש מזרענו עד עולם. על זה אנו שמחים שמחה אמיתית גם כשאנחנו כביכול בגלות וגם כשאנו סובלים.

לכן המרבה לספר על יציאת מצרים - אפילו בימי הגלות האפלים - הרי זה משובח, כי מראה בזה שיודע ומבין שהשמחה הזאת אינה עוד שמחה רגילה, אלא שמחה רוחנית על קבלת התורה ועול מלכות שמים.

יהי רצון שנצליח להפנים את המסרים של חג הפסח, נשמח באמת על כך שזכינו להיות עם ה' ולחיות חיים של תורה בשמחה.

וכל מאמר אשר יאמר

ישי פריד

"וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה"

[שמות ט, יב]

הקב"ה החליט להוציא את בני ישראל ממצרים. לשם כך הוא שולח את משה ואהרן כדי לשכנע את פרעה שכדאי לו לשחרר את עם ישראל ממצרים, אחרת חבל עליו כי הוא ירוסק לרסיסים. הוא וכל המדינה שלו. ישנה נקודה מאוד מעניינת שממכת שחין (המכה השישית) הקב"ה מחליט לחזק את לב פרעה וליטול ממנו את הבחירה. לכאורה זוהי הנקודה הכי חשובה בעולם הזה, שיהיה לאדם בחירה, אז למה ניטלה הבחירה מפרעה על אף שהוא הרשיע?

נעיין בסייעתא דשמיא במספר תירוצים:

הרמב"ם מתרץ [הלכות תשובה ו, ג]: "ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו **שמונעין ממנו התשובה** ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה". הכוונה היא, שלפעמים אדם חטא חטא כל כך גדול, והעונש שנותן הקב"ה לאותו חוטא הוא שלילת הבחירה החופשית על מנת להיפרע ממנו.

ממשיך הרמב"ם: "לפיכך כתוב בתורה ואני אחזק את לב פרעה, **לפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו** שנאמר הבה נתחכמה

לו, נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקב"ה את לבו".

מכאן מבואר שאדם המונע מעצמו דרכי תשובה, נוטל על עצמו סיכון גבוה ואחריות רבה שאף אם ירצה אח"כ לעשות תשובה - הדבר יקשה עליו, וזאת כדי שיקבל את מלוא העונש המגיע לו.

הרי התשובה היא חסד שעשה עמנו הקב"ה, המתנהג עמנו במידת הרחמים. אם הקב"ה היה רוצה להתנהג איתנו במידת הדין, הוא היה נפרע מיד מהחוטא. רק מכוח מידת הרחמים אין הקב"ה מעניש את האדם מיד ומוכן למחול לו כשחוזר בתשובה.

הרמב"ן [שמות ז, ג] מבאר את סיבת הכבדת לב פרעה באופן שונה: "כי היו חצי המכות (= 5 המכות האחרונות) עליו בפשעו, כי לא נאמר בהן רק ויחזק לב פרעה, ויכבד פרעה את לבו. הנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו המכות עליו ונלאה לסבול אותם, רך לבו והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו. ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו למען ספר שמו".

אם כן משמע שהקב"ה חיזק את ליבו כדי ששחרור בני ישראל לא יבוא כתוצאה מסבל פיזי, מכוח המכות. אם פרעה היה רוצה לשלח את בני ישראל מפני יראת ה' ודאי שלא היה מונע ממנו, אולם כאשר ראה הקב"ה שפרעה אכן ישחרר את בני ישראל מבלתי יכולת לסבול את המכות - נתן בו כח לסבול את המכות, את רצונו האמיתי של פרעה, שממילא לא רצה לשלחם.

עם זאת עדיין קשה: הרי ידועים דברי רבנו יונה - "ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה... והתבאר כי התשובה מקובלת גם כי ישוב החוטא מרוב צרותיו!"

ה"משך חכמה" כתב להסביר, שיש הבדל בין גוי ליהודי ברצון הפניות שלהם וזה לשונו: "כי לא ייתן אתכם מלך מצרים להלך ולא ביד חזקה" - פירוש, הנפש הישראלי המוכרח על ידי ראייה, נפשו מתאוה אל השלמות האמיתית, ועל ידי הכפייה סרה ממנו תאוות החומר, ונשאר הנפש נהנה מקיום רצון ה' יתברך".

משמע מדבריו של **רבנו יונה** שמדברים רק ביהודי ולא בעכו"ם. לדבריו יתכן לשער שהקב"ה לא שלל כלל את בחירתו של פרעה ולא הכריחו לחטוא, אלא שנתן בו הקב"ה כוח לשאת הייסורים ולא יוכל לעשות תשובה שאינה שלמה.

על כן התרה בו הקב"ה חמש מכות ולא שמע. ורק אז נעל את לבו, אבל הבחירה לא ניטלה ממנו, אלא נעל את ליבו שלא ירגיש הייסורים.

נותר לנו לברר, אם הקב"ה החליט לא לאפשר לפרעה לשוב בתשובה, אם כן מה המקום לשלוח את משה ואת אהרן לדבר על לבו? הרי זה לא תלוי בו! בכל מקרה הוא ילקה.

הרמב"ם שואל שאלה זו ומשיב, וזוהי לשונו הטהורה: "**ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו הקב"ה אין אתה משלח שנאמר ואתה ועבדיך ידעתי וגו' ואולם בעבור זאת העמדתיך, כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו**".

ראינו כיצד מושג התשובה אינו מובן מאיליו, מדובר בחסד עליון של בורא עולם לברואיו. רק אצל עם ישראל שייך מושג אמיתי של חזרה בתשובה. אשרינו שזכינו להיות ראויים לכך, ויהי רצון שנדע כיצד להשתמש באוצר היקר הזה. נזכור תמיד שיש לנו אבא רחום בשמים אשר ימינו פשוטה לקבל שבים ונדע ש"קרוב ה' לכל קוראיו", כמובן בתנאי ש"יקראוהו באמת".

יהי רצון שנזכה לשוב בתשובה שלמה לפניו יתברך, ונזכה לתקן את כל קומת נפשנו.

שלושת הדברים החשובים

ישראל נוימן

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: **פסח, מצה, ומרור**.

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש היה קיים, על שום מה? על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, שנאמר: ואמרתי זבח פסח הוא ליי, אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים, ואת בתינו הציל? ויקד העם וישתחוו.

מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, וגאלם, שנאמר: **ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות, כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה**, וגם צדה לא עשו להם.

מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה? על שום ש**מררו המצרים את חיי אבותינו במצרים**, שנאמר: **וימררו את חיהם בעבדה קשה**, בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך.

על פי סדר האירועים מבחינה כרונולוגית היה מקום לכאורה לשנות את סדר ההופעה של הדברים. לכאורה הסדר היה אמור להיות שונה!!!

א. **פסח** - לזכר הנס שדילג הבורא על בתי בני ישראל והלך רק לבתי המצרים.

ב. **מרור** - לזכר השעבוד.

ג. **מצה** - לזכר הגאולה.

הרמב"ם בהלכותיו [חמץ ומצה ח, ד] אכן מסדר אותם בסדר הזה: פסח, מרור, ומצה. אך צריך למצוא הסבר המניח את הדעת לפי הנוסח שלנו, מדוע הקדימו את המצה למרור? מדוע הקדימו את הגאולה לשעבוד?

פירוש ראשון

נכון שמרירות השעבוד קדמה לגאולה, אולם מבואר בזוהר הקדוש [פרשת בשלח] שאת הרגשת העבודה ושברון הלב הרגישו רק לאחר שיצאו ממצרים. מוסיף על כך החיד"א בביאורו "ניצוצי אורות" על הזוהר, שטעם הקדמת מצה למרור שאחרי הגאולה הרגישו את מרירות השעבוד. כי כשאדם נמצא בתוך השעבוד אין לא פנאי לחשוב על מצבו, אולם לאחר שנגאלו הבינו כמה עמוק וחזק היה השעבוד שעברו במצרים.

פירוש שני

המרור מוזכר לאחר המצה בכדי ללמדנו שהגאולה איננה שלמה, לכן המרור מופיע בסוף. דבר זה אנו רואים במדרש [איכה רבה ג, ה]: "השביעני במרורים - זה יום טוב הראשון של פסח דכתיב בו (שמות י"ב) על מצות ומרורים, הרוני לענה - מה שהשביעני בליל יום טוב הראשון של פסח, הרוני בליל תשעה באב לענה, הוי ליל יום טוב הראשון של פסח הוא ליל תשעה באב". ישנו קשר רעיוני בין ליל הסדר לליל תשעה באב, שכן בכל שנה שניהם יחולו באותו יום בשבוע.

מלשון המדרש שקושר בין ליל הסדר לליל תשעה באב עולה כאילו מאותה שביעה של המרור באה הלענה של תשעה באב. איך דבר זה יכול להיות?

וביאר ב"תפארת ציון" על המדרש בהקדימו שאלה, מדוע נצטוונו לאכול מרור על השבע עם מצה ופסח, הרי טעם המרור זכר למרירות השעבוד, והמצה זכר לגאולה? אלא, מתוך זה שנצטוונו לאכול את המרור על השבע

למדנו שני דברים: על מרירות השעבוד במצרים, ועל המרירות שתבוא לאחר החורבן.

כאמור לעיל, זו הסיבה שציווה לאכול מצה ומרור (דווקא בסדר הזה) להראות שהגאולה עדיין אינה שלימה ותבוא עוד מרירות, על דרך שנאמר "אהיה אשר אהיה". ממשפט זה לומדים גם שהשם יהיה איתנו בכל מצב עד הגאולה השלמה. זו גם כוונת המדרש בקשר שיצר בין ליל הסדר לליל תשעה באב, כי יציאת מצרים כפי שהייתה הוציאה אמנם את ישראל לגאולה, אך כבר אז ידעו שלא תהיה זו גאולה נצחית אלא זמנית, כי עתידים ישראל לצאת לגלויות נוספות בהמשך.

יהי רצון, שכמו שבניסן נגאלו נזכה בניסן להיגאל, ויהי רצון שבית המקדש השלישי יבנה במהרה בימינו אמן

חג פסח כשר ושמח!!

רשע, מה הוא אומר

ליג'אלס אדנה

הפסוקים המדברים בתורה על הבן החכם והבן הרשע מאד דומים, וצריך להגדיר במדויק מה ההבדל בניהם. אחד החילוקים בין שאלת החכם לשאלת הרשע, היא שאצל החכם מוזכר שם שמים ואילו אצל הרשע לא מוזכר שם ה', כיון שהוא כופר בעיקר.

הרשע חושב שיציאת מצרים הייתה רק גאולת הגוף. אבל טעות היא בידו, שהרי הקב"ה הוא שהוציאנו ממצרים, והרי יכל לשחררם רק מעבדות הגוף. אלא העיקר היא גאולת הנפש, שה' העלה אותם במדרגתם הרוחנית במדבר, ונתן להם את התורה. אבל כיום לצערנו הרב אנו עדיין נמצאים בגלות הנפש, וכולנו תקווה שנצא מהרה מאפלה לאורה.

הרשע הוא כנגד עשו הרשע, עולם העשייה החומרי והגשמי, המלא העלמות והסתרות, כמו שאמרו חז"ל שהעולם נקרא עולם מלשון העלם, כי ריבונו של עולם מסתיר את עצמו בתוך העולם, ואנו צריכים לנסות ולגלות אותו. הסתר הפנים גורם לכל הקושיות והספקות, לכן הרשע עבר על כל העבירות שבתורה, ואמרו חז"ל שעשו הרשע עבר חמש עברות במורות באותו היום שנפטר אברהם אבינו ע"ה, בא על נערה מאורסה, הרג את הנפש, כפר בעיקר וכפר בתחיית המתים וזלזל בבכורה.

הרשע שואל "מה העבודה הזו לכם", למה צריך לעבוד כל כך קשה, הרי ניתן לבטל את כל החמץ במחשבה. אבל אותו רשע לא לוקח בחשבון שאם הקב"ה היה הולך לפי מה שהוא חושב, היה דן אותו בחומרה יתרה, שכן מחשבותיו מקולקלות.

משל למה הדבר דומה, לתרנגול שהיה רעב וחיפש תולעים להשקיט את רעבונו. לפתע הבזיק כנגדו יהלום נוצץ, אכל אותו והשמיע קרקור של אכזבה ואמר "נוצץ אתה אך חסר כל חשיבות", טוב לי תולעת שלמה או חצי תולעת מכל אבנים טובות שבעולם. הנמשל הוא, המצוות זוהרות כמו אבנים טובות ומרגליות, הבן החכם מתענג עליהם, אך לעומתו הרשע מזלזל ואומר "מה העבודה הזו לכם", הוא רוצה תאוות ותענוגות לעצמו ואינו חפץ באבנים היקרות של התורה.

למה צריך להקהות את שיניו? לפי שהוא חכם אך הוא משתמש בחכמתו כדי הזיק לאחרים ולמנוע מהם את ההתקרבות אל ה'. בסופו של דבר הוא מזיק לעצמו, ואם היה במצרים לא הייתה בידו מצוות הזבח של הפסח, כיון שהוא טוען שלא ה' ציוה אותנו לעשות כן.

בכל אדם חבוי אותו רשע קטן שאין לו כוח לעשות כלום, הוא עצלן ואינו רוצה לקום לתפילה או לקיים מצוות וללמוד תורה, הוא מצפצף על כולם, ואת היום שלו הוא מתחיל כפי שהוא רוצה. הוא קם על הצד ה"לא נכון", ואז באה הנפילה, כל אחד לפי מדרגתו.

אבל צריך לזכור את מאמרו של רבי מאיר בעל הנס, שמלמד סגוריה על ישראל ואומר, לא משנה מה אתם עושים אתם קרויים בנים שנאמר "בנים אתם לה' אלוהיכם" אף על פי שאתם לא נוהגים כמו שה' רוצה ואתם לא נאמנים ואתם עושים שטויות עדיין אתם קרויים בנים, כי קשר של אב ובן זה קשר חזק מאד. לכן "בכל צרתם לו צר", כיוון שהוא נמצא אתנו איפה שאנחנו במצב שלנו, ולו כואב יותר שהוא רוצה רק להטיב לנו. עם כל הבעיות שלו, צריך לזכור כי הרשע הזה הוא חלק מישראל ועם ישראל לא יהיה שלם בלי הרשע הזה.

כנגד ארבעה בנים דיברה התורה וגם הרשע נמצא שם. גם הוא קרוי בן. יש לזכור כי כל ישראל ערבים זה לזה מפני שבכל אחד יש חלק של חברו, ושאחד חוטא הוא פוגם את עצמו ופוגם גם את החלק הנמצא בחברו מצד שחברו ערב לו.

מכאן לקח חשוב לכולנו, שראוי לאדם להיות חפץ בטובתו של חברו, להוסיף טובה על טובת חברו וכבודו יהיה חביב עליו כשלו, שהרי יש בחברו חלק מעצמו ממש. מטעם זה נצטוונו על "ואהבת לרעך כמוך", ראוי שירצה בהצלחת חברו ולא ידבר בגנותו כלל, כמו שהקב"ה אינו רוצה בגנותנו ולא בצערנו מטעם הקרבה שלו אלינו.

יהי רצון שנזכה לראות בטובת כל יהודי ולעלות מעלה מעלה!!

דצ"ך עד"ש באח"ב

אבי וגר

"אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים, ואלו הן:
דם, צפרדע, כנים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חשך, מכת בכורות. רבי
יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך עד"ש באח"ב".

חייבים לומר שישנה משמעות נוספת לסימנים מעבר לזכירת עשר המכות
בלבד, לא הגיוני שכל מה שחידש ר' יהודה זה סימן פשוט לזיכרון, שכל
אחד היה יכול לתת אותו.

כתב בספר "חיי אברהם" לרבי אברהם חלפון [סימן רסה, יז]: "טעם
שתיקנו דצ"ך עד"ש באח"ב, ולמה חילקו אלו הסימנים מצאתי בספר אליה
רבא [סימן תסו ס"ק ג] בשם ספר תניא: דצ"ך - מכות שבאו ע"י אהרון,
עד"ש - מכות שבאו ע"י משה ולא במטה, באח"ב - מכות שבאו ע"י משה
במטה. לכך חילקו מכות אלו על ג' סימנים אלו. כלומר, עניין טכני בלבד
שמסווג את המכות, ואולי יש לו משמעות נוספת שיש לברר.

הסבר לחלוקה מצינו בספר הגות והשקפה ביהדות לרב צולמן וזה תורף
דבריו: הרי ידוע, שמטרת הקבוצה הראשונה של מכות מצרים: דם,
צפרדע, כנים היתה "וידעו מצרים כי אני ה'" - יש בעל הבית לעולם! ואמנם
לאחר מכת כנים נאמר: ויאמרו החרטומים אל פרעה: אצבע אלוקים היא.
כלומר הם הודו במציאות ה'!

המטרה של הקבוצה השנייה: ערוב, דבר, שחין היתה "וידעו מצרים כי אני ה' בקרב הארץ" - יש התערבות ה' בנעשה בעולם. כלומר, לא רק מציאות ה', אלא גם השגחתו: התערבותו הפעילה בנעשה. הוא מכוון את האירועים.

ובמכות האחרונות רואים בוודאות את שליטתו של ה' בעולם, וישנה תוספת. לא רק שהוא משגיח בעולם, אלא שהוא הכח העצמאי היחיד בעולם.

לכן חילק התנא את המכות לקבוצות, כי כל קבוצה של מכות באה ללמד על יסוד אחר.

דרך המכות הללו רצה הקב"ה ללמד את פרעה ולחנך את עם ישראל ואת כל האנושות כולה ביסודות האלו: מציאות ה', השגחת ה', ושליטתו בטבע.

מי ייתן ונצליח להרגיש באופן מעשי את שליטתו של ה' בעולם.

תורת המידות

מוטי ברוק

אנו שרים בהגדה "אלו קרְבְּנוּ לְפָנֵי הַר סִינִי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. דִּינּוּ".
וכולם שואלים שאלה ידועה: איזה מן "דינו" זה? האם בהתקרבות להר
שלא הייתה לו כל משמעות אם לא הייתה ניתנת עליו התורה יש לזה ערך?
מה אנו צריכים להודות על זה שהתקרבו להר סיני, אם לא היה מעמד
קבלת התורה על אותו הר? לכאורה כל ההתקרבות אל ההר הייתה רק כדי
לקבל את התורה!

כנראה שעצם זה שהתקרבו אל ההר היה הישג גדול. ומהו? שנאמר "ויחן
שם ישראל נגד ההר" בכל החניות מופיע לשון רבים, ויסעו ויחנו, ויסעו
ויחנו. הפעם היחידה שמופיעה לשון החנייה בלשון יחיד זה מול הר סיני,
ללמד אותנו שכל ישראל התאחדו שם מול ההר, כאיש אחד בלב אחד. כפי
שמביא המדרש: "**גדול השלום**", שבכל המסעות כתיב ויסעו ויחנו, נוסעים
במחלוקת וחונים במחלוקת, כיוון שבאו כולם לפני הר סיני **נעשו כולם**
חנייה אחת, הדא דכתיב ויחן שם ישראל, ויחנו שם בני ישראל אין כתיב
כאן אלא ויחן שם ישראל, **אמר הקב"ה הרי שעה שאני נותן תורה לבני**
ישראל".

בגלל זה יש טעם גדול לאמירה "אילו קירבנו לפני הר סיני" כי כשהתקרבו
להר התקרבו גם זה לזה באחוזה ובאחדות עוד לפני המתנה של התורה,
ולכן שייך לומר "דינו". על אחת כמה וכמה שגם קירבנו להר סיני וגם נתן
לנו את התורה בוודאי שבחובתנו להודות על כך לקב"ה.

כאשר מדברים על ההתקרבות הזאת אל ההר, יש להדגיש את הסיסמא "דרך ארץ קדמה לתורה", כמו שאומרים חז"ל בפרקי אבות. יצאנו ממצרים כשהיינו בתוך מ"ט שערי טומאה. איך מקבלים תורה שמחייבת זיכוך הנפש, מחייבת הכנה נפשית, הכשרה פנימית, ישר מתוך מ"ט שערי טומאה? איך יכול להיות?

אולי זו הסיבה שמיציאת מצרים ביום ראשון של פסח ועד למתן תורה בחג השבועות סופרים אנחנו בדיוק מ"ט ימים, מ"ט ימי הספירה של העומר כנגד מ"ט שערי הטומאה שבהם היינו נמצאים במצרים. כאילו כל יום ויום הוא בגדר של התקרבות להר סיני, על ידי זה שנתרחק ממידה רעה שדבקה בנו נהיה ראויים לקבל את התורה.

לכן המילה "מידות" היא מילה נרדפת לתכונות. מידה זה כלי קיבול, כשמה כן היא, כשאתה בא לקנות מוצר כלשהו, סחורה כלשהיא, אתה צריך להצטייד בכלי קיבול. לקבל את התורה צריכים היינו לכלי קיבול של ממש, אלה הם המידות הטובות. האם ניתן לצוות סתם כך על נתינת כ"ד מתנות כהונה, או שבעה סוגים של מתנות עניים או יתר הדברים הקשורים בנתינה, "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיד האביון", "פתח תפתח את ירך לו והבעט תעביטנו", "העניק תעניק לו", האם שייך לצוות מצוות אלו על אדם קמצן וצר עיין?

קודם כל צריך להרגיל את עצמו למידה של נדיבות, בכדי שיוכל לקבל את התורה, לקלוט אותה ולקיים את מצוותיה. לכן תחילה "קירבנו לפני הר סיני", ורק אז "נתן לנו את התורה". כי את הדרך ארץ שקדמה לתורה השגנו בשבועות ההכנה מפסח לשבועות.

לפי הדברים האלו אפשר להבין טוב יותר את הסיפור הנורא שמספרים חז"ל במסכת יבמות, על עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה. הם היו חסרים את המידות הטובות הדרושות לתלמידי חכמים בסדר גודל שלהם, לכן מתו כולם "מפסח עד עצרת" כפי שמדגישה הגמרא. תלמידי רבי עקיבא נתבקשו לישיבה של מעלה בתקופה שבה אדם צריך להכשיר את עצמו למתן תורה. זאת היא ההצמדה של ההתקרבות להר סיני - ברכישת מידות טובות ותכונות מתאימות - כדי להגיע ליעד הנבחר מתן תורה.

יהי רצון שנצליח להיות כלי קיבול ראוי לקבלת התורה, ושנצליח להכשיר את עצמנו בכל המובנים לקבלת התורה.

סיפור יציאת מצרים

משה אדוארד

כותב הרמב"ם בפרק שביעי מהלכות חמץ ומצה הלכה א: "מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר (שמות יג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר (שמות כ) זכור את יום השבת. ומנין שבליל חמשה עשר תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח".

אנחנו יודעים שיש מצווה להזכיר את יציאת מצרים כל יום בבוקר ובערב שנאמר "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך". אנו מקיימים זאת כל יום (או לפחות חלקינו) בקריאת שמע. אם כן מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? מדוע כותב הרמב"ם שמצווה לספר בליל ט"ו ניסן? הרי בכל השנה אנו מצווים לעשות כן?

אלא, שבכל השנה אנו מצווים להזכיר את יציאת מצרים בקצרה, אך בליל הסדר אנו מצווים לספר ולהאריך ולומר זאת בצורות שונות של דיבור, כי ביום זה יצאנו ממצרים. למשל, כל השנה אנו מזכירים זאת בציטוט אחד ודיו "אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", אבל בלילה הזה אנו צריכים לספר מהתחלה איך היינו עבדים בנפשנו ובגופינו והקב"ה הוציא אותנו ממצרים ומהמיצרים (הגבולות) הגשמיים הפיזיים והרוחניים.

בנוסף לכך, בליל הסדר אנחנו שואלים ומשיבים, זה הזמן לשאול שאלות ולהקשות קושיות כדי לקבל את התשובות האמוניות.

בנוסף לכך, אין אנו מסתפקים לומר את הדברים לעצמינו כמו בכל השנה, אלא הילדים הם מסמר הערב, הם הכוכבים, הם המרכז, ואליהם מופנים רוב הדברים. אנו מצווים לספר את הדברים לכל ילד וילד לפי רמת הבנתו, כיוון שבפסח מתחיל מרוץ שליחים אין סופי של עם ישראל, לא מספיק שאנחנו נדע ונבין את הדברים, אלא יש חשיבות שנחנך את הדור הבא על נושא יציאת מצרים, על האמונה הבסיסית כי פסח הוא התחלה של הכול. זאת בכדי שכאשר הילד יגדל גם הוא יעביר את זה לבן שלו וכך הלאה. לכן שונה מצוות סיפור יציאת מצרים של ליל הסדר משאר ימות השנה.

בנוסף לכך, כאשר אדם מרבה לדבר ולספר, הדיבור יוצר אצלו הבנה עמוקה יותר והודאה אמיתית. בבחינת "האמנתי כי אדבר", וכפי שלמדנו מספר החינוך ש"אחר הפעולות נמשכים הלבבות". זה גורם לו להבין יותר טוב את מה שאירע לאבותינו. ככל שאדם יותר דש בזה ורואה את מדרשי חז"ל וחוזר עליהם הוא יותר מפנים את מה שארע ומודה לה'.

לכן כתב הרמב"ם, שאפילו חכמים גדולים שכבר יודעים את כל התוכן ואת כל האינפורמציה שקשורים ליציאת מצרים, עדיין גם הם מצווים לספר כל הלילה בניסי יציאת מצריים, ככל שאדם יותר מדבר הוא יותר מפנים את הדבר ויותר מודה לה', ואין לך הזדמנות יותר טובה להודות לה' יותר מהלילה שבו יצאנו ממצרים.

אז יהי רצון שיזכנו ה' הלילה הזה לקבל את השפע הרוחני הזה, לדעת להיות מכירי טובה ולא חלילה כפויי טובה, להודות לה', להרבות בסיפור יציאת מצרים על כל הניסים שאירעו לנו, ולא רק לאבותינו, כי אילולי הקב"ה היה גואל את אבותינו עדיין היינו משועבדים במצרים. כיוון שיצאנו לחירות אנחנו מצווים להודות ולהרבות בסיפור הנס.
חג פסח כשר ושמח!!!

למה להראות עצמנו כעבדי פרעה?

משה לוי

"בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֵיב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרָיִם"

[הגדה של פסח]

חיוב זה נלמד מהפסוק שאדם צריך להגיד לבנו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצריים", וכן מפסוק נוסף שאדם אומר לבנו - "ואותנו הוציא משם". המכנה המשותף הוא שבשניהם מודגש הקשר האישי.

ונשאלת השאלה, אנחנו אומנם שמחים בליל הסדר ובפסח, אבל האם אנחנו באמת מרגישים כאילו יצאנו ממצרים?

נציע נקודת מבט על הגלות והגאולה שלפיה אולי אנחנו באמת מקיימים את הציווי במלואו. כידוע, במצרים היו עלינו שני סוגי עינויים, האחד, עבדות ודיכוי - הטילו עלינו מכסה של שש מאות לבנים ליום, ומי שלא הצליח לעמוד בה, היו שמים את בנו במקום הלבנה. השני, שיעבוד רוחני - היה עלינו לחץ תרבותי גדול מאוד, שנאמר "ויוציא אתכם מכור הברזל מארץ מצריים" - כור היתוך נורא. את המצב הזה הגדירו חז"ל "כעובר במעיי בהמה". אין לעובר חיים משלו, מה שאמא שלו אוכלת גם הוא אוכל, מה שאמא שלו נושמת גם הוא נושם. כמו כן מהפסוק "וירעו אותנו מצריים" - שעשו אותנו רעים כמותם, הביאו אותנו למ"ט שערי טומאה עד שבקריעת ים סוף המלאכים שאלו מה ההבדל בין ישראל למצרים?

והנה הגיע הזמן, משה בא בשליחות ה' והוציא את עם ישראל ממצרים ע"י רצף של מכות פלאיות. באותו סוף חורף עורר משה את בני ישראל לצאת

למדבר ולעבוד את ה', לקבל את התורה, לנחול את הארץ ולבנות את בית ה'. פה נחצה העם, חלק אמרו: למה לנו לצאת ולקבל עלינו עול? הרי עכשיו טוב לנו פה, אנחנו בלי שום עבדות. עליהם רומזים בתשובת הבן הרשע, "אילו היה שם" - אם היה אותו רשע במצרים ודאי היה רוצה חיי הפקרות ולא היה יוצא. חלק שני של העם הבין שחירות גופנית ללא חירות רוחנית אינה נצרכת, אין טעם בחיי בטלה וריקנות, הם יצאו ממצרים וזכו לנס קריעת ים סוף, המן, השליו, וכו'.

בחירה זו, היא זאת שעומדת בפנינו בכל דור ודור, האם אדם ישאף לחיי מותרות וריקנות ובזה יהיה לו טוב, או שיבין שאוכל ופרנסה זה לא עיקר אלא אמצעי.

מבחינה זו חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יוצא ממצרים, צריך לבחור ברוחניות, בהליכה אחר בוראו. צריך להבין, אלו שבחרו להישאר שם ורצו את העולם הגשמי, איבדו את שתי העולמות, ואילו אלו שבחרו בעולם הרוחני זכו בשני העולמות.

סיבה הגיונית נוספת שלשמה אנחנו צריכים לראות עצמנו כאילו יצאנו כל שנה ממצרים, היא כמו שאנו אומרים בהגדה, "אילו לא הוציא אותנו הקב"ה ממצרים..." - עוד היינו שם.

ונשאל, הרי כבר אין עבדות בעולם, גם פרעה כבר מת מזמן, אז בין כה לא היינו עבדים היום?

התשובה היא, שעם ישראל היה במצרים כשהוא מונה מאות אלפים בטריטוריה שלהם בארץ גושן, בכל זאת זה לא מנע מהם לרדת לארבעים ותשע שערי טומאה, אף המצרים שהורידו אותנו לשערים האלו, הם עצמם

היו בחמישים שערי טומאה, כמעט והורידו גם אותנו לשער החמישים. הקב"ה הוציא אותנו ברגע האחרון עד כדי שלא היה לנו עוד רגע אחד להתמהמה שם. על כך פירשו בזוהר הקדוש את הפסוק "וחמושים על בני ישראל ממצרים" חוץ מהפירוש שעלו אחד מתוך חמש, אלא גם שמתוך שער הטומאה החמישים יצאו.

כל זה קרה משום שלא היה להם תורה ומצוות, היום כשיש תורה ומצוות, גם אם יפזרו אותנו בין שבעים אומות עדיין לא נתדרדר, כיוון שאין ערובה לקיום העם מלבד תורה ומצוות. ללא התורה היינו יכולים להיטמע במצרים לעד. לכן, הפסגה של יציאת מצרים היא מתן תורה, כמו שנאמר "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה", ופירש רש"י, זהו מתן תורה.

יהי רצון שהקב"ה יתן לנו את הכח לדבוק בתורה, ודרכה לעלות ולהתעלות במידות טובות וישרות.

"וְהָיָה הַכֹּהֵן כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם"

עדיאל כהן

"וְהָיָה בְּחֹצֵי הַלַּיְלָה וְהָיָה הַכֹּהֵן כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרֹעָה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשָּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכָל בְּכוֹר בְּהֶמְהָ" [שמות יב, כט]

הרעיון העיקרי של מכת בכורות מוסבר היטב בצמד הפסוקים הבא אותו התבקש משה לומר לפרעה לעיני כל עבדיו [שמות ד, כב-כג]: "וְאָמַרְתָּ אֶל פְּרֹעָה כֹּה אָמַר ה' בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר אֵלֶיךָ שְׁלַח אֶת בְּנֵי וְיַעֲבֹדְנִי וְתִמְאֵן לְשִׁלְחוֹ הֵנָּה אֲנֹכִי הֹרֵג אֶת בְּנֶדְךָ בְּכֶרֶךְ".

רש"י מסביר שכאן ה' חתם את נושא מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשיו, וקבע לנצח כי יעקב אבינו הוא הבכור.

הגאון ר' ירוחם ליבוביץ זצ"ל מסביר בספרו "דעת תורה" עוד אפשרות להסביר את הפסוק: ידוע שבבכור נאמרו כל מיני דינים ויש לו גם את הזכות לעבוד בקרבנות וכל זה רק בגלל שהוא הראשון במשפחה כמו שיעקב אמר לראובן: אתה ראוי להיות יותר מאחיד במלכות וכהונה וכל זה רק בגלל שאתה הבכור "כוחי וראשית אוני".

דוגמאות נוספות למעלת ה"ראשוניות" מצאנו בתורה עצמה "בראשית ברא אלוקים" "ראשית עריסותיכם" וכו'

זה העניין של בכור. בכורה זאת מעלה של ראשוניות כמו שיעקב ועשיו נלחמו על הזכות להיות בכור, ובסוף יעקב זכה בבכורה בזכות חכמתו, ועשיו שהפסיד אותה בכה על איבוד בכורתו.

המלחמה ביניהם הייתה על הכל, בגלל שבכורה היא הראשית ובתוך הראשית יש את הכל. זאת הסיבה לזה שבכור מקבל מהירושה פי שנים מכל שאר אחיו. שאר האחים נחשבים טפלים אליו.

כאן טמון העומק שבהכרזה: "בני בכורי ישראל!" ישראל מהווה את ראשית הבריאה וישראל נקראים "ראשית" אצל הקב"ה.

בגלל זה קיבל פרעה את מכת בכורות (כנגד "בני בכורי ישראל"). נמצא שפרעה פגע ב"ראשית" וממילא הוא פגע גם בכל היסוד (כי הבכור הוא הראשית והראשית זה היסוד להכל). על כן "זכה" לעונש של מידה כנגד מידה "הנני הורג את בנך בכורך" - אני אהרוג את הראשית שלך! אם יש בכור אז הוא ימות, ואם לא - אז האדם הגדול ביותר בבית ימות. ואם כל בכור שהוא ה"ראשית" שבמצרים ימות אז ממילא יחשב הדבר להריגת כל מצרים "כי אין בית אשר אין שם מת" = והכל מידה כנגד מידה.

יהי רצון שה' יראה בעונינו, ויראה כיצד שבעים זאבים מתעללים בצאן מרעיתו - העם הנבחר שלו. יגאל אותנו גאולת עולמים במהרה בימינו אמן, ויתקיים בנו מאמר הכתוב [מיכה ז, טו] **"כִּי־יָמִי צִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת"**.

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' דב בן גרשון אליהו שחור ז"ל

נפטר ח' אב תשל"ח

גמל חסד עם החיים ועם המתים

הלל מרדכי ב"ר דב שחור ז"ל

נפטר כ"ה אייר תש"ן

מורה שנספה בעיצומה של דרך.

ת.נ.צ.ב.ה

"וַיֵּרָא בְּנִים לְבְנִיךָ"

**לחתני הרב שלמה קמחי שליט"א
ולרעייתו בתי הרבנית רחל קמחי**

יחד איתכם מתרגשים וגאים
שבנכם/נכדינו

אלישיב קמחי נ"י

מתגייס ליחידה קרבית במסגרת
ההסדר שעלבים
יהי רצון שכשם שהצליח להיות בן
תורה בישיבה.

יצליח להיות כחייל בצבא הגנה
לישראל.

עז נפש וחיל למופת כמסורת המשפחה.

**מברכים ר' צבי ומרים כספי
הסבא והסבתא**

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' יצחק יהודה ומרת פנינה פערל לוית ז"ל
ר' חיים יקותיאל ומרת שרה מרים איצקוביץ' ז"ל
ר' צמח מנחם ומרת בלה חדוה זמברובסקי ז"ל

ר' פנחס ומרת מרים בנדר ז"ל

ר' אברהם צברי ז"ל

ר' רחמים אליהו ז"ל

מרת מרים חיה בת סוזן מלכה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

הרב משה גרשום בן הרב
אברהם משה גרשום ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת הורביץ הי"ו

"נֵר ה' נְשִׁמַּת אָדָם"

לעילוי נשמת

**שמעון יהודה בן ישראל
ז"ל**

**אפרים בן אהרן צבי ז"ל
הילד רועי ז"ל בן יצחק
שמואל נ"י**

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת פריד הי"ו

"בֵּר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

מנחם אהרן בן בלומה ז"ל
יצחק בן מרים ז"ל
רבקה בת בלה ז"ל
מרים בן רבקה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

לרפואת

שלמה בן רבקה
ויולט בת מסעודה
משה בן סוזן

לזיווג הגון

רבקה רחל בת הדסה
חן רחל בת דבורה

נדבת משפחת אנג'ל הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

**חיים בן יעקב צבי הכהן ז"ל
פיגא ציפורה בת שרה פלדמן ז"ל
ישראל בן אהרן נוימן ז"ל
ביילה בת ישראל צבי נוימן ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה**

נדבת משפחת נוימן הי"ו

**בחסות מאפיית נוימן
רחוב מרכז ספיר 1
(הכניסה מרחוב בית הדפוס 28)
050-5458024 / 02-6255753**

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

אבישי ז"ל בן סעדיה יבדל"א

מנחם בן יצחק ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת גזי הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

אפרים בן נתן גדסי ז"ל

לאה בת רבי משולם גדסי

האח ניסים בן אפרים גדסי ז"ל

האחות מיכל בת לאה ואפרים גדסי ז"ל

החייל אילן בן מיכל ושאול ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

ויבדל לחיים אילן בן מיכל ושאול

נדבת משפחת גדסי הי"ו

להצלחת כל עם ישראל
להצלחתם של כל חיילי ישראל
ולהצלחת כל לומדי התורה

מי שִׁבְרָךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יִבְרָךְ
אֶת חֵילִי צָבָא הַגָּנָה לְיִשְׂרָאֵל, הָעוֹמְדִים עַל מִשְׁמַר
אֶרְצֵנוּ וְעָרֵי אֱלֹהֵינוּ מִגְבוֹל הַלְּבָנוֹן וְעַד מִדְבַּר מִצְרַיִם
וּמִן הַיָּם הַגָּדוֹל עַד לְבוֹא הָעֶרְבָה בַּיַּבֶּשֶׁה בְּאֹוִיר וּבֵיִם.
יְתֵן ה' אֶת אוֹיְבֵינוּ הַקָּמִים עָלֵינוּ נִגְפִים לַפְּנִיָּהִם.
הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמַר וְיַצִּיל אֶת חֵילֵינוּ מִכָּל צָרָה
וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל
מַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם. יִדְבֹּר שׁוֹנְאֵינוּ תַּחְתִּיהֶם וְיַעֲטֹרֵם בְּכֹתֶר
יְשׁוּעָה וּבְעֶטְרַת נִצָּחוֹן. וְיִקְּים בָּהֶם הַכֶּתוּב:
כִּי ה' אֱלֹקֵיכֶם הִהְלִיךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אוֹיְבֵיכֶם
לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: וְנֹאמַר אָמֵן:

נדבת משפחת ברוק הי"ו

"נֵר ה' נְשִׁמַּת אָדָם"

לעילוי נשמת

יוסף בן תמוז"ל
משלה בן טאוס ז"ל
שובל בת איריס ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואת

סוליקה בת עיישה
אילנה בת חנוס
לבריאות והצלחת משפחת בן-דויד
ומשפחת לויזדה

נדבת משפחת בן דויד הי"ו

לרפואה שלמה

אליהו בן זהרה הי"ו
מרים בת אסתר תחי'
נעם אסתר בת רחלי תחי'
שי בן מרים הי"ו

ללידה קלה

רחלי בת מזל תחי'

לעילוי נשמת

שלום בן זהרה ז"ל
מסעודה בת יקוט ז"ל

הוקדש ע"י משפחת דהאן

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

שלום בן יוסף מועלם ז"ל
שאול בן שלום מועלם ז"ל
שודיה בת חיים קראוני ז"ל
אהרן בן צבי טייץ ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לזיווג הגון

שגיא בן מרדכי טייץ
רבקה בת שושנה

נדבת משפחת טייץ הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

מרדכי בן ר' יוסף רדינסקי ז"ל
ר' יהושע יצחק בן ר' אהרן למפד
ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י משפחת רדינסקי הי"ו

**להצלחת כל עם ישראל
להצלחתם של כל חיילי ישראל
ולהצלחת כל לומדי התורה**

יְפָרוּשׁ ה' סִכַּת שְׁלוֹמוֹ עֲלֵיכֶם. וַיֵּטַע בִּינֵיכֶם
אַהֲבָה וְאַחֻוָּה. שָׁלוֹם וְרִיעוּת. וַיִּסַּלֵּק שְׁנֵאת חֲנָם
מִבִּינֵיכֶם. וַיִּשְׁבֹּר עוֹל הַגּוֹיִם מֵעַל צִוְּאֵרֵיכֶם.
וַיִּקְיֵם בְּכֶם מִקְרָא שְׁכָתוֹב. ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם
יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וַיְבָרֵךְ אֶתְכֶם
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם. וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

נדבת משפחת מעודד הי"ו